

**ORTAOKUL 7.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BEŞERİ COĞRAFYA
KAVRAMLARINA İLİŞKİN ALGILARININ KELİME İLİŞKİLENDİRME
TESTİ ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ**

ARCAN AYDEMİR

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

HAZİRAN, 2014

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Arcan
Soyadı : AYDEMİR
Bölümü : SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİMDALI
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : ORTAOKUL 7.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BEŞERİ COĞRAFYA
KAVRAMLARINA İLİŞKİN ALGILARININ KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ
ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ

İngilizce Adı : EXAMINING THE 7TH GRADE STUDENTS PERCEPTIONS ON
CONCEPTIONS ABOUT HUMAN GEOGRAPHY COURSE THROUGH THE WORD
ASSOCIATION TESTS

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Arcan AYDEMİR

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Arcan AYDEMİR tarafından hazırlanan “*ORTAOKUL 7.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BEŞERİ COĞRAFYA KAVRAMLARINA İLİŞKİN ALGILARININ KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ*” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Turhan ÇETİN

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Ufuk KARAKUŞ

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Bahri ATA

Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 12/06/2014

Bu tezin Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Servet KARABAĞ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Okullarda okutulan derslerin programlarında yer alan en önemli öğelerden biri kavramlardır. Kavramlar sayısal, sözel birçok dersin anlaşılmasına yardımcı olan temel yapı taşlarıdır. Bu yüzden kavram öğretimi hem bu temeli atmada hem de bireylerin anlama işlevlerini yerine getirmede önemlidir. Bazı durumlarda ise kavram öğretimi amacına ulaşamayarak kavram yanlışları oluşmaktadır. Bu durumun öncelikli olarak tespit edilmesinde ve önlenmesinde bilginin kaynağı öğretmene önemli vazifeler yüklenmektedir. Kavram yanlışını gidermeye yönelik stratejiler uygulamaktan ziyade öncelikle kavram yanlışlarının belirlenmesi gerekir. Bu açıdan hem kavram algılarını hem de kavram yanlışlarını belirlemeye yönelik bu çalışma öğretmenlere bu konuda örnek çalışma niteliği taşımayı amaçlamıştır.

Sosyal bilgiler dersi sosyal bilimlerin bilgileri olarak bir çok kavramı içerisinde barındırmaktadır. Bu yüzden bazı durumlarda öğrencilerde kavram yanlışları oluşabilmektedir. Bu durumlarda öğretmen hem kavram algısını hem de kavram yanlışını belirlemeli ve kavram yanlışlarını gidermeye yönelik çeşitli faaliyetlerde bulunmalıdır.

Çalışmamın her aşamasında benden bilgi, tecrübe, destek ve güvenini esirgemeyen, tez danışmanım Doç. Dr. Turhan ÇETİN'e bana göstermiş olduğu anlayış ve emeklerine bütün samimiyetimle teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde bilgi ve fikirlerini benimle paylaşan, hem lisans hem yüksek lisans sürecinde beni hiç yalnız bırakmayan hep destek olan ağabeyim Arş. Gör. Emre ER'e sonsuz minnet duygularıyla birlikte teşekkür ediyorum.

Üniversite eğitim hayatımda bana hep doğru yolu göstererek bilgi ve tecrübelerini paylaşan Öğr. Gör. Dr. Gökçe KILIÇOĞLU'na, birikim ve donanımını benden esirgemeyen Doç. Dr. Bahri ATA, Doç. Dr. Ufuk KARAKUŞ, Yrd. Doç. Dr. Özlem ULU KALIN ve Yrd. Doç. Dr. Bülent AKSOY'a, tecrübelerini ve birikimlerini paylaşan Arş. Gör. Yusuf İNEL ve Arş. Gör. Fitnat GÜRGİL'e, uygulama sürecinde bana yardımcı olan Vakıfbank İlkokulu, Gazi Ortaokulu, 7 Mart Ortaokulu idarecilerine, öğretmenlerine ve öğrencilerine teşekkür ederim.

Son olarak; nefes almaya başladığım günden beri desteklerini üzerimde hissettiğim kıymetli aileme teşekkür ederim.

ORTAOKUL 7.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BEŞERİ COĞRAFYA KAVRAMLARINA İLİŞKİN ALGILARININ KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Arcan AYDEMİR

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Haziran 2014

ÖZ

Araştırmanın temel amacı ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler müfredatında yer alan ‘ülkemizde nüfus’ ünitesinde geçen bazı kavramlara ilişkin öğrenci algılarını belirleyerek kavram yanlışlıklarını ortaya çıkarmaktır.

Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Bu yöntem sayesinde farkında olduğumuz ancak tam anlamıyla kavrayamadığımız olguları araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmada çalışma grubu amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim-öğretim yılında çeşitli ortaokullarda (7 Mart Ortaokulu, Vakıfbank İlkokulu, Gazi Ortaokulu) öğrenim gören 94 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri toplama aracı olarak dil bilimci, alan uzmanı ve ölçme değerlendirme uzman görüşü önerileri doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla öğrencilerin ‘Ülkemizde Nüfus’ ünitesinde yer alan 14 kavrama ilişkin algıları incelenmiştir. (nüfus, nüfus yoğunluğu, vatandaş, tarım, ekonomi, göç, kentleşme, yerleşme, kasaba, il, ilçe, büyük şehir, ulaşım, köy).

Verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır, her bir kavrama ilişkin öğrencilerin algılarını betimlemek ve kavramlar arası ilişkileri ortaya koymak için frekans tabloları oluşturulmuştur. Bu frekans tablosundan yararlanarak kavram ağı hazırlanmıştır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin hem kavram algılarının hem de kavram yanlışlıklarının bireysel farklılıkları bağlamında değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kelime ilişkilendirme testleri yardımıyla öğrencilerin kavram yanlışlıklarının belirlenebileceği ve söz konusu yanlışlıkların olası sebeplerine yönelik fikir sahibi olunabileceği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler : Kavram, Kavram Yanılgısı, Kelime İlişkilendirme Testi
Sayfa Adedi : 118
Danışman : Doç. Dr. Turhan ÇETİN

EXAMINING THE 7TH GRADE STUDENTS PERCEPTIONS ON CONCEPTIONS ABOUT HUMAN GEOGRAPHY COURSE THROUGH THE WORD ASSOCIATION TESTS

M.S. Thesis

Arcan AYDEMİR

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

JUNE, 2014

ABSTRACT

The aim of study is to investigate 7th grade students' perceptions on 'population in our country' in regard of social studies curriculum and discover student's misconceptions on these issues. A total of 94 students employed in 3 secondary schools (7 Mart Ortaokulu, Vakıfbank İlkokulu, Gazi Ortaokulu) in central districts of Artvin participated in this phenomenological study designed in qualitative model. The students who attending secondary school during 2013-2014 instruction year were selected by purposeful sampling technique in order to determine the population of the study.

Data were collected from 94 students through word association tests which created by researcher and take into account social studies, linguistic and assessment and evaluation professionals' contributions. Tests were performed in order to revealed students' 14 conceptions about curriculum of 7th grades social studies courses (population, population density, citizen, agriculture, economy, migratory, urbanization, settlement, town, city, small town, metropolis, transportation, village).

For data analysis, concepts obtained by word association tests, were analyzed through descriptive analyses techniques in order to reveal associations between students 'concepts on subject. And frequency tables used for describing students' perceptions on concepts relationships of every concepts. Network maps between concepts were created by these frequency tables.

This study revealed that both students perceptions on concepts and their misconceptions can be varied in individual differences. Moreover it can be said that word association tests may be used for determining students misconceptions and understanding their potential causes.

Key Words : Concept, Misconception, Word association tests

Page Number : 118

Subervisor : Doç. Dr. Turhan ÇETİN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
BÖLÜM - I	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.1.1.Alt Problemler.....	3
1.2.Araştırmanın Amacı.....	3
1.3.Araştırmanın Önemi.....	3
1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5.Varsayım	4
1.6.Tanımlar.....	5
BÖLÜM - II	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7

2.1.KAVRAM.....	7
2.1.1.Kavramın Tanımı	7
2.1.2.Kavramın Özellikleri.....	8
2.1.3.Kavramın Sınıflandırılması	11
2.1.4.Kavram Öğretimi	12
2.1.4.1.Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi.....	14
2.2.KAVRAM YANILGISI.....	19
2.2.1.Kavram Yanılgısının Görülme Nedenleri.....	20
2.2.2.Kavram Yanılgısının Belirlenmesi	22
2.2.3.Kavram Yanılgısının Giderilmesi	24
2.3.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	25
2.3.1.Kavram İle İlgili Yapılan Araştırmalar	25
2.3.2.Kelime İlişkilendirme Testi İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	32
BÖLÜM - III	35
YÖNTEM.....	35
3.1.Araştırmanın Modeli	35
3.2.Çalışma Grubu	35
3.3.Veriler Toplama Aracı	37
3.4. Geçerlik ve Güvenilirlik	39
3.5.Verilerin Toplanması	39
3.6.Verilerin Analizi	39
BÖLÜM - IV.....	41
BULGULAR VE YORUM.....	41

4.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	41
4.1.1.İl Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum	43
4.1.2.Tarım Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	44
4.1.3.Köy Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	46
4.1.4.İlçe Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	47
4.1.5.Vatandaş Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	49
4.1.6.Kasaba Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	50
4.1.7.Ulaşım Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum	51
4.1.8.Ekonomi Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	52
4.1.9.Büyük Şehir Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum	54
4.1.10.Nüfus Yoğunluğu Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	55
4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	56
4.2.1.Göç Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	56
4.2.2.Nüfus Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	58
4.2.3.Kentleşme Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum	60
4.2.4.Yerleşme Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum	61
4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	62
4.3.1.Kesme Noktası 55 ve Yukarısına Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası ve Yorum	65
4.3.2.Kesme Noktası 45 – 54’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası ve Yorum	65
4.3.3.Kesme Noktası 35 – 44’e Göre Oluşturulmuş Kavram Ağı Haritası ve Yorum	66

4.3.4.Kesme Noktası 25 – 34’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası ve Yorum	68
4.3.5.Kesme Noktası 15 – 24’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası ve Yorum	70
4.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	71
BÖLÜM - V	75
SONUÇ VE ÖNERİLER	75
5.1.Sonuç.....	75
5.2.Öneriler	81
KAYNAKÇA	83
EKLER	93
EK – 1. Araştırma İzin Yazısı – 1	94
EK – 2. Araştırma İzin Yazısı – 2.....	95
EK – 3. Araştırma İzin Yazısı – 3.....	96
EK – 4. Tez Önerisi Onay Yazısı.....	97
EK – 5. Kelime İlişkilendirme Testi	98

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Martorella'nın Kavram Sınıflandırma Tablosu	11
Tablo 2. Uygulama Okullarına Göre Dağılım.....	36
Tablo 3. Cinsiyete Göre Dağılım	36
Tablo 4. Yerleşim Birimine Göre Dağılım.....	37
Tablo 5. Anahtar Kavramlar ile İlişkilendirilen Cevap Kavramların Dağılımı	41
Tablo 6. Anahtar Kavramlara İlişkin En Fazla Tekrarlanan Cevap Kavramların Dağılımı.....	42
Tablo 7. İl Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu	43
Tablo 8. Tarım Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu	44
Tablo 9. Köy Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu	46
Tablo 10. İlçe Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu	47
Tablo 11. Vatandaş Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu	49
Tablo 12. Kasaba Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu	50

Tablo 13. Ulaşım Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar	
Tablosu	51
Tablo 14. Ekonomi Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar	
Tablosu	52
Tablo 15. Büyük Şehir Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar	
Tablosu	54
Tablo 16. Nüfus Yoğunluğu Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar	
Tablosu	55
Tablo 17. Göç Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar	
Tablosu	57
Tablo 18. Nüfus Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar	
Tablosu	58
Tablo 19. Kentleşme Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar	
Tablosu	60
Tablo 20. Yerleşme Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar	
Tablosu	61
Tablo 21. Frekans Değeri 15 ve Yukarısı Olan Cevap Kavramlar Tablosu	63
Tablo 22. Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Tanımları Yer Alan ve Yer Almayan Kavramlar ile İlişkilendirilen Bazı Cevap Kavramların Dağılımı.....	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kesme Noktası 55 ve Yukarısına Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası	65
Şekil 2. Kesme Noktası 45 – 54’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası	65
Şekil 3. Kesme Noktası 35 – 44’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası	66
Şekil 4. Kesme Noktası 25 – 34’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası	68
Şekil 5. Kesme Noktası 15 – 24’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası	70

KISALTMALAR

KİT : Kelime İlişkilendirme Testi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

MEGEP : Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi

TDK : Türk Dil Kurumu

TGA : Tahmin – Gözlem – Açıklama

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırma problemine, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Son yıllarda sosyal bilgilerde farklı kavramların öğrencilere kazandırılmasının önemi üzerinde duran ve mevcut kavram yanılgılarının belirlenmesine ve giderilmesine odaklanan birçok çalışma yapıldığı görülmektedir (Açıkgöz, 2007; Alım, Özdemir ve Yılar, 2008; Coşkun, 2003; Demirkaya, Çetin ve Tokcan, 2004; Elvan, 2012; Kılıçoğlu, 2011). Sosyal bilgiler alanının yanı sıra diğer alanlarda da kavram yanılgısının belirlenmesi ve giderilmesine yönelik bir çok çalışmanın yapıldığı da görülmektedir (Demirci ve Sarıkaya, 2004; Ekiz ve Akbaş, 2005; Güneş ve Gözüm, 2013; Kılıç, 2008; Polat ve Bahar, 2013; Yahşi, 2006). Kavramlar bilgilerin temel taşlarını oluştururken, kavramların birbirleriyle olan ilişkileri de bilimsel ilkeleri oluşturmaktadır. İnsanlar, çocukluktan başlayarak düşüncenin birimleri olan kavramları ve onların adları olan sözcükleri öğrenmeye başlayarak, kavramları sınıflayıp, aralarındaki ilişkileri bulurlar. Böylece insanlar bildiklerine anlamlar kazandırır, bu anlamları düzenler, hatta yeni kavramlar ve yeni bilgiler üretebilirler. İnsan zihnindeki bu öğrenme ve yeniden yapılanma süreci her yaş gurubunda sürekli devam eder (MEB, 2005, s. 80).

Kavram nesnelerin, düşüncelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bu özellikleri tek bir ad altında toplayan tasarımlar şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2011, s. 1358). Bazı kavramların birden fazla özelliği içeren tasarımlar oldukları söylenebilir. Bir kavrama ilişkin birden fazla ortak özelliğin bulunması o kavramın tasarımını kolaylaştıracaktır.

Kavram yanlışları bilimsel olmayan ilk kavramlardır. Kavram yanlışsı okulda verilen eğitimin öğrenciler tarafından yanlış özümsemesi ya da öğretmenler tarafından kavramın yanlış bir şekilde öğretimi sonucunda da oluşabilmektedir (Kuru ve Güneş, 2005).

Ezberle edinilen bilgilerin ileride unutulacağı, eğitim – öğretimde kullanılan bir çok teknik üzerinde yapılan araştırmalar ile onaylanmıştır. Yine bu araştırmalar insan zekâsının gelişip biçimlenemeyeceğini, bunun nedeninin de ezber olduğunu göstermektedir (Yurd ve Olğun, 2008). Ezber bilgiyi unutmaya ve bilginin gelişip biçimlenmesine engel olduğundan kavram öğretimini de etkilemektedir. Ezberin engellenip kavram yanlışlarını ortadan kaldırmak için eğitim – öğretimde bazı araç ve materyaller kullanılabilir. Eğitimde kullanılan materyallerin kavram öğretimine bazı katkıları bulunmaktadır. Buna göre derslerde kullanılan araç ve materyaller (Korkmaz, 2014, s. 65-70):

- Soyut olan konuları somutlaştırmaya,
- Bazı konuları hatırlamayı kolaylaştırmaya,
- Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamaya,
- Karmaşık olan içeriğin basitleştirilmesine,
- Öğrencinin ilgisini arttırmaya,
- Güvenli gözlem yapma imkanı sağlamaya,
- Sınıf içi sağlıklı iletişimin kurulmasına,
- Zamandan tasarrufa,
- Eğitim – öğretim sürecindeki çeşitlilik ve kalitenin gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Eğitim – öğretimde araç ve materyal kullanmanın katkıları göz önünde bulundurulduğunda, materyal kullanma ve geliştirmenin kavram öğretimi açısından çok önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Çünkü eğitim – öğretimde materyal kullanımı bilginin kalıcılığını, hatırlanmasını ve unutulmamasını sağlayarak hem kavram öğretimini hem de kavram yanlışlarının engellenmesini sağlayacaktır.

İlgili alan yazın incelendiğinde özellikle sosyal bilgiler alanındaki kavramsal yanlışları ortaya çıkarmak ve kavramsal algıyı incelemek amacıyla yapılan çalışmaların sınırlı olduğu hatta kelime ilişkilendirme testinin kavram algısını ve kavram yanlışsını tespit etmede kullanımını gösteren hiçbir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu çalışmayla birlikte birden çok disiplinden oluşan sosyal bilgiler dersindeki kavram algılarının ve kavram yanlışlarının tespit edilmesinde kelime ilişkilendirme testlerinin kullanımına yer

verilerek, öğretmenler için kavram algılarını tespit etmede örnek teşkil edeceği düşünülmektedir.

1.1.1.Alt Problemler

1. Ortaokul 7.sınıf öğrencilerinin beşeri coğrafya konularına ilişkin kavramlarla ilgili algıları nelerdir?
2. Ortaokul 7.sınıf öğrencilerinin beşeri coğrafya konularına ilişkin kavram yanlışları var mıdır?
3. Ortaokul 7.sınıf öğrencileri beşeri coğrafya konularına ilişkin zihin haritalarında kavramları birbiriyle nasıl ilişkilendirmişlerdir?
4. Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında beşeri coğrafya kavramlarına ilişkin tanımlara yer verilip verilmemesi öğrencilerin bu kavramlara ilişkin algılarını etkiler mi?

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler müfredatında yer alan ‘ülkemizde nüfus’ ünitesinde geçen nüfus, vatandaş, göç, kentleşme, il, ilçe, köy, yerleşme, büyükşehir, kasaba, nüfus yoğunluğu, ulaşım, tarım gibi kavramların kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla öğrencide yarattığı algıyı belirlemek ve seçilen kavramlardan göç, nüfus, yerleşme ve kentleşme kavramlarına ilişkin kavram yanlışlarını incelemektir.

1.3.Araştırmanın Önemi

Bilimsel bilgi süreci olarak ifade edilen bilimsel araştırmalar, bir birini izleyen bir takım süreçlerden geçerek oluşmaktadır. Araştırma süreci sosyal bilimler açısından ilk olarak sosyal ilişkilerin kurulması ile başlar. Diğer adımlar ise, hipotezler, gözlemler veya ölçmeler, istatistiksel işlemler, görgül bulgulardır (Büyüköztürk, 2011). Bu adımlar birbirleriyle ilişkili olarak bir döngü halindedirler. Sosyal bilimlerde bilimsel araştırmaların geliştirilebilmesi için bu adımların iyi algılanıp uygulanması gerekir.

Sosyal bilgiler dersinin içeriğine bakıldığında birçok alandan oluşan bir disiplinler topluluğu olarak görülmektedir. Bütün sosyal bilimleri kapsayan sosyal bilgiler bu bilimlerin kavramlarını da bünyesinde barındırmaktadır. Bu bağlamda hazırlanan sosyal

bilgiler programının ögelerinden en önemlisi de sosyal bilimleri kapsayan kavramlardır. Sosyal bilgiler programında her ünitenin kapsamını içeren kavramlar yer almaktadır. İşte bu kavramların öğretimi de kazanımların becerilerin öğrencide hedeflenen doğrultuda davranış değişikliğine yol açabilmesi için önem kazanmaktadır. Bunun için geliştirilen kavram haritası, zihin haritası, kavramsal karikatürler, anlam çözümleme tabloları, kavramsal değişken metinleri, tahmin-gözlem-açıklama (TGA), çalışma yaprakları, tekzip metinleri gibi kavram öğretme teknikleri vardır. Bazen amacına ulaşan bu teknikler bazen de gerek kullanılan öğretim tekniğinden gerek öğretmenden gerekse öğrencinin kişilik özelliklerinden kaynaklanan sorunlardan dolayı amacına ulaşamamaktadır. Bu da kavram yanlışlarına ya da kavramın eksik anlaşılmasına veya hiç anlaşılmasına sebep olabilir.

Sosyal bilgiler dersi bireyin hayatı boyunca karşılaşacağı temel ilkelere dayandığı için oldukça önemli bir derstir. Bu kadar önemli bir ders içinde geçen her kelime ve kavramın anlaşılması ve dikkatli bir şekilde öğrenilmesi gerekmektedir (Elvan, 2012). Sosyal bilgiler dersinde oluşabilecek kavram yanlışlarının önüne geçebilmek için yapılması gereken ilk şey kavram algılarını tespit etmektir. Kavram algılarının tespit edilmesinde öğretmen kendi gözlemleriyle, çeşitli sorularla ya da bazı testler uygulayarak öğrencilerdeki kavram algılarını belirleyebilir. Araştırmayla birlikte kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla öğrencilerdeki kavram algıları ve kavram yanlışları ortaya konularak öğretmenlerin öğrencilerdeki kavram yanlışlarını tespit etmelerinin önemi vurgulanmıştır.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin kontrol altına alınamayan değişkenlerden eşit düzeyde etkilendiği varsayılmaktadır
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin beşeri coğrafya konusunda değerlendirme yapabilecek kadar bilgi sahibi oldukları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma öğrencilerin beşeri coğrafya konularında geçen kavram algıları ve yanlışları ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırmaya Artvin ilinde bulunan ortaokullarda öğrenim gören 7.sınıf öğrencileriyle sınırlandırılmıştır.

3. Kavram yanılgılarının belirlenmesinde sadece öğrencilerin seçilen anahtar kavramlarla ilişkilendirdikleri cevap kavramlar kullanılmıştır.

1.6. Tanımlar

Kavram: İnsan zihni nesne, olay ya da durumların benzerliklerini veya farklılıklarını anlayacak kapasiteye sahiptir. Yine insan beyni, ortak özelliklere sahip olan nesnelere, olayları ve olguları bir grup altında toplayarak sınıflandırır ve buna ad verir (Doğanay, 2005, s. 268). Bu insan beyninin hem yapısından hem de ihtiyaçlarından kaynaklanan bir gereksinimdir. İnsanın bu gereksinimini karşılamasına ise kavramlar yardımcı olmaktadır.

Kavram Yanılgısı: Öğrencinin herhangi bir kavramı bilimsel anlamından farklı anlama durumuna kavram yanılgısı denilmektedir (Alkış, 2009, s. 72).

Kelime İlişkilendirme Testi: Bireylerin kavram algılarını belirlemek için kullanılan veri toplama yöntemidir (Dikmenli, 2010).

BÖLÜM - II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.KAVRAM

2.1.1.Kavramın Tanımı

Kavramlar eşya varlık ya da olayların belli bir grup altında toplanmasıyla oluşan soyut düşünce birimleridir (Çaycı, Demir, Başaran ve Demir, 2007). Kavramlar somut değil soyut varlıklardır. Kavramlar günlük hayatta ve özellikle eğitimde sık sık kullanılan kelimelerdir. Özellikle eğitimde programın önemli bir ögesi olarak kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Eğitim programlarında her kademeye, her branşa, her üniteye ve her konuya ilişkin kavramlar yer almaktadır. Bunun haricinde bilimsel çalışmaların tamamında da kavramsal çerçeve ile ilgili açıklamaların bulunduğu kısımlar yer almakta ve kavramlara önem verilmektedir.

Kavramlar eşya, olgu, olay ve durumların benzerliklerine göre gruplandırıldıktan sonra bu gruplara verilen adlardır (Kılıçoğlu, 2011). Kavramların oluşmasında en fazla rol oynayan etken ise yaşantılardır. İnsan bu gruplandırmaları tecrübeleri ve yaşantıları sonucunda oluşturur ve isimlendirir. Gruplandırma işlemi ise çoğu zaman zihinseldir. Bu bağlamda düşünüldüğünde kavramlar zihinsel süreçlerden geçerek oluşan ve insan tarafından somutlaştırılan varlıklardır. Elbette ki her kavramın somut bir karşılığı yoktur. Kavramlar zihinsel süreçlerden meydana geldiğine göre soyut kavramların da varlığı söz konusudur.

Kavram (concept), kelimenin isim halidir. Kavram bir görüş, düşünce ve özellikle nesnelerin bir sınıfının genelleştirilmiş bir görüşüdür (Yenilmez ve Yaşa, 2008).Kavramlar insanların bazı varlık, olay, olguları diğer varlık, olay, olgulardan ayırt etmelerini sağladığı gibi aynı zamanda birbirileriyle bağlantı kurmalarını da sağlamaktadır. Bu bakımdan

kavramlar olayları, nesnelere, durumları gruplamada kullanılan bir kategoridir (Senemoğlu, 2010).

Kavramlar bilgilerin yapı taşlarıdır. Kavramlar arası ilişkilerden doğan bilgiler bilimsel bilgilerdir. İnsanlar özellikle çocukluktan itibaren kavramları, kavramların adlarını (sözcükleri) öğrenmeye başlar, onları sınıflandırır ve kavramlar arası ilişkileri kurarak yeni bilgileri keşfeder (Çaycı ve diğerleri, 2007).

Kavramların yapısını (Alkış, 2009, s.71);

- Öğrencilerin gelişimsel özellikleri,
- Öğrencinin ailesinin sosyoekonomik özellikleri
- Okul ortamının özellikleri
- Öğretmen özellikleri etkilemektedir.

İnsanların öğrendikleri bilgileri nasıl kategorize ettikleri ile ilgili farklı fikirler ortaya atılmıştır. Bu bağlamda insanların kavramları nasıl oluşturduğuna dair farklı kuramlar ortaya atılmıştır. Bu kuramlardan özellik soyutlama kuramı, insanların kavramı tecrübeleriyle oluştuğunu savunurken; prototip kuramı, kavramın farklı örneklerle oluştuğunu savunur. Bir diğer kuram olan örnekleyici kuram ise, kavramın ayırıcı örnekler yoluyla öğrenildiğini savunur (Akyürek, 2004). Bu tarz farklı görüş ve kuramların olması kavram oluşumunda farklı görüşlerin kavram ile ilgili araştırmalar yapmasının bir sonucudur.

2.1.2.Kavramın Özellikleri

Kavramın tanımıyla ilgili daha bir çok açıklama yer almaktadır. Bu tanımların bütününe yakınında kavramın önemine vurgu yapılarak ne şekilde oluşturulduğu üzerinde durulmuştur. Kavramın bir kavram olarak bazı özellikleri vardır. Bu özellikleri Martorella (1986) şu şekilde açıklamıştır (Akt.Doğanay, 2005, s. 269-270):

- Kavramın ilk ve en önemli özelliği ismidir. İsimsiz kavram olmaz. Kavramın verilen isimler genellikle bir veya iki kelimedenden oluşur. İki kelimedenden oluşan kavram isimleri çok fazla bulunmamaktadır. Kavramın ismi aynı zamanda kavramın özeti ve zihindeki karşılığı niteliğindedir. İnsanlar iletişimde kavramları kullanırken isimleriyle kullanırlar. Kavram eğer bilinmiyorsa insanlar iletişim kuramazlar. Bu yüzden kavramın ismi ve içeriğinin bilinmesi çok önemlidir.

- Kavramın diğere bir özelliği ise ayırt edici olmasıdır. Kavramlar nesnelere, olayların, olguların ortak özelliklerine göre sınıflandırılması olduğuna göre kavramın ortak özelliği diğere kavramlardan olan ayırt edici özelliğidir. Örneğin çevremizde karşılaştığımız şişman, zayıf, uzun, kısa, kadın, erkek, sarışın, esmer insanların ortak özellikleri hepsinin akla, iki ele, iki kola, bir başa, bir gövdeye, iki kulağa, bir buruna, iki göze ve iki kulağa sahip olmalarıdır. Bu ortak özelliklere ayırt edici özellik denilmektedir. Bu ortak özellikleri taşıyan her nesne aynı isimle adlandırılmaktadır. Bu isim insandır. Yani biz kişisel özelliklerini bilmesek de yukarıda saydığımız ortak özelliklere sahip bütün varlıklara insan ismini veririz. Bunun yanında ayırt edici özellikler kavramı tek başına betimlemek için yeterli değildir. Kavramın ayırt edici özellikleri içindeki ilişki, sıra ve yapı ayırt edici özelliklerin oluşmasında etkilidir.
- Yine kavramın ayırt edici özelliğinin yanında ayırt edici olmayan özelliği de vardır. Her kavramın ayırt edici özelliğinin yanında aynı zamanda ayırt edici olmayan özellikleri de vardır. Örneğin eğer insan kavramı ayırt edici (ortak) özellikleri taşıyorsa şişman, zayıf, uzun, kısa olmasına bakılmaksızın o varlık insan şeklinde tanımlanır.
- Kavramın bir diğere özelliği örneklerdir. Örnekler kavramların birbiriyle ilişki kurmasını sağlayarak öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu örnekler kavramın hem kavramın ortak hem de ayırt edici özelliklerini ortaya koyma gücüne sahip kendine özgü özellikler taşırlar. Kavramın ayırt edici özelliğinin bulunduğu kavramın olduğu örneklere örnek olmayan denilmektedir. Örneğin okyanus kavramının örnekleri, Hint Okyanusu, Atlas Okyanusu ve Büyük Okyanus iken; okyanus kavramının örnek olmayanı Karadeniz ve Akdeniz'dir.

Kavramların içeriği ve anlamı durumdan duruma, ortamdaki ortama ve zamandan zamana değişiklik gösterebilir. Hatta bireylerin içinde yaşadığı koşullar bile kavram algılarını etkileyebilir. Örneğin; etrafındaki kişilerce fiziksel şiddete maruz kalan birey şiddet kavramını sadece fiziksel güç olarak algılar, oysaki şiddet sadece fiziksel güç demek değildir. Yine örnek olarak farklı çevrelerde yetişen bireyin sevgi anlayışında farklılık olabilir. Bazı ailelerde yetişen çocuklar için sevgi kavramı çoğu zaman hediyeler alınması şeklinde karşılık bulurken, bazı ailelerde yetişen çocuklarda sevgi kavramı maddiyatın önünde manevi bir duygu olarak algılanabilmektedir. Bu örneklerden yola çıkarak özellikle aşk, sevgi, nefret gibi soyut kavramların içeriğinin kişiden kişiye değiştii söylenebilir.

Kavramlar teknolojik gelişmeler ve yapılan araştırmalar sonucunda gelişebilir veya değişebilir. Bu açıdan düşünüldüğünde kavramlar durağan varlıklar değildir. Kavramların sabit değişmeyen tanımları olabileceği gibi gelişen veya değişen tanımları da olabilir. Örneğin harita kavramı icat edilmeden önce kimse tarafından bilinmemekteydi. Hatta icat edildiğinde ve kavram ortaya atıldığındaki harita kavramı günümüzde o zamankinden daha farklı şekilde algılanmaktadır. İcat edildiği ilk zamanlarda daha sınırlı kelimelerle tanımlanan ve ilişkilendirilen harita kavramı günümüzde daha geniş ve çeşitli kavramlarla ilişkilendirilerek tanımlanmaya çalışılmaktadır. Bunların yanı sıra ortak özelliklerin oluşturduğu gruba verilen ad şeklinde meydana gelen kavramların tek bir ismi olmayabilir. Oluşturulan kavramların eş anlamlıları veya dillerdeki farklı anlam özelliklerinden kaynaklı değişik isimleri bulunabilir. Örneğin, muhafaza etmek kavramı korumak kavramı ile farklı isimlere sahip olmasının yanında aynı anlamı barındırmaktadır. Bunun haricinde bazı kavramlar bir dilden başka bir dile geçebilmektedir. Bu durumlarda kavramın asıl anlamının iyi bilinmesi ve tam karşılığı olan kavram ile tercüme edilmelidir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar ve teknolojik bilgilerle birlikte literatürümüze yeni kavramlar girmektedir. Örneğin, Ortaçağ'ın karanlık Avrupa'sının kurtuluşu olarak nitelendirilen Reform, Rönesans ve Sanayi Devrimi gibi olayların ardından dünya literatürüne akıl, ilerleme, deney gibi kavramlar eklenmiştir. Bunu takip eden dönemlerde 1789 Fransız İhtilâli gerçekleşmiş ve literatüre milliyet, özgürlük gibi kavramlar eklenmiştir. Yeni çıkan bu kavramlar ilk etapta anlaşılabilir. Tarihsel süreçte kavramların içeriklerinde meydana gelen değişimin ve dönüşümün kavranmasına engel oluşturan iki temel neden vardır. Bu nedenlerden biri kuramsal diğeri eylemseldir. Bu iki neden de, hem belli bir felsefî anlayışın ürünüdür hem de eleştiriye açıktır. Bunlardan ilki, idealist ve rasyonalist felsefeye dayanan ve genel kavramların insan zihninden ve insanın bilgisinden bağımsız bir biçimde var olduğunu, zihnin hiç var olmaması halinde bile var olacağını savunan kavram realizmi; ikincisi ise, edimsel ve kültürel koşullanmışlığın bir ürünü olan öznel ya da toplumsal deneyimleri geçmişe yansıtmak, geçmişe bugünün değerleri ve çerçevesi içinden bakmak, bir diğer deyişle anakronizme düşmektir (Aydın, 2006). Bu iki etken kavramdaki değişimlerin algılanmasını etkilemektedir.

Kavramlar iletişimin en temel öğelerindedir. İletişimde kavramların yerinde ve doğru şekilde kullanımı oldukça önemlidir. İletişim esnasında oluşan aksamaların çoğunun nedeni konuşma esnasında seçilen kavramlarla ilgilidir. Kişiler arası iletişimde söylenenler

arasındaki tutarsızlık algısal hataların oluşmasına neden olabilmektedir (Siyez, 2013, s. 74). İletişimde kavramların anlamlarının bütün taraflarca bilinmesi iletişimi geliştirecektir.

2.1.3.Kavram Sınıflandırılması

Birçok sosyal bilimci kavramların içeriklerine ve yapılarına göre birbirinden farklı sınıflandırmalar ortaya koymuşlardır. Bu sınıflandırmalar kavramla ilgili çeşitli ölçütler dikkate alınarak yapılmıştır. Bu sınıflandırmalardan en ayrıntılı ve çeşitli olanı Martorella'nın kavram sınıflandırmasıdır. Martorella, kavramı dört boyutta ele alarak sınıflandırmıştır. Tablo 1'de Martorella'nın kavram sınıflaması ele alınmaktadır (Akt. Doğanay, 2005, s.271):

Tablo 1

Martorella'nın Kavram Sınıflandırma Tablosu

Sınıflama Ölçütü	Kavram Türleri
Somutluk derecelerine göre kavram sınıflandırması	- Somut (göl, masa) - Soyut (özgürlük, sevgi)
Öğrenildiği bağlamalara göre kavram sınıflandırması	- Formal (okul, öğretim programı) - İnfomal (toplumsallaşma)
Ayırt edici özelliklere göre kavram sınıflandırması	- Tek boyutlu (sandalye) - Çok boyutlu (demokrasi)
Öğrenilme yöntemine göre kavram sınıflandırması	- Eylemsel (tenis oynama) - Simgesel (tenis maçı izleme) - Sembolik (tenis hakkında kitap okuma)

Tablo1'de kavram sınıflandırmasında kullanılan ölçütler ve kavram gruplarına verilen isimler yer almaktadır. Aynı zamanda her bir kavram gruplaması içinde yer alan kavram örneklerine yer verilmiştir.

Turgut, Baker, Cunningham ve Piburn'a (1997) göre kavram, algılanan kavram, betimlemeli kavram ve kuramsal kavram olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Akt. Turan, 2002):

Algılanan Kavram: İnsanların dış dünyadan duyu organları ile almış oldukları kavramlardır. Bu kavramlar çoğu zaman izlenimlerin ürünüdür. Dağ, buz, rüzgar algılanan kavramlar arasında gösterilebilir.

Betimlemeli Kavram: Betimlemeli kavramlar etkileşime girilen olayları özetleyen kavramlardır. Bu tür kavramlar dış dünyanın varlıkları ve olayları arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik kavramlardır. İklim, nüfus yoğunluğu, bitki örtüsü gibi kavramlar betimlemeli kavramlardır.

Kuramsal Kavram: Teorilerin oluşturduğu ve teorileri açıklamak için kullanılan kavramlardır. Genellikle teorilere dayalı olarak oluşan bu kavram türüne, big bang teori, evrim teorisi gibi kavramlar örnek olarak gösterilebilir.

2.1.4. Kavram Öğretimi

Geleneksel olarak okullarda sürdürülen kavram öğretim yöntemi, kavramın adını oluşturan kelimeyi tahtaya yazmak ve bu kelimeyi tanımlamak sonunda da kelimeye ilişkin sesle, resimle veya sözlü şekilde örnekleri açıklamak şeklindedir (Turan, 2002). Gelişen teknolojilerle birlikte her alanda olduğu gibi okulda ve eğitiminde de çağdaşlaşma hareketleriyle birlikte, kavram öğretiminde de yeni yaklaşımlar ve yöntemler oluşturulmaya başlamıştır.

Öğrenmenin olduğu her durumda, insan davranışların farklı düzeylerde etkileyen bir eğitim süreci muhakkak vardır (Varış, 1981, s. 14). Kavram öğretiminde de eğitim sürecinin en doğru şekilde yürütülmesi önemlidir. Kavram öğretiminin temelinde evrende yer alan varlıkların ortak özelliklerine göre sınıflandırılması vardır. Kavram öğretiminde anlama, karşılaştırma ve sınıflama boyutları önemlidir. Kavram Öğretimi bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreçtir. Özellikle ilk çocukluk yıllarında daha çok kavram öğrenilir. Bu kavramların büyük bir kısmı rastlantısal olsa da bir kısmı planlıdır. Bunun yanında kavram planlı olarak okullarda öğretilir (Doğanay, 2005, s. 276).

Kavramlar bir binayı oluşturur gibi bilgilerin üst üste eklenmesiyle oluşurlar. Bu yüzden de öğrencilerin akademik başarılarındaki en büyük rol kavram öğretimine sahiptir (Çaycı ve diğerleri, 2007). Bu yüzden kavram öğretimi ile ilgili yöntemler geliştirilmekte ve bu yöntemlerin öğrencilerin akademik başarısına etkisi araştırılmaktadır.

Kavramsal değişimin sağlanmasında en önemli adımlardan birisi de öğrencinin ilk kavramalarını sorgulaması durumunu sağlamak için sorgulayıcı etkinliklere yer verilmesi

gerekliliğidir (Köksal, 2006). Öğrenci bu sayede kavramı sorgulayarak, örnek olaylardan yola çıkarak kavramı daha iyi bir şekilde algılayabilir.

Kavram öğretimini etkileyen bazı faktörler yer almaktadır. Bu faktörler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Bektaş ve Bilgili, 2004):

- Fiziksel ve Psikolojik ortam
- Eski yaşantılar, kültürel etmenler ve bellekte var olan formal veya informal bilgiler
- Derste kullanılan araç – gereçler, materyaller ve bunların kullanılma derecesi
- Kullanılan yöntemler (kavram ağları, kavram haritaları)
- Öğretmen niteliği ve sunuş biçimi ile ders kitabının içerik ve kalitesi
- Düşünme faktörleri kavram öğretimini etkilemektedir.

Bunların yanı sıra kavrama ilişkin verilen örnekler, kavramın tekrarlanma sıklığı, kavramın somut veya soyut oluşu, bireyin içinde yaşadığı çevre, aile, arkadaş çevresi de kavram öğretimini etkileyebilir.

Zekâ öğrenimi etkileyen en önemli niteliktir. İnsanların (Kulaksızoğlu, 1997, s. 135);

- Öğrenme hızında,
- Öğrendikleri bilgi çeşidinde,
- Öğrendikleri bilginin miktarında,
- Bilgiyi akılda tutma süresinde zekâ önemli etkiye sahiptir. Bu yüzden zekâ kavram öğretiminde özellikle kavramların özelliklerini öğrenmede ve kavramları akılda tutma sürecinde önemli bir faktördür.

Eğitimde kullanılan ödül, öğrenciyi istenilen davranışa özendirici etkiler iken, ceza istenilmeyen davranışın yapılmasını caydırıcı etkilerdir (Başaran, 1983). Davranış değişikliğinde kullanılan ödül ve ceza kavram öğretiminde farklı düzeylerde etkili olabilir.

Kavram öğretimindeki en önemli aşamalardan birisi de okulöncesi evredir. Okulöncesi eğitim, eğitimin en önemli yılları olarak kabul edilmektedir. Okulöncesi eğitimi kapsayan 0 – 6 yaş dönemi, çocukların bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemlerden biridir. Okulöncesi dönemdeki bu gelişmeler çocuğun ileriki yaşamını etkilemektedir (Poyraz ve Çiftçi Dere, 2011, s.15). Bu yüzden okul öncesindeki gelişim

türlerinde oluşacak aksamalar çocuğun öğrenmesini de etkileyebileceğinden, kavram öğretimini de etkileyebilir.

Kavramların aktarılmasını iletişim sağlar. Bazı kurallar ışığında geliştirilen sınıf içi iletişim biçimi kavram öğretimi olumlu yönde etkileyecektir. İyi bir iletişimde bilgiler (Kaya, 1984, s.175);

- İki yönlü,
- Doğru,
- Güvenilir,
- Hızlı bir şekilde aktarılır. Etkili bir iletişim kavramların doğru bir şekilde paylaşılmasına yardımcı olacaktır.

2.1.4.1.Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005). Sosyal bilgiler bünyesinde barındırdığı bütün sosyal bilimlere ilişkin bilgileri açıklamaya ve öğretmeye çalışır. Sosyal bilimlerin bilgileri olan sosyal bilgiler programında kavramlar ve öğretimi çok önemlidir.

1953 yılında toplanan 5.Milli Eğitim Şûrası, Köy Enstitüsü ve Öğretmen Okullarının, orta okul düzeyinde ilk kısımlarında yer alan ‘Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık’ bilgisi derslerini birleştirerek ‘Sosyal Bilgiler’ dersini oluşturmuştur. Bunun sonucunda birer bütün olan hayata ilişkin konuların, bütünlüğüne zarar vermeden öğrencilerin duyu organlarıyla doğal ve fiziki çevrelerini inceleyerek bilgi, beceri ve alışkanlık kazanmalarını sağlayan bir sistem oluşturulmuştur. Buna toplu öğretim denilmektedir (Binbaşoğlu, 2000). Sosyal bilgilerde bu şekilde toplu öğretimin yapılması kavram öğretimini de etkilemiştir. Sosyal bilgiler dersi birden fazla disipline ait bilgileri içerdiğinden sosyal bilgiler dersinde kavram öğretiminde mümkün olduğunca disiplinler arası bağlantı kurulması gerekmektedir.

Kavram öğretimini etkin bir sınıf yönetimi ortamı olumlu yönde etkileyebilir. Bu bağlamda öğretmen, sınıf yönetiminin önemli adımlarından olan sınıf içi kuralları oluşturma ve

uygulamada bazı konulara dikkat etmelidir. Öğretmen sınıf içi kurallara uyma düzeyini arttırmak için (Karip, 2009):

- Tutarlı davranmalı,
- Model olmalı,
- Sık sık öğrenciye kuralları hatırlatmalı,
- Yaptırım uygulamalıdır. Bu sayede öğretmen etkili bir sınıf yönetimi ortamı oluşturarak kavram öğretimine zemin hazırlayabilir.

Kavram öğretiminde öğrencilerin ayırt etme, genelleme ve sınıflama becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Akyürek, 2004, s. 165). Bu becerileri kavramlar sayesinde kazanan öğrenci hem okulda karşılaştığı konuları daha iyi anlayacak hem de bu konuların birbirinden ayrımını yapabilme becerisini geliştirmiş olacaktır.

Sosyal bilgilerde kavram öğretiminde kavram öğretiminde dikkat edilecek bazı hususlar vardır. Alkış (2009)'a göre sosyal bilgilerde kavram öğretiminde dikkat edilecek hususları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Sosyal bilgiler öğretiminde kavramların etkili bir şekilde öğrenciye öğretilmesi için, öncelikle öğrencilerin kavrama ilişkin ön bilgilerinin ve varsa kavram yanlışlarının tespit edilmesi gerekmektedir. Bunun için de soru sorma, tartışma, kelime ilişkilendirme gibi teknikler kullanılabilir.
- Sosyal bilgiler kavram öğretiminde dikkat edilecek bir başka husus materyal geliştirmedir. Öğretmenlerin kavrama ilişkin doğru materyalleri seçip öğrencilerle paylaşması kavram öğretimi açısından önemlidir.
- Kavram tanımı yapıldıktan sonra, kavrama ilişkin örnekler verilmelidir. Bu örnekler kavram ile ilişkili öğrencinin anlayabileceği seviyede olmalıdır.
- Sosyal bilgilerde kavram öğretimi sürecinde kavram analiz kartları da önemli bir yere sahiptir. Kavram analizi kartları ile öğrenciye anlatılan kavramların hem eş anlamlıları hem de karşıt anlamlarını içeren kavramlar öğrenciye gösterilerek kavram öğretimi daha kolay bir hal alabilir.
- Kavram öğretiminde dikkat edilecek bir başka husus öğrencilere öğretilen kavramların öğrenciler tarafından sık sık kullanılmasını sağlamaktır. Bunun için öğretmen öğrencilerin kavramları kullanma sıklığını arttıracak etkinlikler uygulayabilir. Örneğin öğretmen öğrencilerine kavrama ilişkin bir hikaye, anı, kompozisyon yazdırabilir veya kavrama ilişkin çeşitli materyaller hazırlatabilir.

- Son olarak da grupla birlikte kavram haritaları oluşturulabilir. Bu sayede kavramın anlamı pekişir ve kavram öğrencide kalıcı hale gelebilir.

Kavram öğretiminde diğer bütün disiplinlerde olduğu gibi sosyal bilgilerde de, fiziksel ortam özellikleri, öğrenci özellikleri ve öğretmen özellikleri kavram öğretimini büyük oranda etkilemektedir. Bu etkenlerden en önemlisi ise öğretmendir. Kavram öğretiminden önce öğretmenin bazı yeterliliklere sahip olması gerekmektedir. Bu yeterlilikle şu şekilde sırlanabilir (MEB, 2008):

- Sınıf içi ve dışında çocuk haklarının korunması ve uygulanmasında etkin rol alır.
- İnsan haklarına uygun biçimde davranır.
- Uluslara ve inançlara karşı ayrımcılık yapmaz.
- Sınıf içindeki ve dışındaki etkinliklerde demokratik davranır.
- Öğrencilerde ulusal ve evrensel değerlerin gelişmesini destekler ve model olur.
- Öğrencilerine bireysel ve kültürel farklılıkları olabileceğine ilişkin anlayış kazandırmaya yönelik çalışmalara yön verir.
- Sınıf içi ve dışı çalışmalarında, toplumsal ve mesleki etik benimser ve bunlara uygun davranır.
- Bilgi ve iletişim teknolojileriyle ilgili yasal ve ahlâki sorumlulukları bilir ve bunları öğrencilere kazandırır.

Sosyal Bilgilerde her üniteye her konuya ve genel anlamda her disipline ait bazı kavramlar yer almaktadır. Sosyal bilgiler dersinde 4 ve 5.sınıf programında yer alan bazı kavramlar şu şekilde sırlanabilir (Samancı, Kılıç ve Abay, 2005):

- Bireysel Farklılık	- Faks	- Çığ
- Duygu	- Teknik	- Heyelan
- Düşünce	- Bilim	- Üretim
- Milli Kültür	- Örgüt	- Tüketim
- Milli Mücadele	- Resmi Kurum	- Dağıtım
- Cumhuriyet	- Sosyal Güvence	- Ekonomi

- Nüfus Cüzdanı	- Yardımlaşma	- Yasa
- Soy Ağacı	- Dayanışma	- Anayasa
- Kitabe	- Vali	- Millet
- Vatanseverlik	- Kaymakam	- Devlet
- Yön	- Muhtar	- Demokrasi
- Pusula	- Toplum	- Yetki
- Kroki	- Harita	- Merkezi Yönetim
- Para	- Atlas	- İletişim
- Hammadde	- Kıta	- Ulaşım
- İthalat	- Yüzey Şekilleri	- Ortak Miras
- İhracat	- İklim	- Turizm
- Pazar	- Bitki Örtüsü	- Cumhurbaşkanı
- İnternet	- Doğal Afetler	- İnsan Hakları
- Bilgisayar	- Deprem	- Meclis

Sosyal bilgiler dersi programında 6. ve 7. sınıf programlarında yer alan kavramlar giriş, geliştirme ve pekiştirme olmak üzere üç farklı düzeye ayrılmıştır. Bu kavramlardan bazıları şunlardır (MEB, 2005):

6.sınıf sosyal bilgiler programında yer alan giriş düzeyindeki kavramlar ;

- Çağ	- Monarşi	- Oligarşi
- Ekvator	- Özgürlük	- Siyasi Güç
- Etkileşim	- Teokrazi	- Uygarlık
- Fetih	- Sosyal Bilim	- Yürütme
- Gaza	- Varsayım	- Küresel Sorun
- Görüş	- İskân	- Lâiklik
- Gümrük	- Kişilik	- Kurultay

- Kişilik
- Kurum
- Kutup
- Kut
- Milat

6. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan geliştirme düzeyindeki bazı kavramlar:

- Bilim
- Birey
- Bölge
- Buluş
- Enerji
- Estetik
- İsrâf
- İşsizlik
- Kanıt
- Kronoloji
- Kurum
- Kültür
- Ortak Miras
- Nüfus
- Sanayi
- Seçim
- Sermaye
- Teknoloji
- Ticaret
- Tören
- Turizm
- Ulaşım
- Vatan
- Yasama

7. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan geliştirme düzeyindeki bazı kavramlar:

- Ekvator
- Genelleme
- Görüş
- Fetih
- Gaza
- İletişim
- Keşif
- Kişilik
- Kurultay
- Kut
- Kutup
- Küresel Sorun
- Meşrutiyet
- Milat
- Okyanus
- Oligarşi
- Uygarlık
- Yürütme

6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan pekiştirme düzeyindeki bazı kavramlar:

- Çevre
- Çevre Kirliliği
- Dayanışma
- Değer
- Demokrasi
- Devlet
- Dil
- Din
- Doğal Ortam

- Ekonomi	- Emek	- Meslek
- Sanat	- Saltanat	- Katılım
- Tüketim	- Üretim	- Ürün
- Vatandaş	- Yargı	- Yasa
- Yerleşme	- Yönetim	- Vatan
- Yatırım	- Yüzyıl	- Sorumluluk
- Şehirleşme	- Tasarruf	- Tören

2.2. KAVRAM YANILGISI

Bilimsel olarak fikir birliğine varılmış kavramları öğrencilerin anlamalarını ve onların zihinlerinde bu kavramların kalıcılığını sağlamak için yeni kazandırılacak kavramlar ile mevcut kavramlar arasında çelişki yaratacak durumların ortadan kaldırılarak, yeni ve önceki kavramlar arasında öğrencilere anlamlı şekilde bir bağ kurulmalıdır (Aydoğan, Güneş ve Gülçiçek, 2003). Bu bağlamda öğrencilere kazandırılmak istenilen kavramların önceden öğrenmiş oldukları kavramlarla ilişkilendirilmesi kavramın doğru ve eksiksiz öğrenilmesi açısından önemlidir.

Kavramlar insanlar için bir imge ve varlıkların özelliklerini zihinde canlandıran sembollerdir. İnsanın karşılaştığı soyut ve somut tüm varlıklar zihinsel süreçlerden geçerek bilgi değeri taşır. Bu sembollerin unutmaması veya hatırlanması için varlıkların anlamlandırılması gerekmektedir (Karadüz, 2004). Zihinsel süreçlerden geçerek oluşan bu bilgiler bazı durumlarda doğru olmayabilir, hatırlanamayabilir veya farklı şekillerde anlamlandırılabilir.

Kavram yanılgıları, öğretim ve öğrenme sürecinin çözümlenmesi için gerekli olan bileşenidir. Öğrencilerin özellikle bilimsel kavramları anlamaları son zamanlarda bilim insanları ve araştırmacılar tarafından önemsenmektedir. Genellikler öğrenciler tarafından elde edilen yanlış kavramlar yaşantı sonucunda oluştuğu için çoğu zaman değerli ve vazgeçilmezdir. Bu yüzden ki yanlış öğrenilen bu kavramların değişimi de çok zordur (Yağbasan ve Gülçiçek, 2003).

Yenilmez ve Yaşa (2008)'ya göre kavram yanılgısı bir hata veya bilgi eksikliğinden dolayı yanlış verilen cevap değildir. Kavram yanılgısı zihinde bir kavramın yerine oturan fakat bilimsel olarak o kavramın tanımından farklı olması demektir. Eğer hatalarının doğru

olduklarını sebepleri ile birlikte açıklanıyorsa ve açıklamalardan emin olunabiliyorsa o zaman kavram yanlışları var denilebilir. Kısacası bütün kavram yanlışları birer hata iken; bütün hatalar birer kavram yanlışlığı değildir. Öğrencilerin yanlış inançları ve deneyimleri sonucu ortaya çıkan davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

Öğrencilerin dayanıklı ve doğru bilgiye ulaşmaları, kısacası bilgiyi kavramaları, kavramları iyi öğrenmeleri ile mümkündür. Bir öğretme-öğrenme ortamının etkinliği ve verimi, büyük ölçüde, kavramsal öğrenme düzeyine etki etmektedir (Canpolat , Pınarbaşı, Bayrakçeken ve Geban, 2004). Bu yüzden kavram yanlışlarının en aza indirilmesi ve engellenmesi kavram öğretimi açısından çok önemlidir. Bu bağlamda bir çok araştırmacı kavram yanlışlarıyla ilgili çalışmalar yapmışlardır. Pek çok araştırmacı aslında öğrencilerin bilgileri ezberlediklerini, başarılı öğrencilerin bile konuyu derinlemesine öğrenmedikleri sonucuna varmıştır (Yenilmez ve Yaşa, 2008).

Öğrencilerin bir kısmı yeni öğrendikleri veya karşılıklarına çıkan kavramlarla bağlantılı olarak araştırma ve farklı kaynaklardan bilgi edinme alışkanlığı kazanamamışlardır. Akıllarını kullanarak bilgileri yerleştirme yerine kavramları ezberlemeyi ve geçici bellekten sunmayı tercih etmektedirler. Bu nedenle ders işlenişi arasında anlamadıkları kavram yokmuş gibi sorulan sorulara klasik cevapları veya %95'lik bir kesim kitaptaki ya da öğretmen notlarındaki cümleleri söylemektedirler. Bu şekilde davranan öğrenciler de zamanla kendi ifadelerini mecbur kalmadıkça ifade etmemeye başlarlar. Bu durumda öğrencilerin öğrendikleri kavramların kalıcı değil geçici olmasına neden olur. Bunun yanı sıra kavramların yanlış algılanması durumunda önceki bilgilerle yeni öğrenilenler çatışır ve kavram kargaşası ortaya çıkar. Kavram kargaşası da hem kavramın eksik anlaşılmasına hem de kavramın unutulmasına sebep olabilir (Bektaş ve Bilgili, 2004). Kavramın tam anlamıyla anlaşılabilmesi veya kavramın diğer kavramlarla karıştırılması da kavram yanlışlarına neden olmaktadır.

2.2.1. Kavram Yanlışlarının Görülme Nedenleri

Okullarda yürütülen eğitim – öğretim programlarına bakıldığında bir çok kavramın yer aldığı görülmektedir. Özellikle Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler gibi sözel derslerdeki kavram sayısı ile sayısal derslerdeki kavram sayısı farklılık göstermektedir. Sözel derslere ait kavram sayısı sayısal derslere oranlar daha fazladır. Öğrencilerin derslerde karşılaştıkları kavram fazlalığı ezber isteklerini attırarak, kavramı öğrenememe olarak bilinen ezbere yöneltmektedir. Ezber de öğrencilerde kavram yanlışlığının en önemli nedenlerindedir (Alım, 2008).

Kavram yanılığının giderilmesi için öncelikli olarak kavram yanılığının nedenlerinin bilinmesi gerekmektedir. Kavram yanılığının birçok nedeni vardır. Bunlar çevreden, öğrencinin kendisinden ve öğretmenden kaynaklanıyor olabilir.

Kavram yanılığlarının nedenlerini belirlemeye yönelik bazı sosyal bilimciler çeşitli çalışmalar yapmışlardır (Coştu, Ayas ve Ünal, 2007; Köksal, 2006). Kavram yanılığının nedenlerini belirlemeye yönelik yapılan bir çalışmadan kavram yanılığının nedenleri olarak aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır (Coştu ve diğerleri, 2007) :

- Kavram yanılığlarının nedenlerinden biri bilgi eksikliğidir. Bilgi eksikliği olan öğrenci kavramı var olan bilgisiyle açıklamaya çalışmaktadır. Öğrencilerin zihinlerindeki eksik bilgiler kavramla ilgili yanılığlara düşmelerine sebep olmaktadır. Çoğu zaman öğrenci var olan bilgisiyle kavramı açıklamaya çalışmakta, bu da öğrencinin kavramı iyi anlayamamasına neden olmaktadır.
- Kavram yanılığlarının oluşmasındaki bir diğer etken okullarda okutulan kitaplardır. Ders kitaplarında öğrencilerin yanılabilceği düşüncelere sebep olabilecek bazı hatalar öğrencilerde kavram yanılığlarına sebep olabilmektedir. Bunun haricinde kitapta yer alan eksik bilgiler veya öğrencinin yanılığa düşmesini sağlayacak şekil, grafik veya resimler de kavram yanılığına sebep olmaktadır.
- Öğretmenlerin ders anlatımında kullanmış oldukları yöntem ve teknikler kavram yanılığını etkiler. Öğretmenlerin sunuş şeklindeki eksiklikler ve yanlışlıklar kavram yanılığlarını tetikleyebilir.
- Özellikle soyut kavramların öğretimi somut kavramlara göre daha zordur. Bu yüzden soyut kavramlara ilişkin kavram yanılığına düşme olasılığı da daha yüksektir. Bu bağlamda soyut kavramların anlatımında çoğu kez başka kavramlarla ilişkilendirilerek anlatma yöntemi kullanılır. Bir kavramı anlatırken başka bir kavramla ilişkilendirmede oluşacak yanlışlıklar veya eksiklikler de kavram yanılığlarına neden olabilir.
- Öğrencilerin deneyimleri ve yaşantıları da kavram yanılığlarına düşmelerine sebep olabilmektedir. Öğrenci eski deneyimleri ve düşünceleri yeni öğrendikleri kavramla ilgili yanılmalarına sebep olmaktadır.
- Okullarda soyut ve teorik bilgilerin doğru anlaşılmasını sağlamak amacıyla somutlaştırıcı deneylerin yapılmaması da kavram yanılığlarına neden olmaktadır. Özellikle soyut bilgilerin kalıcı ve doğru öğrenilmesi açısından öğretmen bilgiyi materyallerle, deneylerle, resim veya vidolarla somutlaştırarak aktarmalıdır.

Kavramlar somut ve soyut kavramlar olarak iki şekilde gruplandırılabilir. Somut ve soyut kavramların öğretimi de birbirinden farklı olmalıdır. Somut ve soyut kavramların öğretimine uygun farklı etkinlikler seçilmelidir (Köksal, 2006). Eğer kavramın yapısına göre doğru etkinlikler uygulanmazsa kavram yanlışları ortaya çıkabilir.

- İletişimin kurulabilmesi için (MEB-MEGEP, 2007, s. 5);
- Konuşmayı başlatma,
- Sıra ile konuşma,
- Göz kontağı kurma ve sürdürme,
- Konu üzerinde konuşmayı sürdürme,
- Konuşmayı bitirme,
- Belirli bir konu üzerinde konuşmayı sürdürme,
- Konuya uygun konuşma gibi becerilerin öğrenilmiş olması gerekir.

İletişim kavram öğretimi açısından önemlidir. Yukarıda sayılan iletişim becerilerinin birinin kazanılmaması ve iletişim esnasında uygulanamaması halinde kavram yanlışları oluşabilir.

2.2.2. Kavram Yanlışlarının Belirlenmesi

Öğretmen sınıfta yapacağı etkinlikleri planladığı gibi bu etkinliklerin sonundaki kazanımların ne kadar gerçekleştiğini belirlemek için ölçme ve değerlendirmeyi de planlaması gerekir. Öğretmen sınıf içinde uygulamış olduğu ölçme ve değerlendirme işlemlerinde farklı amaçlara yönelik testler uygulayabilir. Bu amaçlar ise şu şekilde sıralanabilir (Karip, 2007):

- a. Öğrenme – öğretme işlemleri sürecini izleme
- b. Öğrenme amaç ve kazanımlarının ne derecede gerçekleştiğini belirleme
- c. Öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerini belirleme

Kavram yanlışını belirlemeye yönelik geliştirilen ölçme araçları hazırlanmadan önce yukarıdaki amaçlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Kavram yanlışlarına engel olmak için öncelikle kavram yanlışlarının nedenlerinin iyi bilinmesi, sonra da mevcut kavram yanlışlarının belirlenmesi gerekmektedir. Kavram yanlışlarına yönelik bazı teknikler geliştirilmiştir. Öğrencilerin sahip oldukları kavram yanlışlarının teşhis ve de tedavisi için, gelişen eğitim teknolojisi ile problem-tabanlı öğretim yöntemi, bilgisayar simülasyonları, kavram haritaları, analogi kullanımı gibi

öğretim yöntemleri bütünleştirilerek yeni öğretim yaklaşımları oluşturulmalı ve bu yöntemler sınıflarda etkin bir şekilde kullanılmalıdır (Yağbasan ve Gülçiçek, 2003).

Kavram yanlışlarının belirlenmesiyle ilgili en sık kullanılan tekniklerden biri soru sormadır. Kavram yanlışları sorulara verilen cevaplara göre belirlenebilir. Kavram yanlışısını belirlemeye yönelik soru sorma tekniği bazı çalışmalarda kullanılmıştır (Alım, 2008).

Kavram yanlışlarının belirlenmesinde en büyük rol öğretmene düşmektedir. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kavram yanlışlarının oluşum biçimleriyle ilgili yapılan çalışmaları takip etmeleri gerekmektedir (Gülüm, 2010). Bu sayede gelişen tekniklerle birlikte kavram yanlışısını belirlemeye yönelik sadece soru sorma değil farklı tekniklerinde kullanıldığını gören öğretmen kavram yanlışlarını farklı teknikler kullanarak da ortadan kaldırabilir.

Kavram yanlışısının belirlenmesinde kelime testleri kullanılabilir. Kavram testlerinde açık uçlu soruların yanı sıra çoktan seçmeli testler de kullanılabilir (Aydoğan ve diğerleri, 2003).

Kavram öğretiminin planlı programlı yapılması eğitim ile mümkündür. Eğitimin niteliğini arttırmak için kavram yolması yapılarak eğitim ona göre planlanmalıdır (Canpolat ve diğerleri, 2004). Bu sayede hem eğitimin niteliği ortaya çıkmış olurken hem de kavram yanlışlarının önüne geçilmiş olur.

Kavram yanlışları giderilmeden önce belirlenmelidir. Öğretmenler tarafından kavramsal yanlışları tespit etmeye yönelik kavramsal testler geliştirilmiştir. Bunların dışında küçük grup tartışmaları ve çalışma saatleri öğrencilerin kavram yanlışlarını belirlemede iyi bir tartışma ortamı yaratmaktadır (Baysarı, 2007).

Kavram yanlışlarını belirlemede kullanılacak bir başka teknik Tahmin – Gözlem – Açıklama yöntemidir. Bu yöntem ile birlikte öğrenciler kavramın tanımına ilişkin cevaplarını birbirleriyle karşılaştırma imkanı bulmaktadır. Bu karşılaştırmada öğrencilerin yanlışlarını görmesine yardımcı olmaktadır (Bilen ve Köse, 2012).

Kavram yanlışlarına engel olabilmek için öncelikle kavram yanlışlarının tespit edilmesi gerekmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki kavram yanlışlarını ortadan kaldırmak için sadece kavram yanlışlarını belirlemek yeterli değildir. Kavram yanlışları belirlendikten sonra bu yanlışları giderici teknikler de kullanılmalı ve kavram yanlışlarının önüne geçilmelidir.

2.2.3. Kavram Yanılgılarının Giderilmesi

Pek çok kavram yanılgısı geleneksel öğretim yöntemleri kullanıldığında değişime ve dönüşüme karşı dirençlidir (Şeker, 2010). Bu değişim ve dönüşümü gerçekleştirmek adına kavram yanılgılarını gidermeye yönelik geleneksel yöntemlerin yanı sıra yeni ve farklı teknikler ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu tekniklerin öğretmenler tarafından kullanılması kavram yanılgısı durumlarını ortadan kaldırmada önemli bir yol olarak kullanılabilir.

Kavram ile karşılaşıldığında doğru algılanmasına ve kavramın zihinde tasarımına gidilen süreçten geribildirim ile geri dönüş sağlanarak, ortaya çıkabilecek kavram yanılgıları giderilebilir (Bektaş ve Bilgili, 2004).

Kavram yanılgılarını gidermeye yönelik olarak yapılan bazı çalışmalar sonucunda kavram yanılgılarını gidermesine ilişkin dikkat edilecek bazı hususlar önemlidir. Coştu ve Diğerlerinin (2007) yapmış olduğu araştırmanın sonucu olarak kavram yanılgılarının giderilmesinde dikkat edilecek hususlar şu şekilde sıralanabilir:

- Öğretmenlerin kavram öğretimi sırasında öğrencilerin kavram yanılgısına düşebileceği ifade ve modellemelerden kaçınması gerekmektedir. Öğretmen kavram yanılgılarına engel olabilmek için kavrama ilişkin doğru ifade ve materyal kullanmalıdır.
- Öğretim sırasında örnekler kullanılması kavram öğretimi açısından önemlidir. Ancak öğretmen kavrama ilişkin hep aynı örneği kullanmak yerine farklı örneklerle yer vermelidir.
- Öğretmen öğrencilerin kavrama ilişkin gereğinden az veya gereğinden fazla genelleme yapmasını engellemelidir.
- Kavram ile ilgili somut deneyler tasarlanması gerekmektedir. Bu sayede soyut kavramların algılanması daha kolay olacak ve kavram yanılgıları ya azalacak ya da tamamen ortadan kalkacaktır.
- Öğrencilerin deneyimleri ve ön bilgileri kavram öğretimini etkilemektedir. Eğer bu ön bilgiler yanlış veya eksik ise öğretmen bu eksiklikleri belirleyerek kavram öğretimini eksikliklere ya da yanlışlıklara vurgu yaparak gerçekleştirmelidir. Bu sayede kavram yanılgıları da ortadan kalkarak gelecek yaşantılara taşınmaz.

Öğretmenlerin kavram öğretimi için planlamış ve uygulamış oldukları çalışmalarda öğrencilere konuyu zihinlerinde canlandırma imkânı verilmelidir. Yani öğretmen kavramı

anlatmadan önce öğrenciye kavramla ilgili yaşantı sunmalıdır (Şeker, 2010). Bu sayede öğrenci gerçek hayatla ilişki kurarak kavramı daha iyi algılayabilir. Bu yöntem hem kavram öğretimi sırasında hem de kavram yanlışlığı tespit edildikten sonra kavram yanlışlığını gidermeye yönelik olarak kullanılabilir.

Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan materyallerden biri de çalışma yapraklarıdır. Çalışma yaprakları, eğitimin tüm kademelerinde kullanılabilen, programda yer alan herhangi bir konuyla ilgili kazanımları gerçekleştirmeyi amaçlayan, öğrencilerin üzerinde çeşitli işlemler yaparak öğrencilerin bireysel ve aktif öğrenmelerini sağlayan, ders içi ve ders dışı faaliyetlerde kullanılabilen materyallerdir (Kaymakçı, 2009). Çalışma yapraklarının özelliklerinden yola çıkarak, çalışma yapraklarının da kavram yanlışlığını gidermede kullanılabilecek teknikler arasında göstermek mümkündür.

2.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.3.1. Kavram İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Polat ve Bahar'ın (2013) '*Ortaöğretim 9. sınıf Öğrencilerinin Çevre Sorunları Hakkında Bilişsel Yapılarının Tespiti*' adlı çalışmaları 2008 – 2009 eğitim – öğretim yılında özel bir lisede 9. sınıfta öğrenim gören 48 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmada çevre konuları öğretimi öncesi ve sonrasında 9.sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına ilişkin bilişsel yapılarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada yöntem olarak bilimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kavramlar hakkında mülakat tekniği kullanılmıştır. Ayrıca, çevre sorunu anahtar kavramı ile ilgili hafıza elemanlarından olan önerme, imaj, epizot, zihinsel beceri ve bilişsel stratejilerini ortaya çıkarmak amacıyla açık uçlu mülakat soruları hazırlanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğretimin başında ve sonrasında öğrencilerin kavram algılarının değiştiği saptanmıştır. Bunun haricinde bazı kavramlara ait yanlışlar eğitimin öncesinde de sonrasında da devam ederken, bazı kavram yanlışlıkları öğretimden önce yokken öğretim sonrasında ortaya çıktığı saptanmıştır. Aynı zamanda araştırma ile öğrencilerin bilişsel yapılarının tespitinde kavramlar hakkında mülakat tekniğinin etkin bir şekilde kullanılabileceği sonucuna varılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında bir kavram hakkında öğretim yapılmadan önce kavram ilişkin öğrencilerin bilişsel yapılarının ortaya konulmasının önemi vurgulanmıştır.

Elvan (2012) hazırlamış olduğu yüksek lisans tez çalışması ile yapılandırmacı eğitim anlayışında çok sık kullanılan çalışma yapraklarının kavram yanılgılarını gidermedeki etkisini ortaya koymuştur. Araştırmanın temel amacı kavram yanılgılarının giderilmesinde çalışma yapraklarının kullanımının etkisini ortaya koymaktır. Araştırma 2010 – 2011 eğitim – öğretim yılında Kırşehir ilinde öğrenim gören 6.sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırmaya ilişkin seçilen kavramlar ‘Yeryüzünde Yaşam’ ünitesinde geçen kavramlardan seçilmiştir. Araştırma modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden olan ön test – son test kontrol gruplu yarı deneysel desen seçilmiştir. Araştırmanın yapıldığı grup deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Yeryüzünde Yaşam ünitesi kontrol grubunda programın öngördüğü şekliyle deney grubunda ise çalışma yaprakları kullanılarak işlenmiştir. Ünite işlenmeden önce ve sonra her iki gruba da ön test ve son test uygulanmıştır. Çalışmada matematik konum, özel konum, iklim, nüfus, ithalat, ihracat, harita, kroki, yerleşme, paralel, hava durumu, çağ, milat, ekvator, meridyen gibi kavramlara ilişkin kavram yanılgısı kontrolü yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen 36 sorudan oluşan kavram başarı testi kullanılmıştır. Ayrıca seçilen üniteye ilişkin kavram yanılgılarını gidermeye yönelik 11 adet çalışma yaprağı araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Hazırlanan çalışma yapraklarına ilişkin öğrenci görüşlerini almak için görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular sonunda öğrencilerin yeryüzünde yaşam konusunda geçen kavramlara ilişkin kavram yanılgılarının bulunduğu, kavram yanılgılarını gidermeden çalışma yapraklarının etkili olduğu yalnız kavram yanılgılarını tamamen ortadan kaldıramadığı, çalışma yapraklarının bilgi, kavrama, uygulama, analiz düzeyindeki soruları yanıtlamada etkili olduğu ve çalışma yapraklarının öğrencilerin ilgisini çektiği ortaya çıkmıştır.

Bolat, Doğançün, Yavuz, Demir ve Kayaalp (2011) yapmış oldukları araştırma ile doğuştan tam görme engelli ergenlik dönemindeki bireylerin depresyon, kaygı düzeyleri ve benlik kavramı özelliklerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmanın yöntemi kesitsel niteliktedir. Araştırma durum saptaması yapmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu görme engelliler için özelleştirilmiş bir ilköğretim okulunda öğrenim gören 40 doğuştan tam görme engelli öğrencilerden oluşan deney grubu ile yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik düzeyleri eşleştirilmiş ergenlik dönemindeki 40 öğrenci (kontrol grubu) oluşturmuştur. Araştırmada; yaş, cinsiyet, gelir durumu gibi özellikleri belirlemek amacıyla sosyo demografik veri formu, çocukluk çağında yaşanan depresyonları belirlemek amacıyla çocuklar için depresyon ölçeği, mutluluk, fiziksel

görünüm, kaygı, popülerlik, davranış ve uyum, zihin ve okul durumu gibi alt ölçekleri bulunan Piers – Harris çocuklarda öz kavramı (benlik algısı) ölçeği ve sadece sürekli kaygı envanteri kısmının kullanıldığı çocuklar için durumluk sürekli kaygı envanteri veri toplama araçları kullanılmıştır. Ayrıca veri toplama araçlarını görme engelli gruba uygulamak için veri toplama araçlarındaki ifadeler Braille alfabesi ile görme engellilerin anlayabileceği gibi oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 11.5 programıyla analiz edilerek sıklık ve ortalama değer hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda doğuştan tam görme engelli ergen bireylerin gören yaşlılarıyla depresyon düzeyleri ve benlik kavramı özelliklerinin benzer olduğu fakat görme engelli ergen bireylerin görenlere oranla kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Alım, Özdemir ve Yılar (2008) yapmış oldukları çalışmayla coğrafya konularına ilişkin kavram yanılgılarını ortaya koymayı amaçlamışlardır. Araştırmada erozyon, heyelan, deprem, fay hattı, doğal afet, iklim, yanardağ, plato, ova, bölge gibi coğrafya il ilgili kavramların algı seviyesi ve kavramlara ilişkin yanılgıların belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu kavramlar ‘Ülkemizi Tanıyalım’ ünitesinden esinlenerek belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Trabzon ilinde yer alan çeşitli okullarda öğrenim gören 5.sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın yöntemi nicel araştırma yöntemi olarak belirlenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemine uygun olarak anket veri toplama aracı kullanılmıştır. 14 açık uçlu sorudan oluşan bu anket araştırma grubunu oluşturan öğrencilere uygulanmıştır. Öğrencilerin veri toplama aracındaki sorulara verdikleri cevaplar, anlama, sınırlı anlama, anlamama, yanlış anlama, cevabı verememe gibi kategorilere ayrılarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde veri toplama aracı ile elde edilen bulgular ışığında yüzde, frekans ve t – testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin bazı kavramları bilimsel doğrultuda anlayamadıkları, öğrencilerin kavramları ve kavramların özelliklerini birbiriyle karıştırdıkları, öğrencilerin araştırmada yer alan kavramlara ilişkin bilgi düzeylerinin farklılık gösterdiği, öğrencilerin yazım ve telaffuz bakımından birbirine benzeyen kavramları daha çok karıştırdığı, öğrencilerin kavramları bilimsel dilden çok günlük hayatlarındaki kullandıkları dille açıklama çabalarının olduğu, öğrencilerin kavram kargaşası yaşadığı yönünde bilgiler elde edilmiştir.

Kılıç (2008) ‘ *Kavramların Öğretiminde Kavram Analizi Yönteminin Akademik Başarıya ve Bilişsel Esnekliğe Etkisi*’ adlı çalışmasında kavram analizi yönteminin kavram öğretimindeki önemi üzerinde durmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği ve sınıf öğretmeliğinde öğrenim

gören 2. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler deney ve kontrol grubunu şeklinde ikiye ayrılarak incelenmiştir. Araştırma yarı deneysel bir çalışmadır. Araştırmada akademik başarıyı ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından 49 sorundan oluşan ve çoktan seçmeli test maddelerinin bulunduğu kavram başarı testi kullanılırken, bilişsel esnekliği ölçmek amacıyla da yapıyı doldur (full-in-the-structure) tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS programı kullanılarak uygulanan testlerden elde edilen puanların aritmetik ortalaması ve standart sapması hesaplanarak, grupların puanları arasında fark olup olmadığı t-testi ile belirlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerin bilişsel esnekliğinin, ders kitabında sunulan içerik ile yapılan eğitime oranla, kavram analizi dikkate alınarak yapılan öğretimde daha fazla olduğu saptanmıştır.

Açıkgöz (2007) '*Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Heyelan, Toprak Kayması ve Erozyon Kavramlarını Anlama Düzeyleri ve Kavram Yanılgıları*' adlı yüksek lisans tezinde öğrencilerin kavram algılarının ve kavram yanılgılarını incelemiştir. Çalışmanın amacı, ortaöğretim 9.sınıf öğrencilerinin heyelan, toprak kayması ve erozyon kavramlarına ilişkin anlama düzeylerini ve kavram yanılgılarını ortaya çıkarmaktır. Araştırmada, 9. sınıf öğrencilerinin heyelan, toprak kayması, su erozyonu, rüzgâr erozyonu kavramlarına ilişkin anlama düzeyleri nedir? Heyelan ve erozyon konularına ilişkin öğrencilerde kavram yanılgıları var mıdır? gibi sorulara cevap aranmıştır. Araştırmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Trabzon ilinde 2006 – 2007 eğitim – öğretim yılında eğitim gören 100 adet 9.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Ayrıca 12 öğrenciyle de mülakat yapılarak yüz yüze görüşme yapılmıştır. Araştırmada kullanılan kavramların tespitinde öğretmen görüşleri dikkate alınmıştır. Araştırmada hem nicel hem de nitel veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırmada nicel veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan çoğunluğu derecelendirme ve kısa cevaplı açık uçlu sorulardan oluşturulan anket formu kullanılırken, nitel veri toplama aracı olarak mülakat metodu kullanılmıştır. Ankette yer alan sorulara verilen cevaplar anlamama kategorisi, belirli kavram yanılgısı kategorisi, belirli kavram yanılgıları ile birlikte kısmen anlama kategorisi, kısmen anlama kategorisi ve anlama kategorisi şeklinde kategorilere ayrılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun doğal afetlerin tanımı ve oluşumu ile ilgili kavramları anlamada ve bu kavramları ifade etmede zorluk çektikleri, yine araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun doğal afetlerle ilgili olarak seçilen kavramlara ilişkin kavram yanılgılarının olduğu saptanmıştır.

Yahşi (2006) '*Farklı Laboratuvar Yaklaşımlarının İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Asit-Baz Konularındaki Kavramları Anlamalarına ve Kavram Yanılgılarının Giderilmesine Etkisi*' adlı yüksek lisans tez çalışmasında fen ve teknoloji dersine ilişkin bazı kavram yanılgılarını ve bu kavram yanılgılarını gidermede bazı tekniklerin etkisini incelemiştir. Araştırmada yöntem olarak nicel araştırma desenlerinden yarı deneysel deney – kontrol gruplu ön test – son test modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini ise 2006 – 2007 eğitim – öğretim yılında Bolu'da öğrenim gören toplam 113 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerden ön – laboratuvar tartışması, son laboratuvar tartışması, ön ve son laboratuvar tartışması ve sadece deney yapılan gruplar oluşturulmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak fen bilgisi tutum ölçeği, laboratuvar yaklaşımlarına karşı tutum ölçeği, asit – baz kavram testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise SPSS paket programı kullanılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında laboratuvar ortamında farklı tekniklerin (tartışma tekniği vb.) kullanımının kavram yanılgılarının giderilmesinde etkili olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgular dahilinde öğrencilerin bilimsel bilgiyi öğrenirken zaman zaman kavram yanılgılarına düştükleri, öğrencilerin sahip olduğu kavramlarla yüz yüze gelmelerini sağlayacak tartışma ortamlarının sağlanmasının kavram öğretimine katkıda bulunduğu sonuçları elde edilmiştir.

Ekiz ve Akbaş'ın (2005) '*İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Astronomi İle İlgili Kavramları Anlama Düzeyi ve Kavram Yanılgıları*' adlı çalışmaları kavram yanılgılarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada astronomi ile ilgili evren, güneş sistemi, gezegen, yıldız, yörünge, uydu ve güneş gibi kavramlara ilişkin algı ve yine bu kavramlara ilişkin kavram yanılgıları incelenmiştir. Araştırma deseni olarak hem nicel hem de nitel yöntemler tercih edilmiştir. Araştırmanın nicel kısmında büyük bir örneklem grubuna ulaşmak amacıyla çoğu açık uçlu sorulardan oluşan anket hazırlanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise öğrencilerin seçilen kavramlara ilişkin fikirlerinin derinlemesine incelenmesi için mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Trabzon ilinde çeşitli okullarda öğrenim gören toplam 150 tane 6.sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma grubunun fiziki yeterlilik ve sosyoekonomik düzeyi farklı okullardan seçilmesine dikkat edilmiştir. Ankette yer alan sorulara verilen cevaplar anlama, sınırlı anlama, anlamama, yanlış anlama, cevap vermeme gibi kategorilere ayrılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda araştırmaya katılan öğrencilerin astronomi ile ilgili kavramları bilimsellik doğrultusunda anlayamadıkları ortaya çıkmıştır. Yine araştırma sonucunda öğrencilerin kavramları, kavramların özelliklerini birbirleriyle

karıştırdıkları saptanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında kavram yanlışlarının giderilmesine ilişkin önerilere de yer verilmiştir. Bu önerilerden ilki konunun uzunluğu ile ayrılan sürenin doğru orantılı bir şekilde düzenlenmesinin gerekliliği, diğeri ise, öğretmenin konu anlatımından önce öğrencilerin konuya ilişkin ön bilgileri yoklanarak kavram yanlışlarının belirlenmesi gerekmektedir.

Demirkaya, Çetin ve Tokcan (2004) yapmış oldukları çalışmada ‘Yön’ kavramının öğretiminde kullanılabilir yöntemlere yer vermektedirler. Çalışmada ilköğretim 4.sınıf öğrencilerine yön kavramının ‘Yaşadığımız Yer’ ünitesindeki öğretiminde kullanılabilir metotlar ele alınmıştır. Araştırmanın amacı ise, öğrencilere yön kavramını öğretmek, öğrencilerin kendi başlarını yönlerini bulabilmelerini sağlamaktır. Araştırmada kullanılan yön ile ilgili kavramlar; yön, yer ve yön tayini, ara yönler, ana yönler şeklinde belirlenmiştir. Araştırmada yön oyunları oynamak, sınıf dışı etkinlikler ile yön bilgilerini test etmek, öğrencileri arkadaşlarının evleri ile kendi evleri arasında bağlantı kurmalarını sağlayarak zihinlerinde bir harita oluşturmaları yönünde teşvik etmek gibi yön kavramının öğretimi ile ilgili tavsiyelere yer verilmiştir. Araştırmada yön bulma metotları olarak kutup yıldızı, pusula metodu, sopa gölgesi metodu, saat metodu, ay metodu, bitki metodu, pusula kullanarak harita üzerinde yön bulma, topografya, rüzgâr yönü, karınca yuvaları ve haritaların yönleri gibi yöntemler üzerinde durularak yön kavramının öğretiminde farklı ve çeşitli yaklaşımlar üzerinde durulmuştur.

Demirci ve Sarıkaya (2004) ‘*Sınıf Öğretmeni Adaylarının Isı ve Sıcaklık Konusundaki Kavram Yanlışları ve Yanlışların Giderilmesinde Yapısalcı Kuramın Etkisi*’ adlı çalışmalarında üniversite öğrencilerin kavram yanlışlarını belirleme ve gidermeye yönelik amaçlar yer almaktadır. Araştırmanın temel amacı ise, sınıf öğretmeni adaylarının ‘ısı ve sıcaklık’ konularına ilişkin kavram yanlışlarını belirlemek ve bu yanlışların giderilmesi üzerine geleneksel metoda kıyasla yapısalcı eğitim metodunun etkisini öğrencilerin bilişsel alanlarının; bilgi, kavrama, uygulama düzeyinde incelemek şeklinde ortaya konulmuştur. Araştırmada yöntem olarak deneysel desenlerden olan öntest – sontest kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Örneklem grubu rastgele bir şekilde deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmıştır. Kontrol grubuna geleneksel öğretim yöntemi ile ders verilirken, deney grubuna yapısalcı yaklaşımla eğitim verilmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu Kırşehir’de eğitim fakültesi sınıf öğretmenliğinde öğrenim gören ve fen bilgisi laboratuvarı dersini alan 60 adet üniversite ikinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulguları test etmek için t-testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular ışındaki analizler

sonucunda yapısalcı öğretim yöntemiyle eğitim yapılan deney grubunun başarı seviyesi, geleneksel yöntemlerle eğitim yapılan kontrol grubunun başarı seviyesinden daha yüksek çıkmıştır. Elde edilen bulgular ışığında öğrencilerin ısı ve sıcaklık konusundaki kavram yanlışlarının giderilmesinde geleneksel yöntemle oranla yapısalcı kuramın öğrencilerin bilişsel alanlarının bilgi, kavrama ve uygulama düzeylerinde daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu da artık geleneksel öğretim yönteminin etkinliğini kaybettiğini ve eğitimde kavram yanlışlarını azaltmak ve kavramın kalıcılığını arttırmak için çağdaş metotların kullanılması gerektiğini göstermektedir.

Coşkun (2003) '*Coğrafya Öğretiminde Nem Konusundaki Kavram Yanlışlıkları ve Giderilmesine Yönelik Öneriler*' adlı çalışmada kavram yanlışlarını gidermeye yönelik bazı öneriler üzerinde durmuştur. Araştırmanın amacı lise coğrafya programında yer alan nem konuyla ilgili öğrencilerdeki kavram yanlışlarını ortaya çıkarmaktır. Araştırmada mutlak nem ve bağıl nem kavramlarına ilişkin kavram yanlışları üzerinde durulmuştur. Bu yanlışlar ortaya konulurken lise coğrafya ders kitaplarında yer alan görsel materyallerdeki eksiklikler de ele alınmıştır. Araştırma sonucunda bazı coğrafya ders kitaplarında konular işlenirken çeşitli yanlışlıklar yapılmakta ve konuların içerisindeki görsel zenginlik sınırlandırılmakta olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ele alınan nem konusuna ilişkin kavram yanlışlarının giderilmesi ve önüne geçilmesi için konuda yer alan temel kavramlar arasında doğru bağlantılar kurulmalı ve bu bağlantılar öğretimin kolaylaştırılmasını sağlamalıdır. Ayrıca nem konusunda olduğu gibi soyut kavramların ders kitaplarındaki işleyişi tekrar ele alınmalı, bu tür soyut kavramlar şekil, grafik gibi görsel materyallerle desteklenmelidir.

'*Lise Öğrencilerinin Canlıların Çeşitliliği ve Sınıflandırılması Konusundaki Kavram Yanlışlarının Belirlenmesi*' adlı çalışmalarında Türkmen, Çardak, Dikmenli (2002), öğrencilerin fen grubu derslerinde karşılaştıkları kavram yanlışlarını ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklemini 9. ve 10. sınıfta öğrenim gören lise öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada yöntem olarak hem nicel hem de nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmanın nicel yöntem kısmını kapsayan bölümünde öğrencilerle yapılan görüşmeler ve literatür taraması sonucunda araştırmacı tarafında oluşturulan kavramların çeşitliliği ve sınıflandırılması testi kullanılmıştır. Araştırmanın nitel yöntem kısmında ise veriler öğrencilerle bire bir görüşme ile toplanmıştır. Yaklaşık 30 dakika süren bu görüşmelerdeki sorular önceden hazırlanmakla birlikte, görüşme esnasında öğrenci cevaplarına bağlı olarak yeni sorular da kullanılmıştır. Verilerin analizinde canlıların

çeşitliliği ve sınıflandırılması kavram testindeki her bir soruya verilen doğru cevap yüzdesi ile öğrencilerin kavram yanlışlarını gösteren çeldiricileri seçme yüzdeleri ortaya konulmuştur. Araştırma sonunda araştırmaya katılan öğrencilerin canlıların çeşitlendirilmesi ve sınıflandırılması konusuna ilişkin kavram yanlışlarına sahip oldukları saptanmıştır. Canlıların çeşitliliği ve sınıflandırılması konusunun anlatımından sonra bile kavram yanlışlarının görülmesi bu konunun anlaşılmasının güç olduğunu göstermiştir. Canlıların çeşitliliği ve sınıflandırılması konusu işlenmeden önce konuya ilişkin öğrencilerin ön bilgilerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Ön bilgiler kullanılarak konuya ilişkin kavramların üzerine yeni bilgiler inşa edilebilir.

2.3.2. Kelime İlişkilendirme Testi İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Güneş ve Gözüm'ün (2013) '*İlköğretimde İşlenen Ekoloji Konusunun 10.Sınıf Öğrencilerin Ekosistem Ekolojisi Konusundaki Hazır bulunuşluk Düzeyleri Üzerindeki Etkisinin Saptanmasında Kelime İlişkilendirmenin Kullanılması*' adlı çalışmalarında veri toplama aracı olarak kelime ilişkilendirme testi kullanılmış ve hem öğrencilerin bilişsel yapıları hem de kavram yanlışları belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın amacı ilköğretimde anlatılan ekoloji konusunun öğrencilerin ortaöğretimdeki hazır bulunuşluk düzeylerinin oluşmasındaki etkisini belirlemektir. Çalışmada örneklem grubu olarak Samsun ilinde öğrenim gören 29 adet onuncu sınıf öğrencisi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Kullanılan KİT konunun hem başında hem de sonunda öğrencilere uygulanmıştır. Kelime ilişkilendirme testinde seçilen her bir kavram alt alta tekrarlanarak test formatı hazırlanmıştır. Aynı zamanda her bir anahtar kavram ayrı ayrı sayfalara yazılacak biçimde düzenlenmiş ve her bir anahtar kavramın altına o kavramı betimleyen cümlelerin yazılması istenmiştir. Elde edilen bulgular frekans tablosu şeklinde analiz edilmiştir. Bu frekans tablosundan yola çıkarak kesme noktası tekniği kullanılarak hem ön kelime ilişkilendirme testine hem de son kelime ilişkilendirme testine ilişkin kavram ağı haritaları oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda ön KİT ve son KİT arasında seçilen anahtar kavramlara verilen cevap kavram frekanslarında farklılık olduğu saptanmıştır. Ayrıca ön KİT'te kurulan bilimsel cümle sayısını son KİT'te kurulan cümle sayısından daha az olduğunu göstermektedir.

Eren (2012)'in yazmış olduğu '*İlköğretim Öğrencilerinin Bilişim Teknolojileri Algılarının Kelime İlişkilendirme Testi Kullanılarak İncelenmesi*' adlı yüksek lisans tezini kelime ilişkilendirme testi ile temellendirmiştir. Araştırmanın amacı ilköğretim ikinci kademedeki

öğretim gören öğrencilerin bilişim teknolojilerine ilişkin algılarını ve bilişim teknolojileriyle ilgili bilişsel yapılarını ortaya koymak şeklinde belirlenmiştir. Araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Konya ilinde öğrenim gören ve seçmeli bilişim teknolojisi dersini alan ilköğretim ikinci kademedeki 244 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin bilişim teknolojileri dersine bilişim teknolojileri öğretmeninin girmesine dikkat edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Bilgisayar, internet, iletişim, teknoloji, bilgisayar destekli öğretim, bilişim teknolojileri kavramlarından oluşan 6 anahtar kavramlı kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Kelime ilişkilendirme testinden elde edilen verileri analiz etmek amacıyla anahtar kavramlara verilen cevap kavramlar ayrıntılı olarak incelenerek, hangi anahtar kavramı hangi kavram veya kelimeyle ilişkilendirme sıklığını gösteren frekans tablosu oluşturulmuştur. Ayrıca oluşturulan frekans tablolarından faydalanılarak kavram ağı haritaları oluşturulmuştur. Kavram ağı oluşturmada kesme noktası tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda verilen cevap kavramların araştırmaya katılan öğrencilerin bilişim teknolojilerini daha çok günlük yaşamlarındaki eğlence ve vakit geçirme araçları olarak gördükleri, bu kavramları eğitim amaçları düşünmediklerine ulaşılmıştır.

Işıklı, Taşdere ve Göz'ün (2011) '*Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Öğretmen Adaylarının Atatürk İlkelerine Yönelik Bilişsel Yapılarının İncelenmesi*' adlı çalışmalarında kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla sınıf öğretmeni adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin bilişsel yapılarını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmada Uşak Üniversitesi sınıf öğretmenliği 1.sınıfta öğrenim gören 100 öğrenci çalışma grubu olarak seçilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak altı adet anahtar kavramdan oluşan kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular araştırmaya katılan öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin bilişsel yapılarını ortaya çıkarılması için kavram ağları çizilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının her bir ilke için yazmış oldukları cümleler, içerdikleri anlam ve sahip oldukları özelliklere göre sınıflandırılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine ilişkin cevap kavram olarak en fazla Atatürk, halk, adalet, eşitlik, özgürlük, toplum, çağdaşlık, birlik gibi kavramlar kullanılmıştır. Ayrıca yine öğretmen adaylarının Milliyetçilik ve Devletçilik ilkelerine ilişkin olarak verdikleri cevap kavramlar incelendiğinde bazı kavram yanılgılarının olduğu tespit edilmiştir.

Bahar ve Özatlı (2010) ‘*Öğrencilerin Boşaltım Sistemi Konusundaki Bilişsel Yapılarının Yeni Teknikler İle Ortaya Konması*’ adlı çalışmalarında bilişsel yapının ortaya veri toplama aracı olarak başarı testinin yanı sıra kelime ilişkilendirme testi de kullanılmıştır. Araştırmada örnek olay tarama modeli ve ön test – son test deney – kontrol gruplu deneme modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini Balıkesir ilinde öğrenim gören 10. ve 11. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ön test ve son testte kelime ilişkilendirme testi, ikili görüşme ve başarı testi kullanılırken, araştırmanın uygulama aşamasında öğretim yöntemi olarak kavram haritası, yapılandırılmış grid, V diyagramı kullanılmıştır. Kontrol grubuna düz anlatım yöntemi ile ders anlatılırken kontrol grubuna kavram haritası, V diyagramı ve yapılandırılmış grid yöntemleriyle ders anlatılmıştır. Verilerin analizinde kelime ilişkilendirme testinden elde edilen her bir anlamlı cevap kavrama 1 puan verilerek puanlar toplanmış SPSS girilerek t testi uygulanmış, başarı testinin analizinde veriler SPSS programında t testi şeklinde analiz edilmiş ve ikili görüşmede de öğrencilerin beyan ettiği görüşler aynen alınmıştır. Araştırma sonucunda kavram haritaları, V diyagramı ile ders anlatılan grubun düz anlatım yöntemiyle ders anlatılan gruba göre yanlış anlama veya bilgi eksikliklerinin daha az olduğu ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılacak yöntem ve teknikler belirtilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma desenlerinden olan olgu bilim (Fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalar özellikle sosyal olaylar ve psikolojik durumlarla ilgili nicel araştırmalara göre daha derinlemesine bilgi verir. Nitel araştırmalar geleneksel araştırma metotlarıyla ifade edilmesi güç olan sorulara cevap aramada kullanılabilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2011, s. 254).

Olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak tam anlamıyla kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Olgu bilim (fenomenoloji) bireylerin bakış açıları ele alınarak deneyimlerinin çalışılması şeklinde tanımlanabilir (Kuzu, 2013). Bu çalışmada ortaokul 7.sınıf öğrencilerinin nüfus konularıyla ilgili belirtmiş oldukları olguları incelenmiştir. Bu olguları ortaya koymak için çalışma grubuna kelime ilişkilendirme testi uygulanarak kavram algıları ve kavramsal yanılgıları anlaşılmasına çalışılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Bu örneklemin temeli, araştırmanın amaçları ışığında bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almaktır. Amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun kesiminin analiz konusu olarak ele alınmasıdır (Sencer, 1989, s. 386). Araştırmanın konusu olarak seçilen beşeri coğrafya konusu çalışma grubunun sayısını ve düzeyini belirlemede etkili olmuştur. Beşeri coğrafya konusuna ilişkin kavramlar sosyal bilgiler

dersi kapsamında ortaokulun her sınıfında yer almasına rağmen örneklem olarak sadece ortaokul 7.sınıf öğrencileri seçilmiştir. Bunun nedeni ise beşeri coğrafya konularına ilişkin kavramların en yoğun olarak ele alındığı ‘ülkemizde nüfus’ ünitesinin ortaokul 7.sınıf programında yer almasıdır. Ayrıca kelime ilişkilendirme testi uygulaması, konunun 7.sınıfta işlenmesi nedeniyle araştırma sadece ortaokul 7.sınıf öğrencileri üzerinde yapılması uygun görülmüştür. Böylece beşeri coğrafya konularına ilişkin kavram yanılgıları ve kavram algılarının daha net bir şekilde ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören ortaokul 7.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 2
Uygulama Okullarına Göre Dağılım

Uygulama Okulları	f	%
7 Mart Ortaokulu	36	38.3
Vakıfbank İlkokulu	28	29.8
Gazi Ortaokulu	30	31.9
Toplam	94	100

Tablo 2’de Artvin Merkez ilçede bulunan sosyo- ekonomik düzeyleri birbirine yakın okullar, bu okullarda öğrenim gören 7.sınıf öğrenci sayıları ve bunların yüzde değerleri yer almaktadır. Uygulama okullarında yer alan Vakıfbank İlkokulu, ortaokul olmamasına rağmen araştırma verileri toplanırken 7.sınıf öğrencisi mevcut olduğundan araştırma okulları arasına alınmıştır.

Tablo 3
Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	f	%
Kız	55	58.5
Erkek	39	41.5
Toplam	94	100

Tablo 3’te araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı yer almaktadır. Tabloya göre araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunu kız öğrenciler oluştururken %39’luk kısmını erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 4
Yerleşim Birimine Göre Dağılım

Yerleşim Birimi	f	%
İl	80	85.1
İlçe	5	5.4
Köy	9	9.5
Toplam	94	100

Tablo 4’te araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin yaşadığı yerleşim biriminin dağılımı yer almaktadır. Tabloya göre araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin tamamına yakını il yerleşim biriminde yaşarken, bir kısmı köy ve daha küçük bir kısmı da ilçe yerleşim biriminde yaşamaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır. Kelime testi uzman görüşü ve ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler dersi programı dikkate alınarak oluşturulan 14 kavramdan (nüfus, nüfus yoğunluğu, vatandaş, tarım, ekonomi, göç, kentleşme, yerleşme, kasaba, il, ilçe, büyük şehir, ulaşım, köy) oluşmaktadır.

Schmidt’e (1997) göre kavram yanlışlarını belirlemek ve analiz etmek için; görüşmeler, çoktan seçmeli testler, açık uçlu sorular, kavram haritaları, kelime ilişkilendirme testi ve bu metotların kombinasyonları kullanılabilir (Akt. Selvi ve Yakışan, 2004). Bu çalışmada da kavram yanlışlarını ortaya koymak için kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır.

Kelime ilişkilendirme testi;

- Kavram yanlışlarını belirlemek
- Bilişsel yapıyı ortaya çıkarmak
- Kavramsal değişimleri tespit etmek amacıyla kullanılabilir (Çepni, Özmen ve Bakırcı, 2012).

Kelime ilişkilendirme yöntemi ile bireyin verdiği cevapların ilgili kavrama olan uzaklığı ve kavramlar arasındaki ilişkiler incelenerek kavram yanlışlarının tespiti yapılabilmektedir (Bolat, Aydoğdu ve Sağır, 2014).

Kelime ilişkilendirme testi (KİT) öğrencilerin bilişsel yapısını ve zihindeki kavramlar arasındaki bağları ortaya koyarak, uzun süreli bellekteki kavramlar arası ilişkisinin yeterli olup olmadığını ortaya koyan bir yöntemdir (Bahar ve Özatlı, 2003).

Kelime ilişkilendirme testleri birden çok kavram ile birlikte hazırlanabilirken, bir kavrama ilişkin bilişsel yapıyı derinlemesine ortaya koymak için tek kavram ile de hazırlanabilir (Uzun, Özsoy ve Keleş, 2010). Bu araştırmada nüfus konusunda geçen kavramlara ilişkin bilişsel yapıyı incelemek amacıyla 14 kavramdan oluşan kelime ilişkilendirme testi kullanılmıştır.

Hem ölçme ve değerlendirme hem de tanı amaçlı olarak kullanılabilen kelime ilişkilendirme testlerinin bazı avantajları vardır. Kelime ilişkilendirme testlerinin avantajları şu şekilde sıralanabilir (Bahar, Nartgöl, Durmuş, Bıçak, 2010, s. 75):

- Hazırlanması kolaydır.
- 5 dakikalık bir süre zarfında uygulanabilir.
- Bireylere olduğu kadar büyük gruplara da kolaylıkla uygulanabilir.
- Tüm derslerde kullanılabilme esnekliği vardır.
- Öğrencilerin bilişsel yapısındaki kavramlar arası ilişkileri ortaya koymaya yarar.
- Kavram ağı haritaları ile desteklendiğinde anlamlı öğrenmeyi de kolaylaştırır.

Kelime ilişkilendirme testinde seçilen kavram alt alta tekrarlanarak yazılır. Bunun amacı ise öğrencinin her bir kavram yazımında anahtar kavrama geri dönmesini engelleyerek, anahtar kavram ile ilişkilendirdikleri kelimeleri rahatça ifade etmelerini sağlamaktır (Kurt ve Ekici, 2013).

Kelime ilişkilendirme testi bir ölçme aracı olarak (Güneş ve Gözüm, 2013);

- Süreç değerlendirmede,
- Biçimlendirmeye yönelik değerlendirmede,
- Yetiştirmeye yönelik değerlendirmede,
- Ön öğrenmeleri tespit etmede,
- Eğitim – öğretim süresi sonrasındaki öğrenmeleri tespit etmede kullanılabilir.

Bu çalışmada ise kelime ilişkilendirme testi eğitim – öğretim süresi sonrasındaki beşeri coğrafya kavramlarına ilişkin öğrenmeleri tespit etmede kullanılmıştır.

3.4. Geçerlik ve Güvenilirlik

Araştırmada geçerliğin sağlanması için araştırmacı ilgilendiği konuyu olabildiğince tarafsız olacak biçimde yönlendirici sorulardan kaçınılmıştır. Üzerinde çalışılan konu bir bütün olarak incelenmiş, elde edilen veriler geçerlik ve güvenilirliğini arttırmaya yardımcı olacak bazı ek yöntemlerin (katılımcı teyidi, uzman görüşü ve meslektaş incelemesi) kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmada, verilerin toplanmasında uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan kelime ilişkilendirme testleri kullanılmıştır. Öncelikle uygulama okullarında öğrencilere testin doldurulma aşamasıyla ilgili bilgi verilerek içerisinde beşeri coğrafya konularına ilişkin kavramların bulunduğu her bir kavram için beş cevap kavramın yazılabileceği kutucukların bulunduğu form dağıtılmıştır. Formun toplam cevaplama süresi ise her kavram için 1 dakika şeklinde toplamda 14 dakika olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin formu bu süreyi aşmadan bitirmeleri konusunda dikkat edilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla elde edilen sonuçların analizinde nitel veri analiz tekniklerinden olan betimsel analiz kullanılmıştır. Seçilen kavramların diğer kavramlarla ilişkilendirilme sıklığını gösteren bir frekans, yüzde tablosu hazırlanmıştır. Bu frekans tablosundan yararlanarak kavram ağı hazırlanmıştır. Kavram ağı öğrencilerin izlenimlerini, fikirlerini yazılı öğretim araçlarındaki (ders kitabı, ansiklopedi, vb.) kavram ve ilkelerle uyumlu bir biçimde sergileyen bir grafik araçtır. Semantik ağ olarak da adlandırılan bu araç öğrencilerin (MEB, 2005, s. 83),

- Ön bilgileri harekete geçirmek,
- Yeni kavramları geliştirmek,
- Kavramlar arası yeni ilişkiler oluşturmak,
- Kavramları yeniden biçimlendirmek gibi zihinsel etkinliklerle teorik yazılı bilgilerin daha iyi anlaşılmasını sağlar.

Öğretmeler ön değerlendirme için oluşturacakları kavram ağı ile öğrencilerin zayıf olduğu konuları belirleyerek konu öğretimi üzerinde etkili bir ders planı hazırlayarak son değerlendirmede yaptığı kavram ağı ile öğrencilerde konuyla ilgili bilişsel değişimi gözlemleyip, kavram yanılgılarını giderebilirler (Güneş ve Gözüm, 2013).

Çalışmada kavram ağı oluşturma işleminde Bahar, Johnstone ve Sutcliffe (1999) tarafından ortaya koyulan kesme noktası tekniği kullanılmıştır. Kesme noktası tekniği, kelime ilişkilendirme testinde yer alan herhangi bir anahtar kavram için en fazla tekrarlanan cevap kavramın 3 – 5 sayı aşağısı kesme noktası olarak kullanılır. Daha sonra kesme noktası belirli aralıklarla aşağı çekilir ve bütün anahtar kavramlar ortaya çıkana kadar bu işlem devam eder (Ercan, Taşdere ve Ercan, 2010).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin beşeri coğrafya konularına ilişkin kavramlarla ilişkilendirdikleri cevap kavramların bulunduğu tablolara, kavram ağı haritaların ve alt problemlere ilişkin bulgular ve yorumlara yer verilecektir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Nüfus konularına ilişkin seçilen göç, nüfus, nüfus yoğunluğu, tarım, ulaşım, il, ilçe, kasaba, köy, ekonomi, vatandaş, yerleşme, kentleşme ve büyük şehir kavramları ile ilişkilendirilen cevap kavramların yer aldığı tablolar ve yorumlarına bu bölümde yer verilmiştir. Ayrıca her bir anahtar kavram için, frekans değeri 10 ve üzeri olanlar ayrı ayrı, frekans değeri 10'dan küçük olanlar diğer kısmında yer alacak şekilde cevap kavramların bulunduğu tablolar yer almaktadır.

Tablo: 5
Anahtar Kavramlar ile İlişkilendirilen Cevap Kavramların Dağılımı

Anahtar Kavram	<i>f</i>	%
Nüfus	375	9.8
Ulaşım	334	8.9
Tarım	332	8.8
Göç	329	8.7
Vatandaş	326	8.6
İl	325	8.5
Nüfus Yoğunluğu	290	7.4
Köy	269	7.1
Ekonomi	250	6.6
Kentleşme	246	6.5
Yerleşme	206	5.1
İlçe	178	4.7
Büyük Şehir	174	4.6
Kasaba	166	4.4
Toplam	3800	100

Yukarıdaki tabloda beşeri coğrafya konularına ilişkin seçilen anahtar kavramlara verilen cevap kavram sayılarına yer verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler toplamda 14 anahtar kavramı 3800 cevap kavram ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunlardan örneğin, göç kavramı 329, vatandaş kavramı 326, il kavramı 325 cevap kavram ile ilişkilendirilmiştir. Tabloya göre en fazla cevap kavram ile ilişkilendirilen anahtar kavram nüfus (f=375) olurken, en az cevap kavram ile ilişkilendirilen anahtar kavram kasaba (f=166) kavramı olmuştur. Tablo 6’da anahtar kavramlar ve her bir anahtar kavram için en fazla frekansa sahip cevap kavramlar yer almaktadır.

Tablo 6
Anahtar Kavrama İlişkin En Fazla Tekrarlanan Cevap Kavramların Dağılımı

Anahtar Kavram	Cevap Kavram	f	%
Vatandaş	İnsan	68	11.9
Ekonomi	Para	68	11.9
Ulaşım	Araba	64	11.2
Tarım	Meyve	41	7.2
İl	Şehir	40	7
Nüfus	İnsan	39	6.8
Kasaba	Köy	38	6.7
Köy	Tarım	37	6.5
Nüfus Yoğunluğu	Kişi Sayısı	37	6.5
Yerleşme	Taşınmak	33	5.6
Göç	Gitmek	32	5.5
Kentleşme	Gelişme	28	4.9
İlçe	Küçük İl	25	4.3
Büyük Şehir	Metropol	22	3.9
Toplam	-	569	100

Tablo 6’daki anahtar kavramlara verilen cevap kavramlara bakıldığında bazı cevap kavramlar farklı anahtar kavramlarla ilişkilendirilmemiştir. Tabloya göre göç anahtar kavramı gitmek; vatandaş anahtar kavramı insan; il anahtar kavramı şehir; nüfus anahtar kavramı insan; nüfus yoğunlu anahtar kavramı kişi sayısı; kentleşme anahtar kavramı gelişme; tarım anahtar kavramı meyve; ekonomi anahtar kavramı para; köy anahtar kavramı tarım; yerleşme anahtar kavramı taşınma; ilçe anahtar kavramı küçük il; kasaba anahtar kavramı köy; büyük şehir anahtar kavramı metropol ve ulaşım anahtar kavramı araba cevap kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Bunun yanında bazı anahtar kavramların cevap kavramını diğer anahtar kavramlar oluşturmaktadır. Örneğin köy anahtar kavramının cevap kavramı bir diğer anahtar kavram olan tarım iken benzer şekilde kasaba anahtar kavramının cevap kavramı bir diğer anahtar kavram olan köydür. Bunların yanı sıra bazı anahtar kavramlara en fazla verilen cevap kavramlarda ortak kavramlar göze çarpmaktadır.

Örneğin vatandaş ve nüfus anahtar kavramlarının en fazla frekansa sahip ortak cevap kavramı insandır.

4.1.1. İl Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 7

İl Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	F	%
Şehir	40	12.4
Vali	26	8
İnsan	21	6.5
Sanayi	21	6.5
İlçe	21	6.5
Merkez	19	5.8
Köy	19	5.8
Yerleşim Yeri	18	5.5
Yaşanılan Yer	15	4.6
Yer	15	4.6
Nüfus	14	4.3
Diğer*	96	29.5
Toplam	325	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Kent, okul, hastane, yaşam, ev, iş, yol, kasaba, topluluk, ulaşım, göç, ülke, belde, aile, bölge, barınma, vatandaş, kırsal, vilayet, gelişme, toprak, teknoloji, kalabalık, eğitim, belediye başkanı, mahalle, muhtarlık*

Tablo 7'de beşeri coğrafya konularına ilişkin kavramlardan olan il anahtar kavramına verilen cevap kavramlar yer almaktadır. Tabloya göre il anahtar kavramı en çok şehir kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Bunun yanı sıra il kavramı en çok vali, insan, sanayi, ilçe kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Tablodaki cevap kavramlara bakıldığında cevap kavramlar arasındaki ortak kavramlar dikkat çekmektedir. Örneğin yer kavramı üç cevap kavram içerisinde yer, yerleşim yeri, yaşanılan yer şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca nüfus konularına ilişkin seçilen diğer anahtar kavramların cevap kavramları arasında yer alan insan, nüfus gibi kavramlar il anahtar kavramıyla da ilişkilendirilmiştir. İl, ülkenin vali yönetimindeki bölümünü oluşturan, şehrin niteliklerini taşıyan yerleşim yeridir (TDK, 2011, s.1170). Yani il belirli bir büyüklüğe sahip ekonomisi büyük oranda sanayiye dayanan ve bir vali tarafından idare edilen, merkezi idarenin taşra birimlerinin en büyüğü olan yerleşim yeridir. Tanımda yer alan sanayi, merkez, vali ve yerleşim yeri kavramları araştırmaya katılan öğrenciler tarafından il kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Ancak tanımda geçen ekonomi, taşra, idare, birim gibi kavramlarla il kavramının ilişkilendirilemediği görülmektedir. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin il kavramını eksik bir şekilde

anladıklarını ve il tanımında geçen kavramların bütünüyle bu kavramla ilişkilendirilemediği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı il kavramının içeriğinde yer alan ev, yol, belediye başkanı, eğitim, iş, hastane, okul gibi daha çok illerde bulunan yapıları da il anahtar kavramı ile ilişkilendirmişlerdir.

İller, birden fazla ilçenin bir araya gelmesiyle oluşan, vali tarafından idare edilen, en büyük mülki idare bölgeleridir (Özçağlar, 2005). İl kavramı bir başka tanıma göre, yönetim bakımında memleket bölümlenmesinde birinci derecede gelen büyük bölüm şeklinde ifade edilmektedir (İzırak, 1992, s.168). Bu tanımlardan yola çıkarak araştırmaya katılan öğrencilerin il anahtar kavramı ile bölge, kalabalık, gelişme, vali gibi kavramları ilişkilendirmeleri tanımda geçen büyük bölüm ifadesinin karşılığı şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra tanımda geçen memleket birinci derece gibi kavramları araştırmaya katılan öğrenciler il anahtar kavramı ile ilişkilendirememişlerdir.

4.1.2. Tarım Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 8

Tarım Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	F	%
Meyve	43	13
Sebze	41	12.4
Hayvancılık	28	8.5
Toprak	26	7.8
Çiftçi	23	6.9
Tarla	23	6.9
Bahçe	17	5.1
Köy	16	4.8
Bitki	15	4.5
Tahıl	11	3.3
Diğer*	89	26.8
Toplam	332	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Organik, yetişebilen, alan, doğa, ağaç, geçim, kırsal, ticaret, ziraat, ekonomi, iş, sanayi, yiyecek, içecek, ekip biçmek, toplamak, traktör, insan, pazarlama, su, sera, makine, yeşillik, nüfus, emek*

Tablo 8'de Tarım anahtar kavramına verilen cevap kavramların yüzde ve frekans değerleri yer almaktadır. Tabloya göre tarım kavramı en fazla sebze ve meyve kavramları ile ilişkilendirilmiştir. Bunun yanı sıra tarım kavramının bir çok insan tarafından basit anlamda ekip biçmek olarak algılandığı düşünüldüğünde araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının bu algının dışına çıktığı ve tarım kavramının içinde barınan hayvancılık kavramını da tarım anahtar kavramıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bu da araştırmaya

katılan öğrencilerin bir kısmının tarım kavramını sadece sebze meyve ile ilişkilendirmedikleri bunun yanından hayvancılık kavramının da tarım ile ilişkili olduğunu düşündükleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca tarım kavramı bir diğer anahtar kavram olan köy kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin tarımsal faaliyetlerin kırsal alanda yoğunlaştığı düşüncesine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Tarım, *genelde şehirlerden uzaklarda yapılan, bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, bunların kalitelerinin ve verimlerinin yükseltilmesi, tarım ürünlerin uygun koşullarda muhafazası, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlanmasıdır.* şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2011). Az gelişmiş bölge veya ülkelerdeki yaygın ekonomik faaliyetler tarımsal etkinliklerdir (Özgür, 2010b, s. 15). Bu tanımdan yola çıkarak araştırmaya katılan öğrencilerin tarım kavramına ilişkin tanımda da geçen bitki, hayvan gibi kavramları kullandıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra tarım kavramı anlamında geçen kavramlardan ziyade, sebze, meyve, tahıl, bitki gibi tarım ürünleriyle ilişkilendirilmiş, tarımın bir ekonomik faaliyet olduğunu gösteren üretim, tüketim, pazarlama, muhafaza gibi kelimelerle ilişkilendirilememiştir. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin tarım anahtar kavramını eksik anladıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tarım, ürünlerden faydalanmak amacıyla tarla bitkilerini yetiştirme şeklinde tanımlanmaktadır. Bu yetiştirme iklim, su ve toprak şartları ile ilişkilidir. Yetiştirme aşamasında ise çiftçi bu şartlara uymak ve doğal durumlardan en iyi şekilde faydalanmak zorundadır (İzbırak, 1992, s. 301). Tanımda yer alan tarla, çiftçi, bitki, su, toprak, doğa gibi kavramların araştırmaya katılan öğrenciler tarafından tarım kavramı ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu da araştırmaya katılan bir kısım öğrencinin kavrama ilişkin algılarının doğru olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra tarım kavramının temelinde olan ürün ve üretim kavramının araştırmaya katılan öğrenciler tarafından cevap kavram olarak anahtar kavram ile ilişkilendirilememesi öğrenciler açısından olumsuz bir durumdur. Tarım anahtar kavramı ile ilişkilendirilen meyve, sebze, hayvancılık, toprak, tarla, bitki gibi kavramlar bu kavramın temeline ilişkin bilimsel tanımlar ışığında doğru kavramlardır. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının tarım anahtar kavramını tarımda kullanılan makine, sera, traktör gibi tekniklerle ilişkilendirmeleri olumlu bir bulgudur. Ayrıca tarım faaliyetlerinin köylerde ve kırsal bölgelerde daha yaygın olması ve kırsal ve köy kavramlarının araştırmaya katılan öğrenciler tarafından tarım anahtar kavramı ile ilişkilendirilmesi kavrama ilişkin doğru bir algı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.1.3. Köy Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 9
Köy Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	F	%
Tarım	37	13.7
Hayvancılık	32	11.9
Tarla	18	6.7
Doğa	18	6.7
Muhtar	15	5.5
Yeşillik	15	5.5
İnsan	13	4.8
Yerleşim Yeri	12	4.4
Temiz Hava	12	4.4
Bahçe	12	4.4
Ev	10	3.6
Sebze	10	3.6
Ağaç	10	3.6
Diğer*	58	21.5
Toplam	269	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Kırsallık, çiftçi, orman, toprak, beslenme, oksijen, yol, nüfus, meyve, ahır, toplum, ilçe, yayla, dere, bitki, organik, sağlık, su*

Tablo 9'da köy anahtar kavramına verilen cevap kavramlar yer almaktadır. Tabloya bakıldığında köy anahtar kavramının birden fazla cevap kavramla ilişkilendirildiği görülmektedir. Köy kavramının araştırmaya katılan öğrenciler tarafından en fazla ilişkilendirildiği kavramlar tarım, hayvancılık kavramları iken, köy kavramı en az sebze, ağaç, ev gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Verilen cevap kavramlar incelendiğinden köy kavramını betimleyen doğa, yeşillik gibi, temiz hava gibi kavramların kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra verilen cevap kavramlarda köy de bulunan bazı objelere de yer verildiği görülmektedir. Örneğin insan, tarla, ev, ağaç, bahçe gibi kavramlarla köy kavramı ile ilişkilendirilerek köyün içinde bulunan objelere vurgu yapılmıştır. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin köy anahtar kavramını ayrıntılı bir şekilde farklı kavramlarla ilişkilendirerek algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Köy, *yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri ya da nüfus yoğunluğu yönünden kentten ayırt edilen, genellikle tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yaygın olduğu, konutları ve öteki yapıları bu yaşamı yansıtan ve muhtar tarafından idare edilen yerleşme birimidir* (TDK, 2011, s. 1509). Tanımdan yola çıkarak tanımda geçen tarım, hayvancılık, konut, muhtar, yerleşim yeri gibi kavramların tabloda cevap kavram olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Özellikle muhtar kavramı idari açıdan köy kavramını betimlemektedir şeklinde yorumlanabilir. Bunların haricinde tanımda geçen köyü kentten ayırma kısmı ise cevap

kavramlar olarak sadece köy kavramına özgü ağaç, bahçe, tarla gibi cevap kavramlarla karşımıza çıkmaktadır. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının köy – kent ayrımını yapabildikleri şeklinde yorumlanabilir. Köy bir yerleşim birimi olarak içeriğinde bazı özellikleri barındırmaktadır (Özgür, 2010a, s. 32):

- Köy nüfusu 2.000'den az yerleşim birimidir.
- Köyler kahvehane, bakkal gibi birkaç işletme yer alır.
- Köylerde genellikle halk tarımla uğraşır.

Otlak, orman, bataklık, göl, bataklık, akarsu yatakları ve sahil kenarları gibi yerleşim yerlerinden oluşan köyler, tek yerleşmeli köy alanları, mahalleli köy alanları, çok yerleşimli köy alanları şeklinde sınıflandırılabilir (Özçağlar, 2005).

Bir başka ifadeyle köy, yeri, biçimi, büyüklüğü, köy işleriyle belli olmuş bulunan kır yerleşmesi şeklinde tanımlanabilir. Köyün bir başka özelliği de nüfusun oldukça az olmasıdır. Köy tarihi çağlardan beri belirmiş bir topluluk ve yerleşme birimi şeklinde de tanımlanabilir (İzbirak, 1992, s. 215). Araştırmaya katılan bir grup öğrencinin köy kavramı ile tanımda geçen yer, yerleşim yeri, nüfus, topluluk gibi kavramları ilişkilendirmeleri kavramı doğru algıladıklarına ilişkin önemli bir bulgudur. Bunun aksine yine köy kavramının bir özelliği olan az nüfuslu bir yapıya sahip oluşunu ifade edebilecek hiçbir kavram cevap kavram olarak köy kavramı ile ilişkilendirilmemiştir. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin bu kavramı demografik açıdan değerlendiremedikleri şeklinde yorumlanabilir.

4.1.4. İlçe Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 10

İlçe Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	F	%
Küçük İl	25	14
Şehir	24	13.5
Kaymakam	21	11.8
İl	19	10.7
Köy	15	8.4
İnsan	13	7.3
Ulaşım	11	6.2
Az Nüfus	11	6.2
Yerleşme	10	5.6
Diğer*	29	16.3
Toplam	178	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Yer, akrabalık, yaşam, topluluk, okul, merkez, muhtar, kaynak, ev*

Tablo 10'da ilçe anahtar kavramına verilen cevap kavramların frekans ve yüzde değerlerine göre yukardan aşağı doğru sıralanmış cevap kavramlar yer almaktadır. Tabloya göre ilçe anahtar kavramına verilen cevaplardan en fazla tekrarlananlar küçük il, şehir ve kaymakam kavramları olmuştur. Araştırmaya katılan öğrenciler tarafından anahtar kavram ile en fazla ilişkilendirilen kavram küçük il kavramı olmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun ilçe kavramı ile küçük il kavramını ilişkilendirmeleri, ilçe kavramı il kavramı ile karşılaştırdıkları şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra az nüfus, kaymakam gibi kavramların cevap kavram olarak kullanılması da araştırmaya katılan öğrencilerin ilçe anahtar kavramını il kavramı ile karşılaştırdıklarını göstermektedir. İlçe merkezleri, ilin alt bölümü olan ilçe idare alanlarına yönetim merkezliği yapan kent yerleşmeleridir (Özçağlar, 2005). İlçe, *nüfus ve büyüklük açısından ilden daha küçük, bir kaymakam tarafından idare edilen yerleşim yeridir* (TDK, 2011, s. 1170). Tanımlarda geçen bazı kavramlar tabloda cevap kavram olarak yer almaktadır. Örneğin insan, küçük il, kaymakam, yerleşme gibi cevap kavramlar ilçe kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda düşünüldüğünde araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun ilçe anahtar kavramını anladıklarını söyleyebiliriz. Bunun dışında ilçe kavramı anlamından bağımsız olan (ulaşım) kavramlarla da ilişkilendirilmiştir.

İlçe aynı zamanda yönetim bakımından memleket bölümlenmesinde ilden sonra gelen daha küçük bölümü şeklinde de ifade edilmektedir. İlçenin idari yönetimini kaymakam yapar. Her ilin birkaç ilçesi vardır (İzbirak, 1992, s.168). İlçe kavramının açıklamasında geçen kelimelerden yola çıkarak araştırmaya katılan öğrencilerin ilçe anahtar kavramı ile ilişkilendirdikleri il, kaymakam gibi bazı kelimelerin ortak olduğu görülmektedir. Yine öğrencilerin ilçe anahtar kavramı ile ilişkilendirdikleri cevap kavramlar incelendiğinde köy (f= 15) ve kaynak kavramlarının ilçe kavramı ile ilişkili olmadığı söylenebilir.

4.1.5. Vatandaş Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 11

Vatandaş Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	f	%
İnsan	68	20.9
Birey	29	8.9
Toplum	20	6.1
Vatan	18	5.5
Hak	18	5.5
Ülke	17	5.2
Millet	16	4.9
Sorumluluk	16	4.9
Görev	14	4.3
Halk	13	4
Diğer*	97	29.8
Toplam	326	100

* **Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar:** Arkadaş, yabancı, yurttaş, dost, korumak, paylaşma, özgürlük, şehir, varlık, kimlik, ödev, maaş, demokrasi, seçim, sağlık, eğitim, ulaşım, vergi, hayvan, toprak, aile, göç, tüketim, üretim, bilinçlilik, zengin, fakir, yerleşme, öğretmen

Tablo 11'de Vatandaş anahtar kavramına verilen cevap kavramların yüzde ve frekans değerleri yer almaktadır. Vatandaş kavramı araştırmaya katılan öğrenciler tarafından en fazla insan, birey ve toplum gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Vatandaş kavramı ile ilişkilendirilen diğer kavramlara bakıldığında toplum, vatan, hak, ülke, görev, sorumluluk gibi vatandaşlık kavramını içinde barındıran kelimelerin cevap kavram olarak tekrarlandığını söyleyebiliriz. Vatandaş kelimesi; *aynı vatan üzerinde yaşayan, çeşitli haklara sahip olan, birbirine ve devlete karşı sorumluluk ve görevlere sahip bireydir* (TDK, 2011) şeklinde tanımlanmaktadır. Kavramlara bakıldığında tanımda geçen birey, görev, sorumluluk, hak, vatan gibi kavramların cevap kavramlar olarak vatandaş kelimesi ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Tanımda yer almayan ülke, millet, toplum gibi daha geneli ifade eden kavramlar da vatandaş kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Toplumun, milletin veya ülkenin bir parçası olan vatandaş kavramına verilen cevap kavramlarını da bu kavramlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde araştırmaya katılan öğrencilerin vatandaş anahtar kavramıyla ilişkilendirdiği kelimelere bakılarak öğrencilerin kavramı doğru kelimelerle ilişkilendirdikleri söylenebilir. Bu da öğrencilerin büyük çoğunluğunun kavrama ilişkin kavram yanlışlarına düşmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Özellikle frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının vatandaş anahtar kavramı ile ilgisi olmayan bazı kavramları

ilişkilendirildiği görülmektedir. Örneğin araştırmaya katılan öğrencilerin vatandaş kavramı ile yabancı, arkadaş, dost, korumak, hayvan, toprak, yerleşme gibi kavramları ilişkilendirmeleri bu kavrama ilişkin kavram yanılgılarını ortaya koymaktadır.

4.1.6. Kasaba Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 12

Kasaba Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	f	%
Köy	38	22.9
Küçük Yer	27	16.3
Tarım	15	9
Hayvancılık	11	6.6
İnsan	10	6
İlçe	10	6
Kovboy	10	6
Diğer*	45	27.2
Toplam	166	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Şehir, ticaret, belde, yerleşme, toprak, il, kahvehane, soba, kaymakam, nüfus, tarla, yeşillik, mahalle, çiftlik, meyve, sebze, ev, yaşam*

Tablo 12'de Kasaba anahtar kavramına ilişkin cevap kavramlar yer almaktadır. Tabloda yer alan cevap kavramların diğer anahtar kavramlara verilen cevap kavramlara oranla daha az oldukları görülmektedir. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin kasaba anahtar kavramını farklı kelimelerle ilişkilendiremedikleri şeklinde yorumlanabilir. Tabloya göre kasaba anahtar kavramı bir diğer anahtar kavram olan köy anahtar kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kasaba kavramını en fazla köy kavramı ile ilişkilendirmeleri bir kısım öğrencinin kasaba kavramına dair kavram yanılgısının olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bunun haricinde yine araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı tarafından kasaba kavramıyla ilişkilendirilen kovboy kavramının da kasaba kavramıyla gerçek anlamda bir ilişkisi yoktur. Bu da öğrencilerin kavramı Amerikan kültürünün etkisinde algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Kasaba, ilçeden küçük, köyden büyük, genellikle tarım ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlerin yaygın olduğu, henüz kırsal özelliklerini yitirmemiş olan yerleşim merkezidir(TDK, 2011, s. 1341). Tanımda yer alan ilçe, köy, tarım, hayvancılık gibi kavramları araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının kasaba kavramı ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun dışında tanımda geçen ekonomik faaliyet, kırsal özellikler, yerleşim yeri gibi özellikler öğrenciler tarafından kavram ile ilişkilendirilememiştir. Kasaba bir başka ifadeyle nüfusu 5000

– 20.000 bulunan küçük şehirlerdir (İzbrak, 1992, s. 198). Kasaba yerleşim birimleri bazı özelliklerine göre sınıflandırılabilir (Özgür, 2010a, s. 33):

Kırsal (Küçük) Kasaba:

- Nüfusu 5000'den az olan yerlerdir.
- Sınırlı sayıda eğitim kurumuna sahiptir.
- Demirci, kaynakçı, lastikçi gibi tarımsal faaliyetlere yardımcı iş alanları gelişmiştir.
- Belediye örgütüne sahip yerlerdir.

Orta Büyüklükte Kasaba ve Büyük Kasaba:

- Nüfusu 5000 – 50.000 arasında olan yerlerdir.
- Kamu hizmetleri işlevsel yapıda etkin bir şekilde varlık gösterir.
- Genellikle atölye tipi endüstri gelişmiştir.
- Yatılı bölge okulu, lise ve dengi gibi okullara sahip yerleşim birimleridir.

Yukarıdaki ifadelerdeki nüfus sınırlarının öğrencilerin hiç biri tarafından kasaba kavramıyla ilişkilendiremedikleri görülmüştür. Bu da öğrencilerin kavramı demografik açıdan eksik olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir.

4.1.7. Ulaşım Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 13

Ulaşım Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	f	%
Araba	64	19.2
Uçak	53	15.9
Tren	36	10.7
Otobüs	25	7.5
Gemi	21	6.3
Kara Yolu	17	5.1
Hava Yolu	16	4.8
Demir Yolu	14	4.2
Aktarma	14	4.2
Deniz Yolu	14	4.2
Yol	13	3.9
Trafik	12	3.6
Yolculuk	11	3.3
Gitmek	10	2.9
Diğer*	14	4.2
Toplam	334	100

* *Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Telefon, internet, turizm, taşıt, sanayi, göç, eşya, insan, feribot*

Tablo 13'te ulaşım anahtar kavramına ait bulgular yer almaktadır. Tabloya bakıldığında ulaşım anahtar kavramının farklı birçok kavram ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Tabloya göre araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bölümünde ulaşım anahtar kavramı araba, uçak, tren, otobüs, gemi gibi ulaşım araçlarıyla ilişkilendirilmiştir. Oysaki ulaşım kavramının tanımı, *insan veya eşyanın bir ülkeden, şehirden başka bir yere aktarılmasıdır*, şeklindedir (TDK, 2011, s. 2414). Tanımda kullanılan kavramlardan yola çıkarak araştırmaya katılan öğrencilerin büyük kısmının kavram ile ilgili yanlışlığa düştüğü söylenebilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin küçük bir kısmı (%4.2) tanımda geçen aktarma kelimesini kullanmışlardır. Ulaşım kavramının araştırmaya katılan öğrenciler tarafından kara yolu, demir yolu, deniz yolu, deniz yolu gibi ulaşım çeşitleriyle ilişkilendirilmesi de araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının kavrama ilişkin yanlışlarının olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ulaşım kavramı bir diğer şekilde her türlü yolcu yük haber taşıma işleri olarak da ifade edilebilir (İzбірak, 1992). Kavramın tanımlarında geçen yük ve taşıma kavramları araştırmaya katılan öğrenciler tarafından ulaşım anahtar kavramı ile ilişkilendirilememiştir. Bunun aksine tanımda geçen yolcu kavramının ve haber taşıma kavramını karşılayabilecek internet ve telefon kavramlarının, araştırmaya katılan bir kısım öğrenci tarafından ulaşım kavramıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir.

4.1.8. Ekonomi Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 14

Ekonomi Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	f	%
Para	68	27.2
İş	16	6.4
Üretim	15	6
Tüketim	15	6
Banka	15	6
İnsan	13	5.2
Dağıtım	13	5.2
Gelir	11	4.4
Gider	11	4.4
İhracat	10	4
İthalat	10	4
Diğer*	53	21.2
Toplam	250	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Ülke, ticaret, tutar, göç, çalışmak, kazanmak, borsa, senet, yaşam, güç, tasarruf, siyaset, bütçe, sanayi, maaş, borç, kâr, zarar, yatırım, ulaşım*

Tablo 14’te ekonomi anahtar kavramı ile ilişkilendirilen cevap kavramlar yer almaktadır. Tabloya göre ekonomi anahtar kavramının diğer cevap kavramlara oranla en sık tekrar edilen kavram para kavramıdır. Para cevap kavramı diğer verilen bütün cevap kavramların içerisinde %27.2 ile en büyük paya sahip olup ekonomi anahtar kavramıyla en fazla ilişkilendirilen kavram olmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin bu kavramı en fazla para kavramıyla ilişkilendirmeleri kavramı büyük oranda eksik anladıkları şeklinde yorumlanabilir. Tabloya bakıldığında ekonomi ile ilgili asıl kavramların alt kısımlarda frekans değerleri düşük olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Örneğin üretim, tüketim, dağıtım, ithalat, ihracat, gelir, gider gibi ekonominin içeriğinde var olan kavramlar araştırmaya katılan öğrencilerin küçük bir kısmı tarafından ekonomi kavramı ile ilişkilendirilebilmiştir. Ekonomi, *insanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini dağıtma ve tüketme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünüdür* (TDK, 2011, s. 756). Tanımdan yola çıkarak araştırmaya katılan öğrencilerin küçük bir kısmının tanımda geçen insan, üretme, dağıtma, tüketme gibi kavramları ekonomi ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Ancak tanımda geçen ekonomi kavramının ilişkisel boyutu araştırmaya katılan öğrenciler tarafından ele alınmamıştır. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin ekonomi anahtar kavramını büyük oranda eksik anladıkları ve kavrama ilişkin kavram yanlışlarına sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Ekonomi, bir tek kimsenin ya da bir toplumun geçimini, tutumunu, yaşamasını sağlama bakımından yapılan işlerin bütünü (İzbırak, 1992, s. 115) şeklinde ifade edilmektedir. Bir diğer ifade ile Güntekin’e göre ekonomi yapmak tutumlu olmak anlamına da gelmektedir (Akt. TDK, 2011, s. 769). Tanımlara bakıldığında ekonomi anahtar kavramının araştırmaya katılan öğrenciler tarafından tanımlarda geçen geçim ve özellikle tutum kavramlarıyla ilişkilendirilmediği görülmüştür. Bu da öğrencilerin kavrama ilişkin yanlışlarının olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.1.9. Büyük Şehir Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 15

Büyük Şehir Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	f	%
Metropol	22	12.6
Gelişmiş Şehir	21	12
Fazla İnsan	17	9.7
Belediye	15	8.6
Sanayi	14	8.1
İl	14	8.1
Şehir	14	8.1
İş Olanakları	12	6.9
Diğer*	45	25.9
Toplam	174	100

* *Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Yerleşme, göç, insan, ev, trafik sorunu, araba, eğitim, alışveriş merkezi, ulaşım, kalabalık, sosyal faaliyetler, merkez, fabrika, işsizlik, vali, ekonomi, doğum, ölüm, halk, topluluk*

Tablo 15'te Büyük şehir anahtar kavramı ile ilişkilendirilen cevap kavramlara ait yüzde ve frekans değerleri yer almaktadır. Tabloya göre büyük şehir anahtar kavramı araştırmaya katılan öğrenciler tarafından en çok metropol anahtar kavramı (f:22) ile ilişkilendirmiştir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrenciler büyük şehir anahtar kavramı ile gelişmiş şehir, fazla insan, belediye, sanayi, il, şehir, iş olanakları, yerleşme, insan, trafik sorunu, halk, topluluk gibi kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Büyük şehir, merkezi idarenin vali yönetimindeki şehirlerinden ticaret ve nüfus yönünden belirli bir büyüklüğe sahip olan metropollerdir (TDK, 2011, s. 428). Bir başka ifadeyle büyük şehir, Büyüklüğü ve işleyişi bakımından türlü özellikleri kendinde toplamış bulunan şehirlerdir. Endüstrileşme çağının başlamasıyla birlikte büyük şehirler birer ekonomi, siyaset, kültür merkezi olmuşlardır. Büyük şehir zamanlar yakın uzak çevrelerinde yaşayanları kendine çekmiş köyden kentten buralara göç hareketleri yaşanmıştır (İzbirak, 1992, s. 57).

10.7.2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 4. maddesine göre,“(Mevcut) Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre (10 km) uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il (merkezi) belediyeleri, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.” hükmü getirilmiştir (Özçağlar, 2005).

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının büyük şehir anahtar kavramı ile tanım ve açıklamalarda geçen metropol, gelişmiş şehir, nüfus, ekonomi, insan, yerleşme, vali, sanayi, il, göç gibi kavramlar ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Ayrıca yine araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı tarafından büyük şehir anahtar kavramı ile ilişkilendirilen fazla insan, iş olanakları, trafik sorunu, sosyal faaliyetler, merkez, fabrika, işsizlik, eğitim gibi kavramlar da büyük şehir kavramının içeriğiyle ilişkili olduğundan önemli bir bulgudur. Elde edilen veriler ışığında araştırmaya katılan öğrencilerin bu kavram ile ilişkilendirdikleri kavramlara bakarak büyük bir kısmının büyük şehir kavramını doğru kavramlarla ilişkilendirdikleri söylenebilir.

4.1.10. Nüfus Yoğunluğu Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 16

Nüfus Yoğunluğu Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	<i>f</i>	%
Kişi Sayısı	37	12.8
İnsan	26	9
Kilometrekare	25	8.7
Yüz Ölçümü	24	8.3
Nüfus	21	7.3
Yoğunluk	21	7.3
Kalabalık	16	5.5
Çoğunluk	16	5.5
Toplum	16	5.5
Sayı	14	4.8
Şehir	12	4.2
Diğer*	62	21.4
Toplam	290	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Birey, grup, vatandaş, yer, sıklık, büyük şehir, ulaşım, ölüm, doğum, alan, ilçe, köy, bölge, halk, gelişmiş ülke, aile, ortalama, göç, oran, tarım*

Tablo 16'da nüfus yoğunluğu anahtar kavramına verilen cevap kavramlar, frekans değeri on ve üzeri olan cevap kavramlara ve frekans değeri 10'dan az olan diğer cevap kavramlara ait yüzde ve frekans değerleri yer almaktadır. Nüfus yoğunluğu kavramı araştırmaya katılan öğrenciler tarafından diğer anahtar kavramlara oranla daha az sayıda cevap kavram ile ilişkilendirilmiştir. Tabloya göre nüfus yoğunluğu kavramı en çok kişi sayısı, insan, kilometrekare, yüzölçümü gibi kavramlarla ilişkilendirilmiştir. Nüfus yoğunluğu belirli bir tanıma sahip olmakla birlikte aynı zamanda formüsel karşılığı olan bir kavramdır. Bu bağlamda düşünüldüğünde formülde geçen kavramlar önemlidir. Nüfus yoğunluğu formülü ise;

$$\text{Aritmetik Nüfus Yoğunluğu} = \frac{\text{Kişi Sayısı}}{\text{Yüz Ölçümü}}$$

Bu formülde geçen kişi sayısı ve yüz ölçümü kavramları araştırmaya katılan öğrenciler tarafından nüfus yoğunluğu kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca yine kavrama verilen cevap kavramlardan yoğunluk, çoğunluk ve kalabalık gibi biri birine benzeyen kavramların nüfus yoğunluğu kavramıyla ilişkilendirildikleri görülmektedir. Nüfus yoğunluğu, herhangi bir yerde yaşayan kişi sayısının o yerin yüz ölçümüne oranı şeklinde tanımlanır. Tanımda kullanılan kavramlara bakıldığında bu kavramların tabloda cevap kavram olarak nüfus yoğunluğu kavramı ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu yüzden sık kullanılan cevap kavramlar, öğrencilerin bilgi düzeyinde nüfus yoğunluğu kavramına ilişkin sahip oldukları kavramlar açısından olumlu bir durumdur. Bunun yanı sıra nüfus yoğunluğu anahtar kavramının nüfus yoğunluğunun çeşitlerinden olan fizyolojik ve tarımsal nüfus yoğunluğu kavramları ile ilişkilendirilemediği görülmektedir. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin kavramı çeşitlendiremedikleri ve eksik anladıkları şeklinde yorumlanabilir.

Nüfus yoğunluğu, herhangi bir ülke veya karalar genelinde, belli bir sayım yılında var olduğu düşünülen toplan nüfusun, kilometrekareye düşen sayısı şeklinde tanımlanmaktadır (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2012, s. 8). Bir başka ifadeye göre ise nüfus yoğunluğu belirli bir yüz ölçüsü birimine düşen nüfus sayısı (İzbrak, 1992. s.250) şeklinde ifade edilmektedir. Yine bu tanımlardan da yola çıkarak öğrencilerin cevap kavramları incelendiğinde tanımlarda geçen yüz ölçümü, nüfus, sayı, kilometrekare gibi kavramları kullandıkları söylenebilir. Bu veriler ışığında araştırmaya katılan öğrencilerin nüfus yoğunluğu kavramına ilişkin kavram yanılgılarının olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

4.2.1. Göç Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 17 incelendiğinde göç anahtar kavramının farklı ve çeşitli bir çok kavram ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Göç anahtar kavramının ilişkilendirildiği cevap kavramların yüzde ve frekans değerlerine bakıldığında bir çok cevap kavramın biri birine yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir. Örneğin zorunluluk, seyahat, mevsimlik göç, insan gibi kavramların frekans ve yüzde değerleri birbirine çok yakındır. Bunun yanı sıra gitmek, yerleşme, taşınmak gibi cevap kavramlar göç kavramı ile en fazla ilişkilendirilen kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 17

Göç Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	f	%
Gitmek	32	9.7
Taşınmak	30	9.1
Yerleşme	25	7.6
İç göç	21	6.4
Beyin göçü	20	6
İl	18	5.5
Dış Göç	17	5.2
Zorunluluk	15	4.5
Seyahat	15	4.5
İnsan	14	4.3
Mevsimlik Göç	14	4.3
İş	12	3.7
Yer Değiştirme	11	3.4
Leylek	10	3.1
Diğer*	75	22.7
Toplam	329	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Şehir yerleşmesi, şehir değiştirme, ulaşım, ticaret, uzaklaşma, yaşam, tatil, tarım, hayvancılık, sosyal bilgiler, tayin, sanayi, gezmek, konar göçer, çadır, ülke, iklim, savaş, hastalık*

Göç olayı hem tarihin hem coğrafyanın önemli bir olayıdır. Göçün çeşitleri ise şu şekildedir (İzbirak, 1992, s.139):

- Bir kimsenin öz yurdundan ayrılarak başka bir ülkeye gitmesine dışa göç denilmektedir.
- Bazı ülkelerde imkânların elverişli olmasından dolayı yapılan bu ülkelere yapılan göçlere dıştan göç veya içe göç denilmektedir.

Göç hareketlerine yönelik olarak bir diğer sınıflandırmada gönüllü (isteğe bağlı) ve zorunlu göç şeklinde yapılabilir (Özgür, 2011):

- Göç hareketleri bazen zorunluluk sonucunda da gerçekleşebilir. Zorunlu göçler dini, siyasi, askeri ve ekonomik nedenlerden dolayı baskılar sonucunda olmaktadır.
- İnsanların doğduğu yerdeki doğal ve ekonomik olumsuzluklar nedeniyle başka yerlere gitmeleri de isteğe bağlı (gönüllü) göç hareketleridir.

Cevap kavramlar ve yukarıdaki tanımlar incelendiğinde öğrencilerin göç kelimesini göçün çeşitleriyle ilişkilendirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin verdikleri cevap kavramlarda geçen beyin göçü, mevsimlik göç, dış göç, iç göç göçün çeşitleridir ve bu kavramlar göç anahtar kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Bunun yanı sıra cevap kavramlar incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin az bir kısmının kavramın tanımında yer almayan ve

kavramla gerçekte ilişkili olmayan gezmek, uzaklaşma, yaşam, tatil, savaş, hastalık gibi kavramları göç anahtar kavramıyla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin küçük bir kısmının kavramı yanlış anladıkları ve kavramla ilişkili olmayan kavramları cevap kavram olarak kullandıkları şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra göç anahtar kavramı leylek kavramıyla da ilişkilendirilmiştir. Bu da öğrencilerin bir kısmının zihninde göç kavramının temelinde sadece insan değil hayvanında olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Göç kavramının birden fazla tanımı ve ifadesi yer almaktadır. Göç kavramının anlama düzeyini ortaya koymak amacıyla yapılan bir çalışmada göç kavramına ilişkin insanların “ekonomik ya da sosyal nedenlerden dolayı bir yerden başka yere gitmesidir” gibi öğrenci ifadeleri kavramı anlama düzeyinde ele alınmış, “bir yerden başka bir yere kalıcı veya geçici olarak gitmek”, “insanların bir yerden başka bir yere gitmesidir” ifadesi ise sınırlı anlama kategorisinde ele alınmıştır (Karakuş ve Kılıçoğlu, 2012). Araştırmaya katılan öğrencilerin göç kavramı sadece gitmek kavramı ile ilişkilendirip göçün nedenleri ile ilişkilendirmemeleri, bir kısım öğrencinin kavramı sınırlı bir şekilde anladığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2.2. Nüfus Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 18

Nüfus Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	<i>f</i>	%
İnsan	39	10.4
Kişi Sayısı	37	9.8
Nüfus Sayımı	30	8
Sayı	27	7.2
Toplum	24	6.4
İl	19	5.1
Nüfus Yoğunluğu	17	4.6
Şehir	12	3.2
Yaşlı	12	3.2
İlçe	11	3
Genç	11	3
Ülke	11	3
TÜİK	10	2.6
Doğum	10	2.6
Kız	10	2.6
Erkek	10	2.6
Diğer*	85	22.7
Toplam	375	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Kişi, birey, vatandaş, ev, alan, yer, kalabalık, bölge, köy, kasaba, merkez, nüfus cüzdanı, ölüm, beslenme, ulaşım, bebek, çalışan, halk, millet, cinsiyet, okuma oranı, artış, grafik*

Tablo 18 incelendiğinde nüfus anahtar kavramı ile çok sayıda kavramın ilişkilendirildiği görülmektedir. Tabloya göre nüfus kavramı öğrencilerin zihninde en fazla insan ve kişi sayısı olarak karşılık bulmuştur.

Nüfus kavramının çeşitli ve farklı birçok tanımı yapılmaktadır. Bu tanımlardan birine göre nüfus belirli bir nüfus sayımı gününde bir ülkede ya da bir bölgede bulunan insanların sayısı şeklinde ifade edilmektedir (İzbirak, 1992, s.249). Bir diğer tanıma göre nüfus, bir ülkede, bir bölgede veya bir evde belirli bir anda yaşayanların sayısı şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2011, s.1782). Bir başka ifadeyle nüfus, önceden belirlenmiş bir sayım gününde belirli bir ülkede bulunan insan sayısıdır (Doğanay ve Diğerleri, 2012, s. 6). Nüfus anahtar kavramı ile ilişkilendirilen kavramlardan bölge, ülke, nüfus sayımı, insan gibi kavramların yukarıdaki tanımlarda kullanılan kavramlar olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra hem cevap kavramlar arasında en yüksek frekansa sahip olan (f= 39) hem de tanımlarda geçen insan kavramı araştırmaya katılan öğrenciler tarafından nüfus kavramının doğru kelime ile ilişkilendirildiği şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı nüfus anahtar kavramını kişi, birey, vatandaş, ev, alan, yer, kalabalık, bölge, köy, kasaba, merkez, nüfus cüzdanı, ölüm, beslenme, ulaşım, bebek, çalışan, halk, millet, cinsiyet, okuma oranı, artış, grafik gibi nüfus konusu ile ilgili kavramlarla ilişkilendirmeleri kavramı farklı açılardan da ilişkilendirdiklerini göstermektedir.

Bir yandan doğum ve ölümler, diğer taraftan göçlerin yaşanması nüfusun miktarını etkilediği için nüfus kavramı, her an değişebilme niteliğine sahip dinamik bir kavramdır (Özgür, 2011, s. 5). Karakuş ve Kılıçoğlu' na göre (2012) nüfus kavramına ilişkin “sınırları belli bir yerde yaşayan insanların sayısı” ifadesi doğru anlama kategorisinde yer alırken, nüfus kavramının “*insan topluluğu*” şeklinde açıklanması sınırlı anlama kategorisinde yer almaktadır. Bu ifadelerden yola çıkarak, araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının da nüfus kavramını *toplum*, *halk* gibi kavramlarla ilişkilendirmeleri kavramı sınırlı anladıkları şeklinde yorumlanabilir.

4.2.3. Kentleşme Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 19

Kentleşme Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	f	%
Gelişme	28	11.4
Yerleşme	27	11
Şehir	24	9.8
Göç	21	8.3
Ev	15	6.1
Çarpık Kentleşme	15	6.1
Köy	14	5.7
Sanayileşme	14	5.7
İnsan	13	5.3
Şehirleşme	11	4.5
İş	10	4.1
Diğer*	54	22
Toplam	246	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Yenilenme, büyük şehir, ses, gürültü, dağınıklık, bina, taşınma, kalabalık, büyüme, topluluk, belediye, vali, ulaşım, sosyalleşme, modern, değişme, ilçe, tarım*

Tablo 19'da Kentleşme anahtar kavramı ile ilişkilendirilen cevap kavramlar yüzde ve frekans değerleri ile birlikte yer almaktadır. Tabloya göre kentleşme anahtar kavramı araştırmaya katılan öğrenciler tarafından en çok gelişme, yerleşme, şehir gibi kavramlarla ilişkilendirilirken, en az şehirleşme, iş gibi kavramlarla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Kentleşme kavramıyla ilişkilendirilen kelimelere bakıldığında bazı cevap kavramların bu kavramın eş anlamlısı (şehirleşme), bazı cevap kavramların kentleşmenin nedenleri (göç, iş, sanayileşme), bazı cevap kavramların kentleşmenin çeşitleri (çarpık kentleşme), bazı cevap kavramların ise kentleşmenin sonucu (ev, yerleşme) şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir. Kentleşme kavramını anlama düzeyini ortaya koymayı amaçlamaya yönelik yapılan araştırmalar bu kavrama ilişkin “köylerden şehirlere göç etmek”, “bir yere yerleşme” gibi ifadeleri yanlış anlama düzeyinde ele almışlardır (Karakuş ve Kılıçoğlu, 2012). Bu ifadelerde geçen özellikle göç ve yerleşme kavramlarının araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı tarafından kentleşme kavramı ile ilişkilendirmeleri, kentleşme kavramına ilişkin kavram yanılgılarına düştükleri şeklinde yorumlanabilir.

Şehir sayısının ve şehirlerdeki kişi sayısının artmasının yanı sıra, bir toplumun ekonomik ve sosyal yapısında da değişmelere yol açan kentleşme olgusunun bazı nedenleri vardır (Özgür, 2010a):

- Tarım alanında yaşanan gelişmeler ve tarımda makineleşme,

- Endüstrileşmede artışların yaşanması,
- Taşımacılık sektöründeki gelişmeler,
- Doğal nüfus artışı,
- Eğitim, sağlık gibi hizmetlere duyulan ihtiyacın artması gibi durumlar kentleşme oranını yükseltmektedir.

Bir başka ifadeyle kentleşme, özellikle sanayinin gelişmesi sonucu nüfusun şehirlerde toplanması ve şehir alanlarının genişlemesidir (TDK, 2011, s.2211). Tanımda yer alan sanayi (f= 14), gelişme (f= 28), şehir (f= 24) gibi kavramların araştırmaya katılan bir kısım öğrenci tarafından kentleşme anahtar kavramı ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Tanımdan ve öğrenci cevaplarından yola çıkarak araştırmaya katılan öğrencilerinin bir kısmının kavramı doğru ifadelerle ilişkilendirdikleri söylenebilir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrencilerin az bir kısmı tarafından ilişkilendirilen yenilenme, büyük şehir, ses, gürültü, dağınıklık, bina, taşınma, kalabalık, büyüme, topluluk, belediye, vali, ulaşım, sosyalleşme, modern, değişme, ilçe gibi kavramlar kentleşme kavramı ile ilişkili kavramlarken, tarım kavramı kentleşme kavramı bile ilişkisi en az olan kavramdır.

4.2.4. Yerleşme Anahtar Kavramına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 20

Yerleşme Anahtar Kavramı İle İlişkilendirilen Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavram	f	%
Taşınma	33	16.1
Ev	32	15.5
Göç	27	13.1
Oturma	15	7.3
İnsan	13	6.3
Yaşam	12	5.8
Şehir	11	5.3
İş İmkânları	10	4.9
Diğer*	53	25.7
Toplam	206	100

**Frekans değeri 10'dan düşük olan cevap kavramlar: Seyahat, nüfus, toplum, ilçe, turizm, sanayi, hizmet, tarım, gitmek, köy, il, kentleşme, nüfus artışı, ulaşım, araba, bavul, barınma, eşya, kalıcı*

Tablo 20'de yerleşme anahtar kavramına ilişkin bulgular yer almaktadır. Tabloya göre yerleşme anahtar kavramı araştırmaya katılan öğrenciler tarafından en fazla taşınma ve ev kavramları ile ilişkilendirilirken, en az şehir ve iş imkânları kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir.

Yerleşme kavramı coğrafi terimler arasında birden farklı anlamlarda kullanılabilen ve çeşitli tanımları olan bir kavramdır. Yerleşme kavramına ilişkin tanımlar şu şekilde ifade edilebilir (İzbırak, 1992, s. 352):

- Yerleşme, insanların oturduğu ve faydalandığı bölgedir.
- Yerleşme kır ve şehir yerleşmesi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.
- Yerleşme en dar anlamıyla içinde oturlan yer (ev, kulübe, bina vb.) ‘dir.

İskân kelimesinden türetilerek oluşan yerleşme kavramı, ev-konut vermek, yer-yurt sahibi yapmak, göçebe bir toplumu yerleşik hayata geçirmek, nerde oturduğunu veya ne işle meşgul olduğunu belli etmek anlamlarını içermektedir (Doğanay ve Diğerleri, 2012, s. 10).

Yukarıdaki tanımlarda geçen insan, oturmak, kır, şehir, ev, yer, bina gibi kavramların öğrencilerin cevap kavram olarak yerleşme kavramı ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bu veriler ışığında araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının yerleşme anahtar kavramı doğru cevap kavramlarla ilişkilendirdikleri ve kavrama ilişkin yanılıysa düşmedikleri söylenebilir. Aynı zamanda araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı yerleşme anahtar kavramı ile köy, il, ilçe, şehir gibi yerleşim birimlerini ilişkilendirmeleri de yerleşme kavramını farklı boyutlarda düşündükleri şeklinde yorumlanabilir.

Yerleşme kavramının anlama düzeyini ve kavrama ilişkin yanılıgıları ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırma bulgularında yer alan “*bir yerde yaşamak ya da oturmaya başlamak*”, “*bir yerde kalıcı olarak yaşamak*” öğrenci ifadeleri kavramı anlama düzeyinde, “*bir yerden başka bir yere olarak gitme*” gibi öğrenci ifadeleri ise yanlış anlama düzeyinde ele alınmıştır (Karakuş ve Kılıçoğlu, 2012). Araştırmaya katılan öğrencilerin yerleşme anahtar kavramı ile *yaşam, oturma ve kalıcı* gibi cevap kavramları ile ilişkilendirmeleri araştırmaya katılan bir kısım öğrencinin yerleşme kavramını anlama düzeyinde kavradıkları şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra yanlış anlama kategorisinde yer alan *gitmek* kavramının araştırmaya katılan bir kısım öğrencinin yerleşme kavramı ile ilişkilendirmeleri bu kavrama ilişkin kavram yanılıgılarının olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu kısımda tablo 21’de yer alan frekans değeri 15 ve üzeri olan cevap kavramlara göre oluşturulan kavram ağı haritaları ve yorumları yer alacaktır. Kavram ağı oluşturma işleminde Bahar vd. (1999) tarafından ortaya koyulan kesme noktası tekniği kullanılmıştır. Elde edilen frekans değerlerine göre 5 farklı kesme noktası sınırı (55 ve yukarısı, 45 - 54, 35 -

44, 25 – 34, 15-24) belirlenerek kavram ağı haritası oluşturulmuştur. Kavram ağına alt frekans sınırı olarak 15 belirlenmiş ve kavram ağı haritasında frekans değeri 15 ve üzeri olan cevap kavramlara yer verilmiştir. Ayrıca her bir kesme noktası için renkli oklar kullanılarak kavram haritasındaki ilişkilerin net bir şekilde görülmesi amaçlanmıştır. Her bir Kesme noktası aralığının temsil ettiği renkler şekil isimlerinde ve ok renklerinde mevcuttur.

Tablo 21
Frekans Değeri 15 ve Yukarısı Olan Cevap Kavramlar Tablosu

Cevap Kavramlar	Anahtar Kavramlar													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Araba	-	-	-	-	-	-	-	-	-	64	-	-	-	-
Bahçe	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Banka	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-
Belediye	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
Beyin Göçü	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bitki	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Birey	-	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çarpık Kentleşme	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-
Çiftçi	-	-	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çoğunluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-
Dış Göç	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Doğa	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-
Ev	-	-	-	-	-	15	-	-	32	-	-	-	-	-
Fazla İnsan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
Gemi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	-	-
Gelişme	-	-	-	-	-	28	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelişmiş Şehir	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21
Gitmek	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Göç	-	-	-	-	-	21	-	-	27	-	-	-	-	-
Hak	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hava Yolu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-
Hayvancılık	-	-	-	-	28	-	-	32	-	-	-	-	-	-
İç Göç	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İl	18	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	19	-	-
İlçe	-	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İnsan	-	68	21	39	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-
İş	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-	-	-	-	-
Kalabalık	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	-
Kara Yolu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	-
Kaymakam	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-
Kilometrekare	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	-	-	-
Kişi Sayısı	-	-	-	37	-	-	-	-	-	-	37	-	-	-
Köy	-	-	19	-	16	-	-	-	-	-	-	15	38	-
Küçük İl	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	-	-
Küçük Yer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	-
Merkez	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(1: Göç, 2: Vatandaş, 3: İl, 4: Nüfus, 5: Tarım, 6: Kentleşme, 7: Ekonomi, 8: Köy, 9: Yerleşme, 10: Ulaşım, 11: Nüfus Yoğunluğu, 12: İlçe, 13: Kasaba 14: Büyük Şehir)

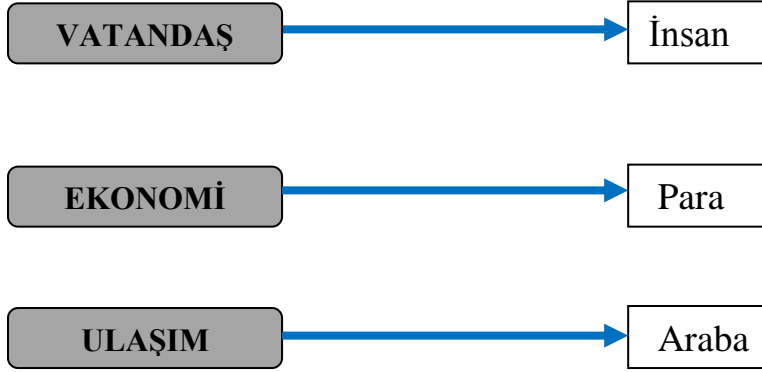
Tablo 21

Frekans değeri 15 ve yukarısı olan cevap kavramlar tablosu (Devamı)

Cevap Kavramlar	Anahtar Kavramlar													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Metropol	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22
Meyve	-	-	-	-	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Millet	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Muhtar	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-
Nüfus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	-
Nüfus Sayımı	-	-	-	39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nüfus Yoğunluğu	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otobüs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25	-	-	-	-
Oturma	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-
Para	-	-	-	-	-	-	68	-	-	-	-	-	-	-
Sanayi	-	-	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sayı	-	-	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sebze	-	-	-	-	41	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Seyahat	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sorumluluk	-	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Şehir	-	-	40	-	-	24	-	-	-	-	-	24	-	-
Tarım	-	-	-	-	-	-	-	37	-	-	-	-	15	-
Tarla	-	-	-	-	23	-	-	18	-	-	-	-	-	-
Taşınmak	30	-	-	-	-	-	-	-	33	-	-	-	-	-
Toplum	-	20	-	24	-	-	-	-	-	-	16	-	-	-
Toprak	-	-	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36	-	-	-	-
Tüketim	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-
Uçak	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53	-	-	-	-
Ülke	-	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Üretim	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-
Vali	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vatan	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yaşanılan Yer	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yer	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yerleşme	25	-	-	-	-	27	-	-	-	-	-	-	-	-
Yerleşim Yeri	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yeşillik	-	-	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-
Yoğunluk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	21	-	-	-
Yüz Ölçümü	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24	-	-	-
Zorunluluk	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

(1: Göç, 2: Vatandaş, 3: İl, 4: Nüfus, 5: Tarım, 6: Kentleşme, 7: Ekonomi, 8: Köy, 9: Yerleşme, 10: Ulaşım, 11: Nüfus Yoğunluğu, 12: İlçe, 13: Kasaba 14: Büyük Şehir)

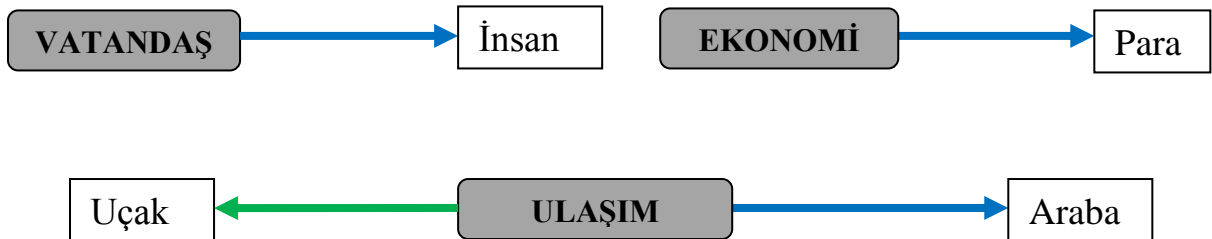
4.3.1. Kesme Noktası 55 ve Yukarısına Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası ve Yorum

Şekil 1. Kesme noktası 55 ve Yukarısına Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası

Kesme noktası 55 ve yukarısına göre oluşturulmuş kavram ağı haritasına baktığımızda belirlenen 14 anahtar kavramdan sadece üçünün yer aldığını görmekteyiz. Bu kavramların ilişkili olduğu cevap kavramlar ise yine anahtar kavram sayısına eşittir. Örneğin ulaşım anahtar kavramı öğrencilerin çoğunun zihninde araba kavramı, ekonomi anahtar kavramı para kavramı, vatandaş anahtar kavramı ise insan kavramı olarak canlanmıştır. Ayrıca haritada hem anahtar kavramlar arasında hem de cevap kavramlar arasında henüz bir ilişki yoktur. Bu yüzden de bilişsel yapı henüz oluşmamıştır.

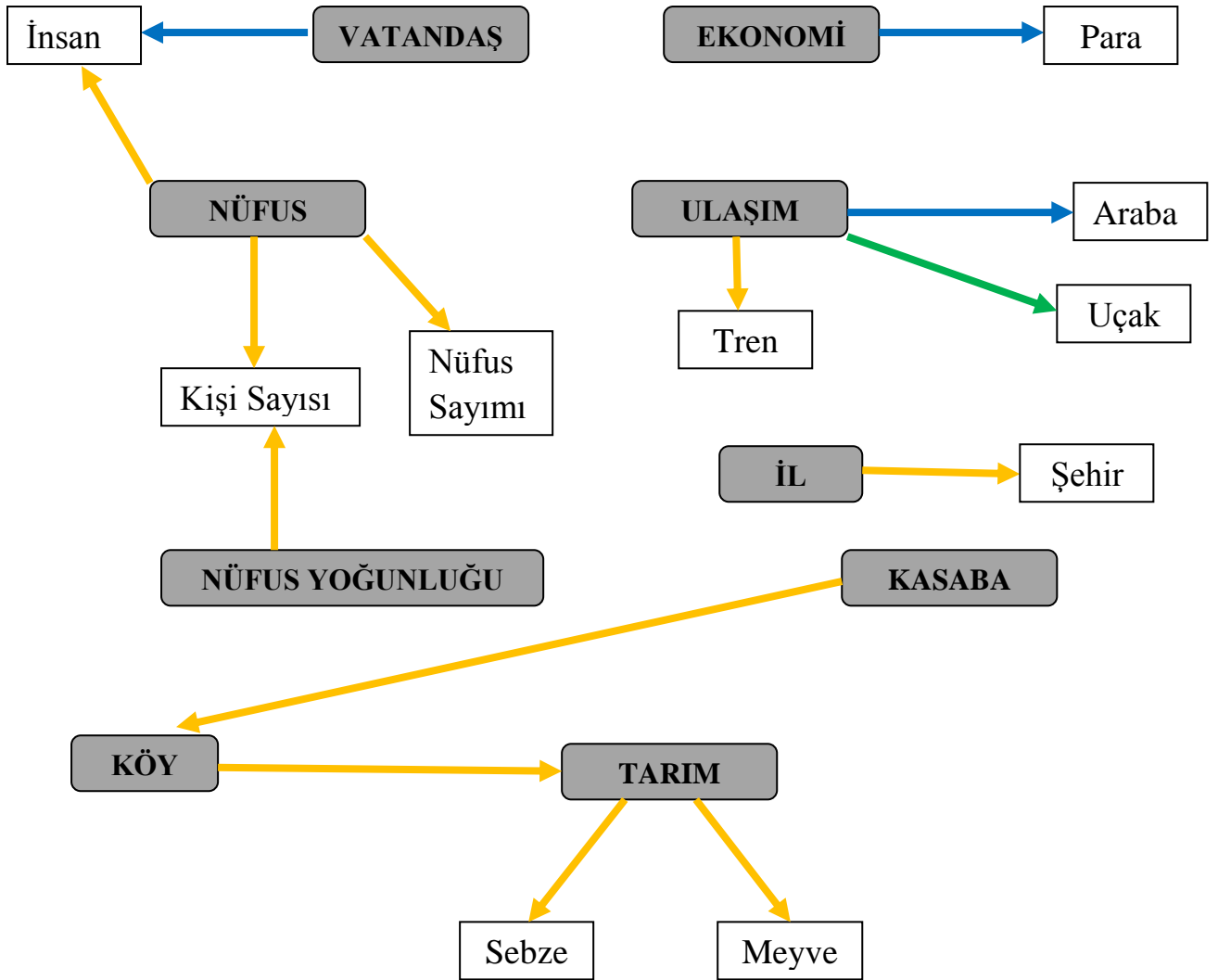
4.3.2. Kesme Noktası 45 – 54’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası ve Yorum

Şekil 2. Kesme Noktası 45 – 54’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası

Kesme noktası 45 ile 54'e göre oluşturulmuş kavram ağı haritasına bakıldığında yine hem anahtar kavramlar hem de cevap kavramlar arasında bir ilişkiden söz etmek mümkün değildir. Haritada meydana gelen tek fark ulaşım anahtar kavramındaki cevap kavram sayısındaki artıştır. Haritaya göre ulaşım anahtar kavramı öğrencide araba cevap kavramından sonra en sık tekrar edilen uçak cevap kavramından söz etmek mümkündür.

4.3.3. Kesme Noktası 35 – 44'e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası ve Yorum

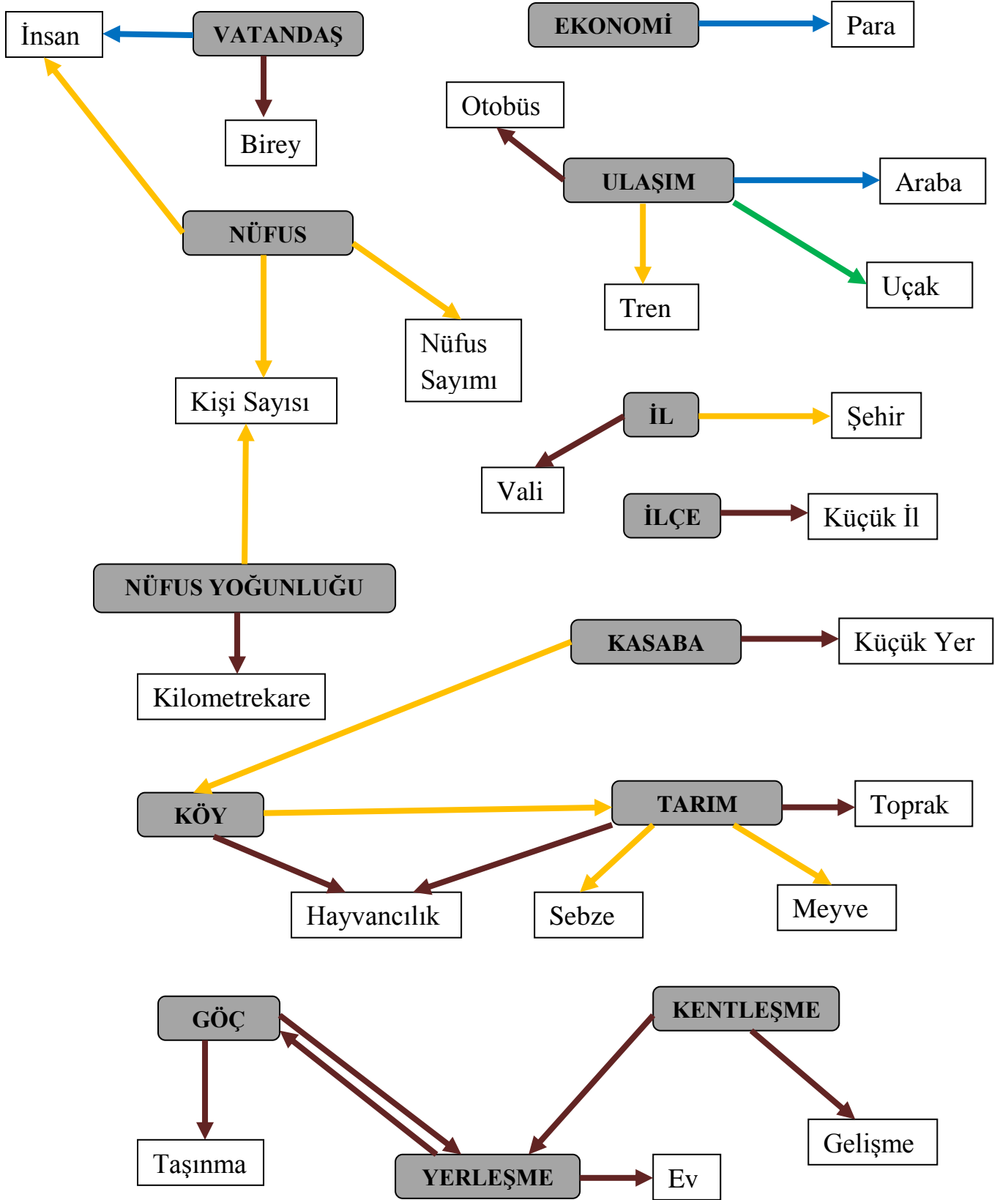

Şekil 3. Kesme Noktası 35 – 44'e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası

Kesme noktası 35 ile 44'e göre oluşturulmuş kavram ağı haritası incelendiğinde, haritadaki hem anahtar kavram sayısında hem de cevap kavram sayısında artışların olduğu görülmektedir. Ayrıca anahtar kavramlar arasındaki ilişkiler de mevcuttur. Örneğin kasaba anahtar kavramına, bir diğer anahtar kavram olan köy kavramı cevap kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine haritada ilişkili kavramlar sadece anahtar kavramlar arasında

değil, aynı zamanda cevap kavramlar arasında da vardır. Örneğin kişi sayısı cevap kavramı, hem nüfus anahtar kavramı hem de nüfus yoğunluğu anahtar kavramına verilen cevaptır. Yine başka bir örnekte de insan cevap kavramı, hem nüfus anahtar kavramına hem de vatandaş anahtar kavramına verilen cevaptır. Bu şekilde kavramlar arası ilişkinin haritada başlaması öğrencilerin de bilişsel yapısını yavaş yavaş ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra il, ulaşım ve ekonomi anahtar kavramları haritada diğer anahtar kavramlardan bağımsız adalar şeklinde bulunmaktadır. Bu anahtar kavramların diğer kavramlardan bağımsız adalar oluşturması ise diğer kavramlarla ilişkisinin henüz olmadığını göstermektedir.

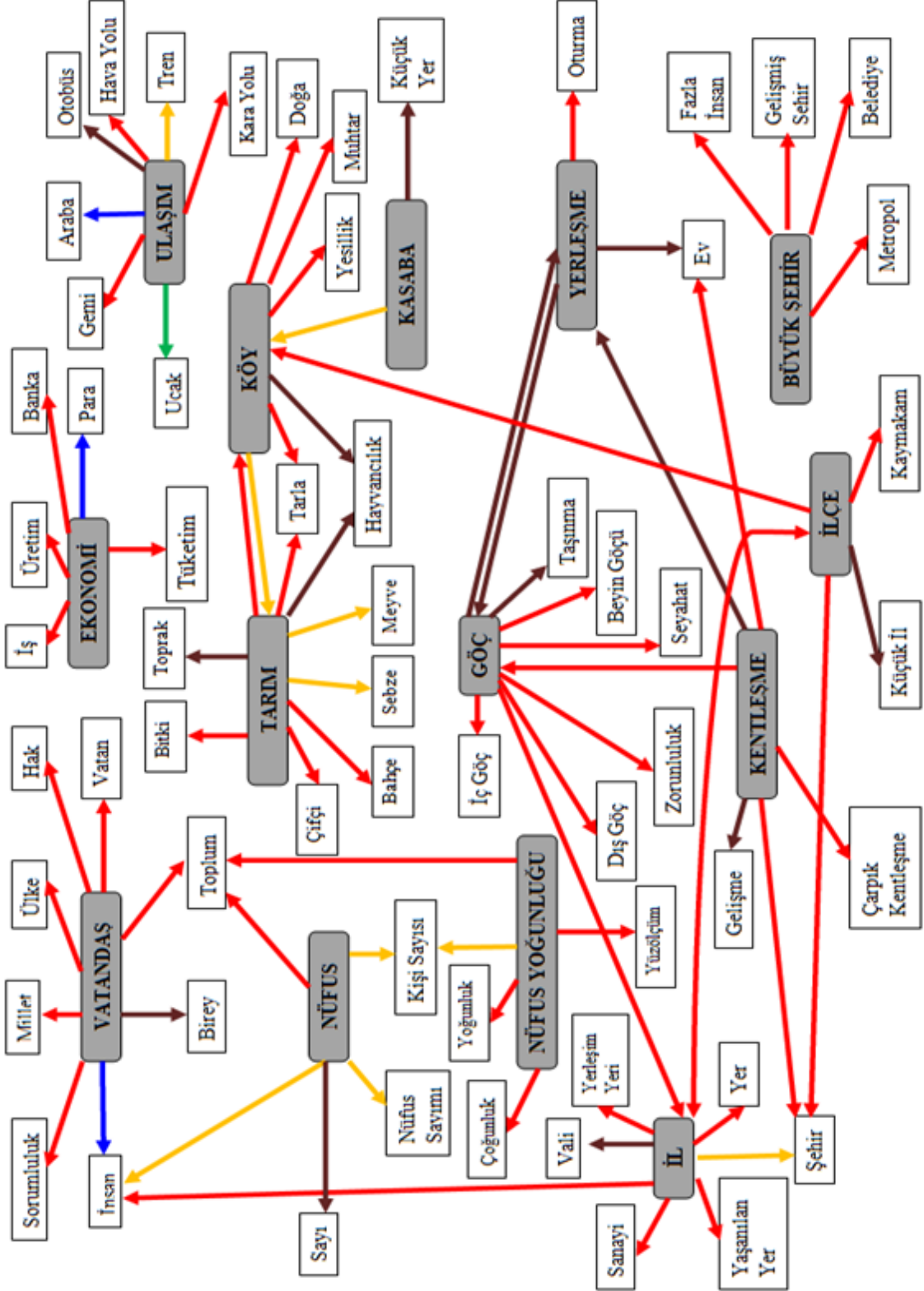
4.3.4. Kesme Noktası 25 – 34'e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası ve Yorum

Şekil 4. Kesme Noktası 25 – 34'e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası

Kesme noktası 25 – 34'e göre oluşturulmuş kavram ağı haritasına baktığımızda hem anahtar kavram sayısında hem de cevap kavram sayısında artışların olduğu görülmektedir. Ayrıca haritaya yeni kavramlar arası ilişkiler eklenmiştir. Örneğin göç, kentleşme ve yerleşmek kavramları arasındaki ilişkiye bakıldığında göç ve kentleşme anahtar kavramının yerleşme anahtar kavramı ile ilişkili olduğu fakat bu iki kavramın birbiriyle ilişkisinin bulunmadığı söylenebilir. Yine köy ve tarım anahtar kavramlarının hayvancılık cevap kavramıyla ilişkisini görmek mümkündür. Bunların yanı sıra bazı anahtar kavramlara verilen cevap kavram sayısında artış görülmezken bazılarının cevap kavram sayısının artmış olduğu görülmektedir. Örneğin, ekonomi ve il anahtar kavramları sadece birer cevap kavrama sahiptir, bu da bu kavramlara ilişkin öğrenci cevaplarının az ve yetersiz olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra ulaşım, tarım gibi anahtar kavramlara verilen cevap kavram sayısı oldukça fazladır. Bu da bu kavramlara ilişkin birikimin daha çok olduğunu göstermektedir. Yine haritaya bakıldığında bazı kavramlar arasında çift yönlü okların olduğu dikkat çekmektedir. Örneğin göç ve yerleşme anahtar kavramı arasındaki çift yönlü oklar bu iki kavramın birbirlerinin cevap kavramları olduğunu göstermektedir.

4.3.5. Kesme Noktası 15 – 24’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası ve Yorum

Şekil 5. Kesme Noktası 15 – 24’e Göre Oluşturulmuş Zihin Haritası

Kesme noktası 15 – 24'e göre oluşturulmuş kavram ağı haritasında daha önceden belirlenen bütün anahtar kavramlar yer almaktadır. Bunun yanı sıra cevap kavram sayısında da artış olduğu görülmektedir. Haritaya göre bazı anahtar kavramlar ve cevap kavramlar arasında hem tek yönlü hem de çift yönlü ilişkiler mevcuttur. Örneğin nüfus yoğunluğu, nüfus ve vatandaş anahtar kavramlarının cevap kavramı toplum olarak karşımıza çıkmaktadır. Haritadaki çift yönlü ilişkilere baktığımızda karşılıklı okların renklerinde farklılıklar görülmektedir. Örneğin tarım ve köy anahtar kavramlarındaki karşılıklı ilişkide köy kavramına verilen cevap kavram olarak tarım kavramının tekrarlanma oranının tarım kavramına verilen cevap kavram olarak köy kavramının tekrarlanma oranının daha az olduğu görülmektedir. Haritada bazı kavramlara verilen cevap kavram miktarının çok olduğu göze çarparken bazı anahtar kavramlara verilen cevap kavram sayısının çok az olduğu görülmektedir. Örneğin göç, köy, il, nüfus gibi anahtar kavramlara verilen cevap kavram sayısı çok ve çeşitlidir, bu yüzden bu kavramların öğrenci tarafından daha iyi anlaşıldığı ve bu kavramların bilişsel yapılarında daha belirgin olduklarını söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra büyükşehir, kentleşme, kasaba gibi kavramlara verilen cevap kavram sayısı azdır, bu yüzden bu kavramların öğrenci tarafından iyi anlaşılmadığı ve bilişsel yapılarında karşılık bulamadığını söyleyebiliriz. Yine haritada hem anahtar kavramlardan nüfus, nüfus yoğunluğu, vatandaş, il, ilçe, köy, tarım, göç, kasaba, kentleşme kavramları arasında hem de bunlara verilen cevap kavramlar arasında ilişkiler yer alırken, ulaşım ve büyük şehir anahtar kavramları diğer kavramlardan bağımsız ve ilişkisiz olarak ayrı adalar oluşturdukları görülmektedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında (2012) 'ülkemizde nüfus' ünitesinde geçen beşeri coğrafya konularına ilişkin kavramlar incelendiğinde bazı kavramların tanımları ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alırken bazı kavramların tanımlarına yer verilmediği görülmüştür. Araştırmada kullanılan 14 anahtar kavramlardan nüfus, göç, yerleşme ve kentleşme kavramlarının ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tanımlarına yer verilirken, araştırmada kullanılan il, ilçe, vatandaş, kasaba, ekonomi, köy, ulaşım, büyükşehir, nüfus yoğunluğu ve tarım gibi kavramların tanımlarına yer verildiği görülmektedir. Tablo 22'de ortaokul 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tanımları yer alan ve yer almayan kavramlara ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 22

Ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Tanımları Yer Alan ve Yer Almayan Kavramlar ile İlişkilendirilen Bazı Cevap Kavramların Dağılımı

		Cevap Kavramlar
Ders kitabında tanımları yer alan anahtar kavramlar	Göç	Taşınmak, Yerleşme, İç Göç, Beyin Göçü, Dış Göç, Zorunluluk, İnsan, İş, Şehir Değiştirme, Ulaşım, Sanayi
	Nüfus	İnsan, Kişi Sayısı, Nüfus Sayımı, Nüfus Yoğunluğu, Tük
	Yerleşme	Nüfus, Taşınma, İnsan, Yaşam, İş İmkanları, Şehir, Göç
	Kentleşme	Yerleşme, Şehir, Sanayileşme, Şehirleşme, Çarpık Kentleşme
Ders kitabında tanımları yer almayan anahtar kavramlar	Büyük Şehir	Doğum, Ölüm, Eğitim, Araba
	İl	Köy, Kasaba, Belde, Ülke, Kırsal
	İlçe	Kaynak, Akrabalık, Ulaşım
	Köy	Nüfus, Toplum
	Ekonomi	Para, Siyaset, Göç
	Tarım	Sanayi, Nüfus
	Kasaba	Köy, Kovboy, Soba, Belde, Kaymakam
	Ulaşım	Araba, Uçak, Tren, Otobüs
	Nüfus Yoğunluğu	Çoğunluk, Şehir, Grup, Tarım, Gelişmiş Ülke, Göç
	Vatandaş	Yabancı, Dost, Hayvan, Şehir, Korumak, Ödev, Toprak, Göç, Zengin, Fakir

Tablo 22 incelendiğinde araştırma katılan öğrencilerin anahtar kavramlarla farklı kavramları ilişkilendirdikleri görülmektedir. Tabloda ders kitabında tanımları yer alan anahtar kavramların ortaokul 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabındaki açıklamaları farklı şekillerde yer almaktadır. Buna göre ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında göç; insanların çeşitli sebeplerle geçici veya daimi olarak yaşadığı yeri değiştirmesidir (MEB, 2012, s. 44), şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkarak öğrencilerin göç kavramını tanımda geçen insan, yer değiştirme kavramları ile ilişkilendirdikleri söylenebilir. Bunun yanı sıra tanımda birebir geçmeyen fakat yine tanımda geçen kelimeleri karşılayan zorunluluk, taşınma, seyahat gibi kavramlar da göç kelimesiyle ilişkilendirilmiştir.

Ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yerleşme, insanların boş bir bölgeye ekonomik fayda sağlamak için konut yapması ve yaşama yeri olarak seçilmesidir (MEB, 2012, s. 48), şeklinde tanımlanmıştır. Tanımda geçen insan, konut, yaşam gibi kavramlar araştırmaya katılan öğrenciler tarafından cevap kavram olarak yerleşme kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Bunun haricinde yerleşme anahtar kavramıyla ilişkilendirilen şehir kavramı araştırmaya katılan öğrencilerin yerleşmeyi sadece şehirlerde yapılabilecek bir faaliyet olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir.

Ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan nüfus tanımına göre; Nüfus, belirli bir tarihte ve sınırları belirli bir alanda bulunan kişi sayısıdır (MEB, 2012, s. 34). Bu tanımdan yola çıkarak verilen cevaplara bakıldığında nüfus tanımında yer alan kavramların cevap kavram olarak sık sık tekrarlandığı görülmektedir. Örneğin tanımda geçen kişi sayısı kavramı en sık tekrarlanan cevap kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum öğrencilerin nüfus kavramını doğru algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra tanımda geçen alan kavramı öğrencilerin hiç biri tarafından cevap kavram olarak verilmemiştir. Bu bağlamda nüfus kavramına ilişkin öğrencilerde farkındalık oluştuğu ancak kavramın belirli bir fiziksel alanda bulunan insan sayısı ile ilişkili olduğunu tam olarak kavrayamadıkları söylenebilir. Bunun yanı sıra nüfus kavramına verilen cevapların genel olarak kavramla yakından bağlantılı olduğu görülmektedir. Ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler müfredatı incelendiğinde nüfus konusunun içeriğinde geçen Türkiye İstatistik Kurumu, kadın-erkek nüfusu, doğum oranı, ölüm oranı, yaşlı nüfus, genç nüfus, insan gibi kavramların da araştırmaya katılan öğrencilerin ifade ettiği cevap kavramlar olarak yer aldığı görülmektedir. Söz konusu kavramları öğrencilerin nüfus konusuyla ilişkilendirmiş olmaları, araştırmaya katılan öğrencilerin nüfus konusuna ilişkin müfredatın öngördüğü kavramlara sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Elde edilen bulgu, öğrencilerin bilgi düzeyinde nüfus konusuna ilişkin sahip oldukları kavramlar açısından olumlu bir durumdur.

Bunların yanı sıra ortaokul 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan tanımda kentleşme; özellikle sanayinin gelişmesi sonucu nüfusun şehirlerde toplanması ve şehir alanlarının genişlemesidir (MEB, 2012, s. 38). Tanımda yer alan sanayi, gelişme, insan, şehir gibi kavramların tablodaki cevap kavramlar arasında yer almaktadır. Tanımın yüklemine oluşturan gelişme kavramı ise cevap kavram olarak en sık tekrarlanan gelişme kavramıyla ilişkilendirildiğinde öğrencilerin kentleşme kavramına ilişkin algılarının doğru olduğu çıkarımında bulunulabilir.

7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tanımları yer alan kavramların bu kavramlarla ilişkili olan cevap kavramlarla (*Göç= Taşınma, Yerleşme, İç Göç, Dış Göç; Kentleşme= Sanayileşme, Şehirleşme*) ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tanımları yer almayan anahtar kavramların bu kavramlarla daha az ilişkili olan cevap kavramlarla (*Ekonomi= Para, Siyaset; Vatandaş= Yabancı, Hayvan; İl= Köy, Kasaba, Belde, Kaymakam; Büyük Şehir= Doğum, Ölüm*) ilişkilendirdikleri görülmektedir.

BÖLÜM – V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde hem yüzde ve frekans tablolarından elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlara hem de kesme noktası tekniği kullanılarak oluşturulan kavram ağı haritalarına ilişkin bulguların sonuçlarına yer verilecektir. Ayrıca elde edilen sonuçlar doğrultusunda bazı önerilere yer verilecektir.

5.1. Sonuç

Araştırmada elde edilen veriler hem yüzde frekans tabloları oluşturularak hem de kavram ağı haritaları oluşturularak analiz edilerek bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular ışığında yüzde ve frekans tablolarından elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

- 1- Araştırmaya katılan öğrencilerin beşeri coğrafya kavramlarına ilişkin algılarının birbirinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- 2- Göç anahtar kavramına ilişkin tanımlar ve araştırmaya katılan öğrencilerin ilişkilendirmiş oldukları cevap kavramlar incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin göç kavramını bilimsel tanımlar aracılığıyla belirlenen doğru cevap kavramlarla ilişkilendirdikleri, kavramı doğru bir şekilde algıladıkları söylenebilir. Ayrıca yine bu bulgulardan yola çıkarak 7. Sınıf sosyal bilgiler müfredatında geçen göç konusundaki tanım ve açıklamalar ışığında araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının göç kavramını doğru kavramlarla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte araştırmaya katılan öğrencilerin küçük bir bölümünün göç kavramı ile ilişkisi az olan veya hiç olmayan cevap kavramları kullandıkları tespit edilmiştir.

- 3- Vatandaş anahtar kavramına ilişkin cevap kavramlar incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir bölümünün vatandaş kavramının bilimsel tanımı ışığında bu kavrama ilişkin kavram algılarının doğru olduğu şeklinde bir sonuç ortaya çıksa da, araştırmaya katılan öğrencilerin küçük bir kısmının hayvan, koruma, dostluk, arkadaş gibi kavramın tanımında yer almayan kavramlarla ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir.
- 4- İl kavramının tanımları ve cevap kavramlar incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin il anahtar kavramı sınırlı şekilde algıladıkları söylenebilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının il kavramını vali, şehir, yerleşim yeri, sanayi, insan gibi kavramlarla ilişkilendirmeleri kavramı büyük oranda doğru anladıkları şeklinde yorumlanabilirken, bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrencilerinin bir kısmının il kavramını köy, belde, kırsal gibi kavramlarla ilişkilendirmeleri kavrama ilişkin yanılgıları olduğu ve kavramı yanlış veya eksik anladıkları şeklinde yorumlanabilir. Bu durum öğrencilerin ikamet ettikleri yerlerle ilgili olabilir.
- 5- Nüfus araştırmaları içeriği gereği disiplinler arasıdır ve bu çalışmaları diğer disiplinlerden soyutlamak çok zordur (Özgür, 2011, s.6). Nüfus anahtar kavramına verilen cevaplar ve nüfus anahtar kavramının bilimsel boyuttaki tanımları incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin nüfus kavramı ile doğru kavramları eşleştirdikleri ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan bir kısım öğrencinin ise nüfus kavramını toplum, halk gibi kavramlarla ilişkilendirmeleri kavramı sınırlı anladıklarını göstermektedir (Karakuş ve Kılıçoğlu, 2012). Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrencilerin nüfus konularına ilişkin insan, kişi sayısı, kız, erkek, il, şehir, doğum, ölüm, genç, yaşlı, kişi, birey, vatandaş, ev, alan, yer, kalabalık, bölge, köy, kasaba, merkez, nüfus cüzdanı, ölüm, beslenme, ulaşım, bebek, çalışan, cinsiyet, okuma oranı, artış, grafik gibi kavramları bu anahtar kavramla ilişkilendirmeleri kavramı bilişsel düzeyde doğru algıladıkları şeklinde yorumlanabilir.
- 6- Nüfus yoğunluğu genel anlamda kişi sayısının yüz ölçüme oranı ile elde edilen sayıdır. Tanımlardan yola çıkarak araştırmaya katılan öğrenciler tarafından nüfus yoğunluğu anahtar kavramı ile en fazla ilişkilendirilen kavramların kişi sayısı ve yüz ölçüm kavramları olması bu kavramlara ilişkin kavram yanılgılarının olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra nüfus yoğunluğunun çeşitlerinden olan fizyolojik ve tarımsal nüfus yoğunluğu

konularına ilişkin kavramların cevap kavramlar arasında yer almaması da araştırmaya katılan bir kısım öğrencinin kavramı eksik algıladıkları şeklinde yorumlanabilir.

- 7- Tarım anahtar kavramına verilen cevap kavramlar ve tarım kavramının bilimsel tanımları incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin kavrama ilişkin bazı açılardan kavramı eksik algıladıkları görülse de temelde tarım anahtar kavramını sebze, meyve, toprak, hayvancılık, çiftçi, köy, ekip biçmek, organik, yetişebilen, alan, doğa, ağaç, geçim, kırsal, ticaret, ziraat, ekonomi, iş, sanayi, yiyecek, içecek, ekip biçmek, toplamak, traktör, insan, pazarlama, su, sera, makine, yeşillik, nüfus, emek gibi doğru anahtar kavramlarla ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun haricinde öğrencilerin tarım anahtar kavramını üretme ve ürün kavramları ile ilişkilendirmemeleri araştırmaya katılan bir kısım öğrenci tarafından tarım anahtar kavramının bazı açılardan eksik algılandığı şeklinde yorumlanabilir.
- 8- Kentleşme kavramına ilişkin 7.sınıf sosyal bilgiler kitabında yer alan ve TDK'da (2011) yer alan tanımlar ışığında öğrencilerin kentleşme anahtar kavramıyla ilişkilendirdikleri kelimelerin büyük oranda doğru olduğu söylenebilir. Ayrıca yine tanımlarda geçen kavramlar ve öğrencilerin ifade ettiği cevap kavramların ortak olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir bölümünün kentleşme kavramını gelişme, büyüme, modernleşme, yenileşme, büyüme gibi kavramlarla ilişkilendirmeleri kavram algılarına ilişkin olumlu bir sonuçtur. Ayrıca çalışma grubunda yer alan öğrencilerin bir kısmının kentleşme kavramı ile göç ve yerleşme kavramı ilişkilendirmeleri kavram yanlışlarına sahip oldukları şeklinde ifade edilebilir. Kentleşme kavramına ilişkin yanlışların oluşmasında kavramın soyut bir kavram olması ve bir yerleşim biriminin köy, kasaba ya da şehir diye ayırt edilmesinde kullanılan kriterlerin iyi öğretilmemesi ya da kavramın yanlış tanımlanması etkili olabilir (Karakuş ve Kılıçoğlu, 2012).
- 9- Ekonomi kavramı ile ilişkilendirilen kavramlar ele alındığında en fazla ilişkilendirilen kavramın para kavramı olması araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının kavrama ilişkin yanlışlığa düştükleri şekline yorumlanabilir. Çünkü ekonomi kavramı sadece para değil bunun yanı sıra üretim, dağıtım ve tüketimden doğan ilişkileri de içermektedir (TDK, 2011, s. 756). Araştırmaya katılan öğrencilerin az bir kısmı tarafından ekonomi ile ilişkilendirilen üretim,

tüketim ve dağıtım gibi ekonomi konusuyla ilişkili kavramlar olsa da, yeterli değildir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının ekonomi anahtar kavramı ile gelir, ithalat, ihracat, gider, sanayi, yatırım gibi ekonomi kavramı ile ilişkili kavramları ilişkilendirmeleri olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

- 10- Köy kavramının tanımına ve özellikleri bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun köy anahtar kavramı ile doğru kavramları ilişkilendirdikleri görülmüştür. Özellikle yerleşim yeri, kırsallık, nüfus, muhtar gibi kavramların köy kavramı ile ilişkilendirilmesi bu çıkarımı desteklemektedir. Bunun yanı sıra yine köy kavramı ile ilişkilendirilen ve köy etkinlikleri olarak tanımlanan tarım hayvancılık gibi kavramların da kavrama ilişkin doğru bir algının olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca genellikle köylerde bulunan ve köye özgü olan ahır, tarla, bahçe, orman gibi bazı özelliklerin de araştırmaya katılan öğrencilerin çoğu tarafından köy anahtar kavramı ile ilişkilendirilmesi ve bunun yanında yine köylere has olumlu özelliklerden olan doğa, oksijen, temiz hava, organik gibi özelliklerin köy kavramı ile ilişkilendirilmesi araştırma açısından önemli ve olumlu bir sonuçtur.
- 11- İlçe kavramının tanımları ve açıklamaları ışığında araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun bu kavramı küçük il, şehir, kaymakam, insan, yerleşme, az nüfus, merkez gibi doğru kavramlarla ilişkilendirdikleri ve kavrama ilişkin yanlışlığa düşmedikleri söylenebilir. Bunun aksine araştırmaya katılan öğrencilerin küçük bir kısmı ilçe kavramını köy kavramı ile ilişkilendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Köy ve İlçe kavramları birbirinden farklı anlamlara sahip kavramlar olduğundan, bu durum ilçe kavramı ile köy kavramını ilişkilendiren araştırmaya katılan bir kısım öğrencinin ilçe anahtar kavramına ilişkin kavram yanlışlıklarına sahip oldukları şeklinde ifade edilebilir.
- 12- Özellikle 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yer alan yerleşme tanımında geçen yaşam, konut, insan gibi kavramları araştırmaya katılan bir grup öğrencinin de yerleşme anahtar kavramı ile ilişkilendirmeleri önemli bir sonuçtur. Bunun yanı sıra yine araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun yerleşme anahtar kavramını nüfus, şehir, toplum, il, ilçe, köy gibi kavramlarla ilişkilendirmeleri de kavrama ilişkin yanlışlarının düşük seviyede olduğu şeklinde ifade edilebilir. Kökeni Arapça olan yerleşme kelimesi yurtlandırma, bir yerde oturma anlamına da gelmektedir (Özgür, 2010a, s. 11).

Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının ise kentleşme ile gitmek kavramı ilişkilendirmeleri kavrama ilişkin yanılgıya düştükleri şeklinde yorumlanabilir.

13- Kasaba anahtar kavramı seçilen anahtar kavramlar içinde diğer anahtar kavramlara oranla araştırmaya katılan öğrenciler tarafından daha kısıtlı algılanan bir kavram olarak ifade edilebilir. Çünkü kasaba anahtar kavramı diğer bütün yerleşim birimlerinden özellikle nüfus özellikleri açısından ayrılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin kasaba anahtar kavramı ile ilişkilendirdikleri az nüfus, yerleşme, ticaret, belde, yerleşme, toprak, il, kahvehane, soba, nüfus, tarla, yeşillik, mahalle, çiftlik, meyve, sebze, ev, yaşam gibi kavramlar hem köy kavramı hem de kasaba kavramı ile ilişkili kavramlardır. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan öğrencilerin kasaba kavramını il, ilçe, köy, kaymakam, şehir gibi kavramlarla ilişkilendirmeleri de öğrencilerin kavrama ilişkin kavram yanılgılarına düştükleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca araştırmaya katılan bir grup öğrencinin kasaba anahtar kavramını kovboy kavramıyla ilişkilendirmeleri de kavramı farklı boyutlarda algıladıkları şeklinde ifade edilebilir. Bu durum öğrencilerin kavramı okul dışı uyaranların etkisiyle öğrendikleri şeklinde yorumlanabilir.

14- Araştırmaya katılan öğrencilerin en fazla cevap kavram ürettiği anahtar kavramın ulaşım kavramı olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler ulaşım kavramını çeşitli ve bir birinden farklı birçok kavram ile ilişkilendirmelerine rağmen kavrama ilişkin yanılgılarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı ulaşım anahtar kavramını ulaşım kavramının tanımında geçen aktarma, taşıma gibi kavramlarla ilişkilendirmekten ziyade kara yolu, demir yolu, deniz yolu, hava yolu, araba, tren, gemi, uçak, feribot, taşıt gibi ulaşım çeşitleri ve ulaşım araçlarını ifade eden kavramlarla ilişkilendirdikleri görülmektedir.

15- Metropolitan kent olarak adlandırılan büyük şehirler, nüfusu 1.000.000'dan fazla, ileri derecede uzmanlaşmış işlevsel bir yapıya sahip ve birden çok iş olanağını barındıran yerleşim birimleridir (Özgür, 2010a, s. 34). Büyük şehir anahtar kavramı ile ilişkilendirilen cevap kavramlardan özellikle metropol, gelişmiş şehir, fazla insan, sanayi, ekonomi, iş olanakları kavramları bu kavramın araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmı tarafından doğru bir şekilde algıladıkları ve büyük şehir anahtar kavramına ilişkin kavram yanılgılarına düşmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

- 16- Araştırmaya katılan öğrencilerin 7.sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tanımı yer alan yerleşme, nüfus, kentleşme ve göç anahtar kavramlarına ilişkin kavram algılarının daha doğru ve bu kavramlara ilişkin kavram yanılgılarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada toplanan veriler Bahar ve diğerleri (1999) tarafından geliştirilen kesme noktası tekniğine göre frekans değeri 10 ve üzeri cevap kavramlardan yararlanılarak hazırlanan tablo ışığında kavram ağı haritaları hazırlanmıştır. Hazırlanan kavram ağı haritalarından elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar ise aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- 1- Kesme noktası 55 ve yukarısına göre oluşturulan kavram ağı haritasında sadece 3 anahtar kavramın 3 farklı cevap kavram ile ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir. Bu kavramlar aynı zamanda araştırmada elde edilen veriler içerisinde en yüksek frekans sahip cevap kavramlardır. Bu cevap kavramlar içerisinde vatandaş anahtar kavramı ile en fazla insan, ekonomi anahtar kavramı ile en fazla para ve son olarak ulaşım anahtar kavramı ile araba anahtar kavramı ilişkilendirilmiştir. Kavram ağı haritasına bakıldığında henüz ne cevap kavramlar ne de anahtar kavramlar arasında henüz bir ilişki kurulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- 2- Kesme noktası 45 – 54'e göre oluşturulmuş kavram ağı haritasına bakıldığında 55 ve yukarısına göre oluşturulmuş kavram ağı haritasından çok farklı olmadığı söylenebilir. Bu kavram ağı haritasında vatandaş ve ekonomi anahtar kavramlarına ilişkin bir değişiklik olmazken ulaşım anahtar kavramına araba anahtar kavramının yanında uçak anahtar kavramının da eklendiği görülmektedir. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin ulaşım anahtar kavramını vatandaş ve ekonomi anahtar kavramlarından daha fazla cevap kavram ile ilişkilendirdiklerini göstermektedir.
- 3- Kesme noktasında belirlenen sayı değerleri azaldıkça kavram ağı haritalarındaki hem anahtar kavram sayısı hem de cevap kavram sayısında artış görülmektedir. Kesme noktası 35 – 44'e göre oluşturulmuş kavram ağı haritasında nüfus, nüfus yoğunluğu, tarım, köy gibi anahtar kavramların haritaya eklendiği görülmektedir. Ayrıca kavram ağı haritasında anahtar kavramlar arasında, cevap kavramlar arasında ve cevap kavramlar ile anahtar kavramlar arasında ilişkilerin olduğu görülmektedir.
- 4- Kesme noktası 25 – 34'e göre oluşturulan kavram ağı haritasında kesme noktasının düşük olmasından kaynaklı olarak büyük şehir anahtar kavramı hariç diğer bütün anahtar kavramların yer aldığı görülmektedir. Bu haritada büyük

şehir anahtar kavramının yer almaması araştırmaya katılan öğrencilerin büyük şehir kavramı ile ilgili diğer kavramlara oranla daha az kavramla ilişkilendirdiklerini göstermektedir.

- 5- Kesme noktası 15 – 24'e göre oluşturulan kavram ağı haritasına bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin bütün anahtar kavramlara ilişkin bilişsel yapılarının ve kavramsal ilişkilerin yer aldığı görülmektedir. Oluşturulan kavram ağı haritasında elde edilen en önemli sonuçlardan biri büyük şehir ve ulaşım anahtar kavramlarının diğer anahtar veya cevap kavramlarla ilişkisini olmaması ve bu iki kavramın ayrı adalar oluşturmasıdır. Bu da araştırmaya katılan öğrencilerin hem büyük şehir hem de ulaşım anahtar kavramlarını diğer kavramlarla ilişkilendiremediklerini göstermektedir. Bunun yanı sıra kavram ağı haritasında vatandaş, nüfus ve il anahtar kavramlarıyla ortak olarak ilişkilendirilen insan; vatandaş, nüfus, nüfus yoğunluğu anahtar kavramlarıyla ortak olarak ilişkilendirilen toplum; tarım ve köy anahtar kavramlarıyla ortak olarak ilişkilendirilen tarla; göç ve ilçe anahtar kavramlarıyla ortak olarak ilişkilendirilen il; kentleşme ve yerleşme anahtar kavramlarıyla ortak olarak ilişkilendirilen ev; kentleşme ve ilçe anahtar kavramlarıyla ortak olarak ilişkilendirilen şehir; tarım ve köy anahtar kavramlarıyla ortak olarak ilişkilendirilen hayvancılık; nüfus ve nüfus yoğunluğu anahtar kavramlarıyla ilişkilendirilen kişi sayısı gibi kavramların yer aldığı görülmektedir. Bu bilgiler ışığında araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının anahtar kavramların ortak özelliklerini ifade eden kelimelerle kavramlar arasında ilişkiler kurması önemli bir sonuçtur.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında oluşturulan sonuçlar öğretmenlere, araştırmacılara, yöneticilere kavram yanlışlarının ve algılarının belirlenmesinde önemli önerilerin gerekliliğine işaret etmektedir. Eğitim hedef ve kazanımlarının amacına ulaşabilmesi için kavram öğretimi önemlidir. Kavram öğretiminin amacına ulaşması, kavrama ilişkin kavram yanlışlarının engellenmesi ve oluşan kavram yanlışlarına engel olmak için belirlenmesi ile mümkün olacaktır.

Kavram yanlışlarını engellemek için öğretmen öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerini tespit edebilir. Eğitim öğretim içeriğini, programını ve kapsamını bu doğrultuda

şekillendirebilir. Kavram yanlışlarını giderilmesine yönelik olarak çalışma yaprakları, kavramsal değişim metinleri, kavram karikatürleri, V diyagramı, balık kılıcı gibi teknikler kullanılabilir. Kavram yanlışlarının giderilmesi için öncelikle öğretmen kavram yanlışlarını belirlemelidir. Kavram yanlışlarını belirlemeye yönelik olarak öğretmen hazırlanması ve uygulanması en kolay teknik olan kelime ilişkilendirme testinin yanında görüşmeler, çoktan seçmeli testler, açık uçlu sorular, kavram haritaları (Selvi ve Yakışan, 2004) gibi teknikler kullanılabilir. Kavram öğretiminde kullanılacak tekniklere öğretmenlere pedagojik formasyon becerileri şeklinde veya hizmet içi eğitimlerle desteklenebilir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan kelime ilişkilendirme testine ilişkin yapılan araştırmalarda bu testin uygulamada orta düzeyde yeterliliğe ve uygulama sıklığına sahip olduklarını göstermektedir (Çoklar, Vural ve Şahin, 2009; Duran, Mıhladız ve Ballıel, 2013; Ekinci, Yıldırım ve Köksal, 2011; Okur ve Azar, 2011;). Öğretmenlere kelime ilişkilendirme testi ile ilgili uygulama örnekleri sunulmuş olarak öğretmenler arasında kelime ilişkilendirme tekniğinin kullanımı yaygınlaştırılabilir.

Kelime ilişkilendirme testi anahtar kavramla ilişkilendirilen diğer kavramların sayılarını ve niteliklerini ortaya çıkartarak o kavramın anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemede kullanılabilir (Eren, 2012). Kavram algısını ve yanlışlarını belirlemek için kelime ilişkilendirme testinin yanı sıra görüşme, TGA gibi tamamlayıcı metotlar kullanılabilir. Ayrıca seçilen her bir anahtar kavrama ilişkin öğrencilerden birer cümle oluşturmaları talep edilebilir veya seçilen anahtar kavramlarla ilgili hikayeler yazmaları istenebilir.

Öğrencilerin bilişsel yapılarını ortaya çıkarmaya yönelik olarak kullanılabilen kelime ilişkilendirme testleri öğrencilerin ön ve son bilgilerindeki kavramsal gelişimi yoklamak amacıyla kullanılabilir (Bahar ve Özatl, 2010).

KAYNAKLAR

- Açıköz, A. (2007). *Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin heyelan, toprak kayması, erozyon kavramlarını anlama düzeyleri ve kavram yanılgıları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Akyürek, S. (2004). *Din öğretiminde kavram öğretimi*. İstanbul: Dem.
- Alkış, S. (2009). Sosyal bilgiler öğretimi. İçinde, M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgilerde kavram öğretimi* (ss. 67-90), Ankara: Pegem Akademi.
- Alım, M. (2008). Öğrencilerin lise coğrafya programında yer alan yer yuvarlağı ve harita bilgisi ünitelerindeki bazı kavramları anlama düzeyi ve kavram yanılgıları. *Millî Eğitim Dergisi* (177), 166-179.
- Alım, M., Özdemir, Ü. & Yılar, B. (2008). 5. sınıf öğrencilerinin bazı coğrafya kavramlarını anlama düzeyleri ve kavram yanılgıları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 151-162.
- Aydoğan, S., Güneş, B. & Gülçiçek, Ç. (2003). Isı ve sıcaklık konusunda kavram yanılgıları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 111-124.
- Aydın, H. (2006). Sosyal Bilimlerde kavram öğretimi: Eleştirel bir yaklaşım, *Eğitim, Bilim Toplum*, (14), 76-89.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S. & Bıçak, B. (2010). *Geleneksel – tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme teknikleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bahar, M. & Özatlı, N. S. (2010). Öğrencilerin boşaltım sistemi konusundaki bilişsel yapılarının yeni teknikler ile ortaya konması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi* 10(2), 9-26.

- Bahar, M., Johnstone, A.H. & Sutcliffe, R.G. (1999). Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests. *Journal of Biological Education*, 33, 134-141.
- Bahar, M. & Özatlı, N. S. (2003). Kelime iletişim test yöntemi ile lise 1. sınıf öğrencilerinin canlıların temel bileşenleri konusundaki bilişsel yapılarının araştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 75-85.
- Başaran, İ. E. (1983). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Kadioğlu.
- Baysarı, E. (2007). *İlköğretim düzeyinde 5. sınıf fen ve teknoloji dersi canlılar ve hayat ünitesi öğretiminde kavram karikatürü kullanımının öğrenci başarısına, fen tutumuna ve kavram yanlışlarının giderilmesine olan etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bektaş, Ö. & Bilgili, A. S. (2004). İlköğretim 7.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi 'Osmanlı kültür ve medeniyeti ünitesinde geçen tarih terimleri ile ilgili kavram yanlışları. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 119-141.
- Bilen, K. & Köse, S. (2012). Yapılandırmacı öğrenme teorisine dayalı etkili bir strateji Tahmin – Gözlem – Açıklama (TGA) 'Bitkilerde büyüme ve gelişme'. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31), 123-136.
- Binbaşıoğlu, C. (2000). *Hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel.
- Bolat, A., Aydoğdu, R. Ü. & Sağır, Uluçınar, Ş. (2014). 5.sınıf öğrencilerinin güneş, dünya ve ay kavramları hakkındaki kavram yanlışlarının tespit edilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 218-229.
- Bolat, N., Doğangün, B., Yavuz, M., Demir, T. & Kayaalp, L. (2011). Doğuştan tam görme engeli olan ergenlerin depresyon, kaygı düzeyleri ve benlik kavramı özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 77-88.

- Büyüköztürk, Ş., (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztür, Ş., Çakmak, Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canpolat, N., Pınarbaşı, T., Bayrakçeken, S. & Geban, Ö. (2004). Kimyadaki bazı yaygın yanlış kavramlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 135-146.
- Coştu, B., Ayas, A. & Ünal, S. (2007). Kavram yanılgıları ve olası nedenleri: kaynama kavramı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 123-136.
- Coşkun, M. (2003). Coğrafya öğretiminde nem konusundaki kavram yanlışlıkları ve giderilmesine yönelik öneriler. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 147-158.
- Çaycı, B., Demir, M. K., Başaran M. & Demir, M. (2007). Sosyal bilgiler dersinde iş birliğine dayalı öğrenme ile kavram öğretimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 619-630.
- Çepni, S., Özmen, H. & Bakırcı, H. (2012). Ortak bilgi yapılandırma modeline uygun öğretim materyali geliştirilmesi: 'ışığın madde ile etkileşimi ve yansıması örneği'. *X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, Niğde.
- Çoklar, A. N., Vural, L. & Şahin, Y. L. (2009). Öğretmen adaylarının uygulayabilecekleri ölçme – değerlendirme yaklaşımları ile ölçme – değerlendirme amaçlı teknoloji kullanım öz yeterlikleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 35-54.
- Demirci, P. M. & Sarıkaya, M. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının ısı ve sıcaklık konusundaki kavram yanılgıları ve yanılgıların giderilmesinde yapısalcı kuramın etkisi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.

- Demirkaya, H., Çetin, T. & Tokcan, H. (2004). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yön kavramı öğretiminde kullanılabilecek metotlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 39-70.
- Dikmenli, M. (2010). Biology students' conceptual structures regarding global warming. *Education Science and Technology*, 2(1), 21-38.
- Doğanay, A. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi. İçinde, Dilek, D. & Öztürk, C. (Ed.), *Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü. & Şahin, F. İ. (2012). *Genel beşeri ve ekonomik coğrafya*. Pegem Akademi: Ankara.
- Duran, M., Mıhladı, G. & Ballıel, B. (2013). İlköğretim öğretmenlerinin alternatif değerlendirme yöntemlerine yönelik yeterlik düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 26-37.
- Ekinci, Yıldırım, H. & Köksal, A. E. (2011). İlköğretim fen ve matematik öğretmenleri için ölçme ve değerlendirme yeterlikleri ölçeğinin geliştirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 167-184.
- Ekiz, D. & Akbaş, Y. (2005). İlköğretim 6.sınıf öğrencilerinin astronomi ile ilgili kavramları anlama düzeyi ve kavram yanılgıları. *Milli Eğitim Dergisi*, (165), http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/165/ekiz.htm adresinden alınmıştır.
- Elvan, Ö. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde çalışma yaprakları kullanılmasının kavram yanılgılarını gidermeye etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Ercan, F., Taşdere, A. & Ercan, N. (2010). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla bilişsel yapının ve kavramsal değişimin gözlenmesi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, (2), 136-154.

- Eren, F. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin bilişim teknolojileri algılarının kelime ilişkilendirme testi kullanılarak incelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Güneş, H. & Gözüm, A. İ. C. (2013). İlköğretimde işlenen ekoloji konusunun 10.sınıf öğrencilerin ekosistem ekolojisi konusundaki hazır bulunuşluk düzeyleri üzerindeki etkisinin saptanmasında kelime ilişkilendirmenin kullanılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 252-264.
- Gülüm, K. (2010). Sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerinin fiziki coğrafya konularındaki bazı temel kavramları anlama düzeyi ve kavram yanlışları. *Akademik Bakış Dergisi*, (20), <http://www.akademikbakis.org/eskisite/20/07.pdf> adresinden alınmıştır.
- Işıklı, M., Taşdere, A. & Göz, N. L. (2011). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine yönelik bilişsel yapılarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 50-72.
- İzıbrak, R. (1992). *Coğrafi terimler sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.
- Karadüz, A. (2004). Anlam ve kavram ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (3), 22-35.
- Karakuş, U. & Kılıçoğlu, G. (2012). Level of understanding of eight-grade elementary students in Turkey with regard to geographical concepts. *International Journal of Academic Research*, 4 (4), 163-170.
- Karip, E. (2009). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karip, E. (2007). *Ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem.
- Kaya, Y. K. (1984). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Sevinç.

- Kaymakçı, S. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar – I, İçinde; R. Turan, A. M. Sünbül ve H. Akdağ (Ed.), *Sosyal Bilgilerde bir materyal olarak çalışma yapıları*, (s. 325-340). Pegem Akademi: Ankara.
- Kılıç, F. (2008). Kavramların öğretiminde kavram analizi yönteminin akademik başarıya ve bilişsel esnekliğe etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 223-238.
- Kılıçoğlu, G. (2011). *Sosyal bilgiler derslerinde kavramsal değişim metinlerinin kavram yanılgılarının giderme üzerine etkisi*, (Yayımlanmamış doktora tezi) Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Korkmaz, M. (2014). *Din öğretimi teknolojisi ve materyal geliştirme*. Kayseri: Tezmer.
- Köksal, M. S. (2006). Kavram öğretimi ve çoklu zekâ teorisi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 473-480.
- Kulaksızoğlu, A. (1997). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Kuru, İ. & Güneş, B. (2005). Lise 2. sınıf öğrencilerinin kuvvet konusundaki kavram yanılgıları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 25(2), 1-17.
- Kurt, H. & Ekici, G. (2013). Biyoloji öğretmen adaylarının bağımsız kelime ilişkilendirme testi ve çizme – yazma tekniğiyle ‘osmoz’ kavramı konusundaki bilişsel yapılarının belirlenmesi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 8(2), 809-829.
- Kuzu, A. (2013). Bilimsel araştırma yöntemleri. İçinde, A. A. Kurt (Ed.), *Araştırmaların Planlanması* (ss. 19-45), Eskişehir: Web-Ofset.
- MEB, MEGEP. (2007). *Çocuk gelişimi ve eğitimi, gelişim alanları 2*. Ankara: MEB.
- MEB. (2005). *Sosyal Bilgiler 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

- MEB. (2008). *Özel ve genel alan yeterlilikleri*. Devlet Kitapları: Ankara.
- MEB. (2012). *İlköğretim sosyal bilgiler 7.sınıf ders kitabı*. Devlet Kitapları: Ankara.
- Okur, M. & Azar, A. (2011). Fen ve teknoloji dersinde kullanılan alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 387-400.
- Özçağlar, A. (2005). Türkiye’de mülki idare bölümlerinin idari coğrafya analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-25.
- Özgür, M. E. (2010a). *Yerleşme coğrafyasına giriş*. Ankara.
http://www.geography.humanity.ankara.edu.tr/ders_notu/COG113_ders_notu_1011.pdf adresinden alınmıştır.
- Özgür, M. E. (2010b). *Bölgesel kalkınma*. Ankara.
http://www.geography.humanity.ankara.edu.tr/ders_notu/COG323.pdf adresinden alınmıştır.
- Özgür, M. E. (2011). *Nüfus coğrafyası*. Ankara.
http://www.geography.humanity.ankara.edu.tr/ders_notu/COG108.pdf adresinden alınmıştır.
- Öztürk, C. & Dilek, D. (2005). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları*, Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, G. & Bahar, M. (2013). Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin çevre sorunları hakkında bilişsel yapılarının tespiti. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 97-120.

- Poyraz, H. & Çiftçi Dere, H. (2011). *Okulöncesi eğitiminin ilke ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Samancı, O., Kılıç, D. & Abay, E. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi yeni öğretim programında yer alan kavramlar. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 237-251.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim öğrenme ve öğretim (kuramdan uygulamaya)*. Ankara: Gazi.
- Sencer, M. (1989). *Toplum bilimlerinde yöntem*. İstanbul: Beta.
- Selvi, M. & Yakışan, M. (2004). Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin enzimler konusu ile ilgili kavram yanlışları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (2), 173-183.
- Siyez, D. M. (2013). Kişiler arası ilişkiler ve etkili iletişim. İçinde, A. Kaya (Ed.), *Kişilerarası ilişkilerin başlangıcı ve gelişimi* (ss. 62-91), Ankara: Pegem Akademi.
- Şeker, M. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrenme Stillerine Uygun Etkinliklerin Kullanılmasının Öğrencilerin Öğrenme Düzeyi ve Kavram Yanlışlarının Giderilmesi Üzerindeki Etkililiğinin Araştırılması* (Yayımlanmamış doktora tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- TDK. (2011). *Türk dil kurumu sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Turan, İ. (2002). Lise coğrafya derslerinde kavram ve terim öğretimi ile ilgili sorunlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 67-84.
- Turgut, M., Baker, D., Cunningham, R. & Piburn, M. (1997). *İlköğretim fen öğretimi*. YÖK-Dünya Bankası: Ankara.

- Türkmen, L., Çardak, O. & Dikmenli, M. (2002). *Lise öğrencilerinin canlıların çeşitliliği ve sınıflandırılması konusundaki kavram yanlışlarının belirlenmesi*. http://old.fedu.metu.edu.tr/ufbmek-5/b_kitabi/PDF/Biyoloji/bildiri/t34d.pdf adresinden alınmıştır.
- Uzun, N., Özsoy, S. & Keleş, Ö. (2010). Öğretmen adaylarının biyolojik çeşitlilik kavramına yönelik görüşleri. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3(1), 85-91.
- Varış, F. (1981). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Yağbasan, R. & Gülçiçek, Ç. (2003). Fen öğretiminde kavram yanlışlarının karakteristiklerinin tanımlanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 102-120.
- Yahşi, D. (2006). *Farklı laboratuvar yaklaşımlarının ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin asit – baz konularındaki kavramları anlamalarına ve kavram yanlışlarının giderilmesine etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Yenilmez, K. & Yaşa, E. (2008). İlköğretim öğrencilerinin geometrideki kavram yanlışları. *Eğitim Fakültesi Dergisi* 21(2), 461-483.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yurd, M. & Olğun, Ö. S. (2008). Probleme dayalı öğrenme ve bil – iste – öğren stratejisinin kavram yanlışlarının giderilmesine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (35), 386-396.

EK – 1. ARAŞTIRMA İZİN YAZISI – 1

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SAYI : 80287700-302.08.01 /7929
KONU : İzin

ANKARA
06.11.2013

ARTVİN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi *Arcan AYDEMİR*, Doç. Dr. Turan ÇETİN danışmanlığında yürüttüğü “*Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Ortaokul Yedinci sınıf Öğrencilerinin Nüfus Konularına İlişkin Kavram Yanıtlarının Belirlenmesi*” konulu tezi ile ilgili olarak Artvin ilinde bulunan ilgi dilekçede belirtilen Ortaokullarda uygulama yapmak istemektedir.

İlgili öğrenciye müsaade edilmesi hususunda gereğini bilgilerinize saygılarımla arz/rica ederim.

Yrd. Doç. Dr. Beyhan ZABUN
Enstitü Müdür Yardımcısı

Ekler:

- 1- Dilekçe
- 2- Tez Önerisi
- 3- Kelime İlişkilendirme Testi
- 4- Öğretmen Görüşme Formu

Adres: Gazi Üniversitesi Merkez Kampüs Girişi Milas Sokak No:15 06500 Teknikokullar/ANKARA Tel: 0312 202 37 72 Faks: 0312 202 37 87 İnternet Adresi: www.egtbil.gazi.edu.tr E-Posta: egtbil@gazi.edu.tr

EK – 2. ARAŞTIRMA İZİN YAZISI – 2

T.C.
ARTVİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 79143383/605.01/4024117
Konu: Araştırma İzni

26/12/2013

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Artvin Çoruh Üniversitesi Rektörlüğünün 06.11.2013 tarihli ve 7929 sayılı yazıları.
b) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma Ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin Ve Uygulama Yönergesi.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Arcan AYDEMİR, Doç. Dr. Turan ÇETİN danışmanlığında yürüttüğü "*Kelime ilişkilendirme Testi Aracılığıyla Ortaokul Yedinci sınıf öğrencilerinin Nüfus Konularına İlişkin Kavram Yanılgularının Belirlenmesi*" konulu tez başvurusu, ilgi (b) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüz Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş ve uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde gerekli araştırma izninin verilmesi hususunu olurlarınıza arz ederim.

Mustafa YANMAZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
26/12/2013

Yılmaz KURT
Vali v.

Belge = 4024117
27.12.2013

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Millî Eğitim Müdürlüğü 08000 ARTVIN
Faks:04662123618
<http://artvin.meb.gov.tr>

Ayrıntılı Bilgi İçin: K.ALTUN Şef
Telefon: 0 466 212 59 51 – 151

EK – 3. ARAŞTIRMA İZİN YAZISI – 3

T.C.
ARTVİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 79143383/605.01/4033195

27/12/2013

Konu : Araştırma İzni

..... MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma Ve
Araştırma Desteğine Yönelik İzin Ve Uygulama Yönergesi

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Arcan AYDEMİR tarafından,, İlimiz Merkez İlçede bulunan ortaokul öğrencilerine yönelik "*Kelime ilişkilendirme Testi Aracılığıyla Ortaokul Yedinci sınıf öğrencilerinin Nüfus Konularına İlişkin Kavram Yanıtlarının Belirlenmesi*" konulu izin başvurusu ile ilgili Valilik Makamının 26.12.2013 tarihli ve 79143383/605.01/4024117 sayılı oluru ekte gönderilmiştir.

Okulunuzda yapılacak araştırmanın ilgi yönergede belirtilen usul ve esaslar doğrultusunda işlem yapılması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Erdoğan ÖZTÜRK
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER:

- 1- Valilik Oluru (1 adet)
- 2- Araştırma Değerlendirme Form 2 (1 adet)
- 3- Veri Toplama Araçları Anket (5 Sayfa)

- DAĞITIM:

Merkez İlçeği;
Ortaokul Müdürlüklerine

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır
Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 1712-191f-31bf-b584-909b kodu ile yapılabilir.

Millî Eğitim Müdürlüğü 08000 ARTVİN
Telefon: 0 466 212 59 51 – 151

Ayrıntılı Bilgi İçin: K. ALTUN Şef
Faks:0 4662123618
<http://artvin.meb.gov.tr>

EK – 4. TEZ ÖNERİSİ ONAY YAZISI

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SAYI : 80287700-302.13/8661
KONU : Tez Konu ve Proje Kabulü

ANKARA
30.12.2013

SAYIN

Arcan AYDEMİR
Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
F Bloku nNo: 317
Teknikokullar / ANKARA

Enstitümüz Yönetim Kurulunun 26.12.2013 tarih ve 44/30 numaralı toplantısında; Enstitü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin 27/6 maddesi uyarınca, tez projenizin kabulüne karar verilmiştir.

Tez önerinizin kabul edildiği Yönetim Kurulu'nun karar tarihinden itibaren her üç ayda bir ara raporu hazırlayıp danışmanınıza onaylatarak Enstitüye teslim etmeniz gerekmektedir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Yrd. Doç. Dr. Orhan ÜNAL
Enstitü Müdür Yardımcısı

Tez Konunuz: Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Nüfus Konularına İlişkin Kavram Yanılgılarının Belirlenmesi

Adres: Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Tarihi Bina (Rektörlük Girişinin Arkası) 06500 Teknikokullar/ANKARA
Öğrenci İşleri : (0312) 202 37 50-59-63-69-71-74-75 (7 Hat) Faks: (0312) 202 37 79 e-posta : egtbil@gazi.edu.tr

EK – 5. KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ

Sevgili öğrenciler, bu form sizin Ülkemizde Nüfus ünitesindeki kavramlara ilişkin algılarınızı ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Samimi cevaplarınız için teşekkür ederim. Lütfen soruları boş bırakmayınız.

Arcan AYDEMİR

Gazi Üniversitesi

Cinsiyet : Kız () Erkek ()

Okulu :

Ailenizin Yaşadığı Yerleşim Birimi : İl () İlçe () Belde () Köy ()

Aşağıda verilen kelimeleri gördüğünüzde aklınıza gelen kelimeleri yanlarındaki boşluklara yazınız. Her bir kelime için harcamanız gereken süre 1 dakikadır.

Göç :	
Göç :	
Göç :	
Göç :	
Göç :	

Vatandaş :	
Vatandaş :	
Vatandaş :	
Vatandaş :	
Vatandaş :	

İl :	
İl :	
İl :	
İl :	
İl :	

Nüfus :	
Nüfus :	
Nüfus :	
Nüfus :	
Nüfus :	

Köy :	
Köy :	
Köy :	
Köy :	
Köy :	

İlçe :	
İlçe :	
İlçe :	
İlçe :	
İlçe :	

Yerleşme :	
Yerleşme :	
Yerleşme :	
Yerleşme :	
Yerleşme :	

Nüfus Yoğunluğu :	
Nüfus Yoğunluğu :	
Nüfus Yoğunluğu :	
Nüfus Yoğunluğu :	
Nüfus Yoğunluğu :	

Kasaba :	
Kasaba :	
Kasaba :	
Kasaba :	
Kasaba :	

Büyükşehir :	
Büyükşehir :	
Büyükşehir :	
Büyükşehir :	
Büyükşehir :	

Ulaşım :	
Ulaşım :	
Ulaşım :	
Ulaşım :	
Ulaşım :	

Tarım :	
Tarım :	
Tarım :	
Tarım :	
Tarım :	

Kentleşme :	
Kentleşme :	
Kentleşme :	
Kentleşme :	
Kentleşme :	

Ekonomi :	
Ekonomi :	
Ekonomi :	
Ekonomi :	
Ekonomi :	